

ΑΦΙΕΡΩΜΑ
Γλωσσα-Γραφή

Η ΤΕΛΕΙΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΠΡΟΚΛΑΣΣΙΚΗΣ
ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ ΔΕΝ ΝΟΕΙΤΑΙ
ΧΩΡΙΣ ΑΝΑΚΑΛΥΨΗ ΤΕΛΕΙΑΣ ΓΡΑΦΗΣ

Ἐδιάσειστα στοιχεία κατὰ τοῦ Φοινικισμοῦ
στὴν ἐκδήλωση τῆς 16/10 στὸν «Παρνασσό»

ΔΑΥΛΟΣ

Μηνιαίο Περιοδικό
Κυδαθηναίων 29, Πλάκα,
105 58 Αθήνα
Τηλέφωνα: 32.23.957 ή 98.41.65*

Τα γραφεία του Περιοδικού
λειτουργούν πρωινές ώρες
9.30-13.30, καθημερινά.

*Ιδιοκτήτης — Εκδότης —
Διευθυντής:

ΔΗΜΗΤΡΗΣ Ι. ΛΑΜΠΡΟΥ

Αχιλλέως Μουσών 51,
Π. Φάληρο

Φωτοστοιχειοθεσία: "Ατελιό:
Ν. ΜΑΥΡΟΜΜΑΤΗΣ & ΣΙΑ ΕΠΕ"
Μάγερ Η, Αθήνα, Τηλ. 5221792
Εκτοπισση-Βιβλιοδεσία:
"ΒΑΣΙΛΑΚΟΣ & ΣΙΑ ΕΠΕ"
Καλλιδρόμου 1θ
Μπουρνάζι-Τηλ. 5726819

Τιμή τεύχ. δρχ. 230
Έτησια συνδρομή δρχ. 2.500
— Οργανισμών δρχ. 4.000
— Φοιτητών δρχ. 1.500
— Ξελατρικού δολ. 50

Διαφημίσεις δεν δημοσιεύονται.
Τα χειρόγραφα δεν επιστρέφονται

Επιτρέπεται η αναδημοσίευση
άρθρων του ΔΑΥΛΟΥ υπό τόν
δρον ότι θα αναφέρεται ρητά η
πηγή τους

*Όλες οι συνεργασίες, τα βιβλία
καί τα ταχυδρομικά έμβασματα
στη διεύθυνση:

Δημήτρη Λάμπρου, Μουσών 51—
17562 Παλαιά Φάληρο, Αθήνα

Παρακαλούνται οι συνδρομητές
να αλλάζουν διεύθυνση, να το
γνωστοποιούν στα περιοδικά.

ΣΤΟ ΤΕΥΧΟΣ ΑΥΤΟ:

ΣΕΛΙΣ 3940:

Μιά φροϋδική έρμηνεία

Δ.Ι.Λ.

ΣΕΛΙΣ 3941:

Ή τελειότητα ελληνικής γλώσσας-γραφής

«ΔΑΥΛΟΣ»

ΣΕΛΙΣ 3950:

Όταν τα «όλίγα φοινικίγια» γίνονται

«Φοινικικόν Άλφάβητον»...

ΗΛΙΑΣ ΤΣΑΤΣΟΜΟΙΡΟΣ

ΣΕΛΙΣ 3954:

Ένα ιδανικό κλίμα γιά μιá ιδανική άρμονία φθόγγων

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΠΟΥΡΝΑΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΣΕΛΙΣ 3957:

Διάτρητη ή «φοινικική θεωρία» περι γραφής

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΠΛΕΥΡΗΣ

ΣΕΛΙΣ 3958:

Παρεμβάσεις με «όσμές»...

ΔΕΙΝΙΑΣ ΔΙΚΑΙΟΣ

ΣΕΛΙΣ 3961:

Μόνον άτομικότητες άντέδρασαν στον Φοινικισμό

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΛΑΜΠΡΟΥ

ΣΕΛΙΣ 3969:

Κρούοντας τη θύρα του 21ου αιώνα

ΣΠΥΡΟΣ ΝΟΝΙΚΑΣ

ΣΕΛΙΣ 3974:

Γεράσιμος Κονιδάρης

Η.Λ. ΤΣΑΤΣΟΜΟΙΡΟΣ

ΣΕΛΙΣ 3992:

Δημοτική: Πότιτειον κακόν (γ)

Σ.Γ.Γ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΤΟΣ

ΣΕΛΙΣ 3983:

Άποχαιρετισμός στον Κωνσταντίνο Τσάτσο

ΜΑΝΩΛΗΣ ΜΑΡΚΑΚΗΣ

ΣΕΛΙΣ 3983:

Έπιλογή έπιστολών άναγνωστών

Μ. ΔΑΝΙΚΑΣ, ΗΛΙΑΣ ΓΑΖΗΣ, ΣΠ. ΕΥΛΑΜΠΙΟΣ

ΣΕΛΙΣ 3999:

Ό Μάγος

ΛΑΜΠΡΟΣ ΝΤΟΚΑΣ

ΑΝΕΚΔΟΤΗ ΠΟΙΗΣΗ:

Όθων Μ. Δέφνερ, Ίωσήφ Άργυρίου, Λευτέρης Μαρμα-
τσούρης, Άλκιβιάδης Τζιούμας, Παναγιώτης Καρβελάς,
Γιάννης Σαλβαρλής.

ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ:

ΜΕΤΕΩΡΙΣΜΟΙ: σ. 3981 • ΑΚΡΟΒΟΛΙΣΜΟΙ

ΔΙΗΓΗΜΑ: σ. 3989 • ΚΙΝΗΣΗ ΤΩΝ ΙΔΕΩΝ: σ. 3994

Μιά φροϋδική έρμηνεία

Στην δημόσια έκδήλωση της 16ης 'Οκτωβρίου στὸν «Παρνασσό» γιὰ τὴν καταγωγή τοῦ 'Αλφαβήτου διατυπώθηκε ἡ ἐκτίμηση, ὅτι ἡ σημερινή 'Ελλάδα εἶναι ἡ μόνη χώρα, τῆς ὁποίας ἡ ἐπίσημη 'Επιστήμη καὶ ἡ κρατική 'Εκπαίδευση ὄχι μόνον ἀποκρύπτουν τὴν προέλευση τοῦ 'Ελληνικοῦ 'Αλφαβήτου - καὶ κατὰ συνέπειαν τῶν 'Αλφαβητῶν ποῦ χρησιμοποιεῖ ὁλόκληρος ὁ Δυτικὸς Κόσμος - ἀπὸ τὶς πανάρχαιες γραφές τῆς Κρήτης ἀλλὰ καὶ καταπολεμοῦν ὅσους τὴν ἀναφέρουν. Οἱ ἀναγνώστες τοῦ «Δαυλοῦ», ποῦ κατὰ τὰ δύο τελευταῖα χρόνια παρακολούθησαν τὶς ἀντιδράσεις τῶν διαφόρων συλλογικῶν ἢ ἀτομικῶν φορέων στὸ θέμα αὐτό, γνωρίζουν καλὰ ὅτι ἡ διαπίστωση αὐτὴ ἀναποκρίνεται ἀπολύτως πρὸς τὰ πράγματα.

'Εδῶ δὲν πρόκειται νὰ ἐρευνησομε, ἂν ἡ ἀπροσδόκητη αὐτὴ κατάσταση ἔχει προκύψει τυχαία ἢ σκόπιμα. Ἄς ἀπομονώσομε τὸ γεγονός ἀπὸ τὰ αἰτία του καὶ ἄς τὸ ἀξιολογήσομε ὡς σύμπτωμα τῆς ἱστορικῆς φάσεως ποῦ περνᾷ τώρα ὁ 'Ελληνισμός.

'Η ἀπόρριψη ἢ συνειδητὴ ἄρνηση τοῦ ἑλληνικοῦ παρελθόντος ἀπὸ τοὺς ἴδιους τοὺς ὑποτιθέμενους συνεχιστὲς ἢ κληρονόμους τοῦ ψυχολογικῶς μπορεῖ νὰ σημαίνει δύο τινα: ἢ ὅτι τὸ παρελθὸν αὐτὸ εἶναι τόσο ἀσήμαντο καὶ ταπεινωτικό, ὥστε νὰ θέλομε νὰ ξεχαστεῖ, ὅπως θέλει νὰ λησμονήσῃ τὴν ταπεινὴ του καταγωγή ἕνας νεόπλουτος· ἢ ὅτι ἡ ὑποσυνειδητὴ μειονεξία μας ἔναντι τῆς ἱστορικῆς λάμπει τῶν προγόνων μας εἶναι τόσο ἀβυσσαλέα καὶ βασανιστικὴ, ὥστε νὰ καταντᾷ γιὰ μᾶς ἕνα εἶδος νιτσεικῆς τυραννίας, ποῦ πρέπει νὰ ἐξαλειφθῇ, ἔστω καὶ μὲ τὴν ἐξωφρενικὴ μέθοδο τῆς... στρουθοκαμηλικῆς ἰδεολογικῆς ἀτοαρησέως μας.

Εἶναι αὐταπόδεικτο, ὅτι ὅποιοδῆποτε σκεπτικὸ ποῦ θὰ ὀδηγοῦσε στὸ πόρισμα ὅτι ἡ 'Ελλάδα ὡς παράδο-

ση εἶναι ἀσήμαντη, δὲν συζητεῖται βέβαια, γιὰτι θὰ ἐστερευτο στοιχειῶδους σοβαρότητος. Μένει λοιπὸν ἡ φροϋδικὴ ἐρμηνεία τοῦ «'Ελληνικοῦ Μισελληνισμοῦ», ὅπως χαρακτηρίσει τὸ παράδοξο αὐτὸ σύνδρομο τῆς σημερινῆς ἑλληνικῆς ἰδεολογικῆς καταστάσεως ἕνας παρατηρητὴς. Μισοῦμε καὶ θέλομε νὰ ξεχάσομε τὴν λαμπρὴν καταγωγή μας, γιὰτι δὲν εἶμαστε ἀντάξιοι τῆς...

Δὲν μπορεῖ νὰ ἐρμηνευθῇ ἄλλιωσ τὸ γεγονός ὅτι ὁ «'Ελληνικὸς Μισελληνισμός» ἀναπτύσσεται μεμονωμένα καὶ παράλληλα πρὸς τὸν πάντοτε ἀκμαῖο παγκόσμιο φιλελληνισμό - ἐννοῶ τὴν φιλότητα πρὸς τὴν ἀρχαία 'Ελλάδα τῶν ἐκλεκτῶν καὶ φωτισμένων συνειδησέων ὅπου γῆς κι ὄχι βέβαια πρὸς τὴν ἀξιοθρήνητη Ρωμιόσῦνη. Γιατί, ἂν δεχώμαστε ὅτι εἶναι ἀποτέλεσμα μόνον ἐξω-ἑλληνικῶν δραστηριοτήτων καὶ ἀνθελληνικῶν διαβρώσεων (ποῦ εἶναι πράγματι πολλές, ἐπίμονες καὶ σατανικές), θὰ ὑποπίπταμε στὸ σφάλμα τοῦ «ιδιώτου» (= ἡλιθίου) τοῦ 'Επικτήτου, ποῦ θεωρεῖ ὡς ὑπαίτιους τῶν ἐπιτυχιῶν ἢ ἀποτυχιῶν του τοὺς ἄλλους καὶ ποτέ τὸν ἑαυτὸ του.

Θὰ ἀποτολμήσω μιὰ τελικὴ ἐκτίμηση, ποῦ ἴσως θὰ ξενίση. ἐνδεχομένως θὰ ἐξοργίσῃ φίλους: Θεωρῶ τὸν «'Ελληνικὸ Μισελληνισμό» ὡς θετικὸ συντελεστὴ καὶ σύμπτωμα ὑγείας στὸ σημερινὸ νεοελληνικὸ ἱστορικὸ καὶ ἰδεολογικὸ γίνεσθαι. Ὁ μισῶν μὲ τὸν μισούμενο ἔχουν σχέση ἐξ ἴσου ἰσχυρὴ μὲ ἐκείνη τοῦ ἐρῶντος μὲ τὸν ἐρώμενο. Καὶ εἶναι πασίγνωστο ὅτι τὸ μῖσος μεταπίπτει εὐκόλα καὶ συχνὰ σὲ ἔρωτα, ὅτι δηλαδὴ τὰ δύο αὐτὰ «ἐναντία» εἶναι ἐν τέλει «ταυτά», κατὰ τὸ νόμο τῆς ταυτότητας τῶν ἀντιθέσεων.

Θὰ μὲ τρώμαζε ἡ ἔλλειψη αἰσθημάτων, ἡ ἀδιαφορία τῶν σημερινῶν Νεοελλήνων πρὸς τὴν 'Ελλάδα. Τὸ μῖσος τοὺς δὲν μὲ ἀνησυχεῖ, μὲ κάνει αἰσιδόξο.

Δ.Ι.Α.

Άποψη της κατάμεστης από ακροατές Μεγάλης Αίθουσας Διαλέξεων του Φιλολογικού Συλλόγου «Παρνασσός» το βράδυ της 16ης Ὀκτωβρίου, κατά την διάρκεια της εκδήλωσης του «Λαυλού» για τὸ Ἑλλάβητο.

Ἡ ΤΕΛΕΙΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΠΡΟΚΛΑΣΣΙΚΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ ΔΕΝ ΝΟΕΙΤΑΙ ΧΩΡΙΣ ΕΦΕΥΡΕΣΗ ΚΑΙ ΤΕΛΕΙΑΣ ΓΡΑΦΗΣ

Συντριπτικὴ γιὰ τὸ Φοινικισμὸ ἢ ἐκδήλωση στὸν «Παρνασσό»

Στὴν τέλεια ἑλληνικὴ γλῶσσα ἀνήκει καὶ ἡ τέλεια γραφή, τὸ Ἑλλάβητο. Αὐτὸ εἶναι τὸ γενικὸ πόρισμα τῶν ἀνακοινώσεων πού ἔκαναν οἱ ἱστορικοὶ ἐρευνητὲς Ἡλίας Λ. Τσατσόμοιρος, Κωνσταντῖνος Γ. Πουρναρόπουλος καὶ Κωνσταντῖνος Α. Πλεύρης στὴν δημόσια ἐκδήλωση γιὰ τὴν καταγωγή τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἑλλάβητου, πού ὀργάνωσε ὁ Φιλολογικὸς Σύλλογος «Παρνασσός» τὸ βράδυ τῆς Παρασκευῆς, 16 Ὀκτωβρίου 1987.

Μιλώντας σ' ἓνα ἐκλεκτὸ ἀκροατήριο 500 περίπου ἀτόμων οἱ ὀμιλητὲς παρουσίασαν συνοπτικῶς στοιχεῖα, ἐπιχειρήματα καὶ κείμενα, μέ τὰ ὁποῖα λογικῶς καὶ ἱστορικῶς ἀποδεικνύονται ἡ πλαστότητα τῆς «φοινικικῆς θεωρίας» καὶ ἡ ἑλληνικότητα τῆς γραφῆς. Ἰδιαίτερη ἐντύπωση προκάλεσε ἡ ἐρμηνευτικὴ ἀνάλυση τοῦ περίφημου ἀποσπάσματος τοῦ Ἡρόδοτου (ἐπὶ τοῦ ὁποῖου στηρίχθηκε ἐξ ἀρχῆς ὁ φοινικισμὸς) ὅπου ἀναφέρονται τὰ «φοινικία γράμματα», κατὰ τὴν ὁποία γιὰ πρώτη φορά παρατηρήθηκε ὅτι ὁ πατέρας τῆς Ἱστορίας ὀμιλεῖ γιὰ «ὀλίγα» φοινικικά γράμματα πού χρησιμοποίησαν Ἰωνες πού κατοί-

κοῦσαν κοντὰ σὲ Φοίνικες, πράγμα πού κατὰ λογικὴν ἀναγκαιότητα σημαίνει ὅτι τὰ «ὀλίγα» αὐτὰ φοινικικὰ γράμματα δὲν εἶναι οὔτε τὰ πλείστα οὔτε τὰ πολ-
λά οὔτε τὰ μισὰ ἐκ τῶν 24 γραμμάτων τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἀλφαβήτου —καὶ συ-
νεπῶς εἶναι ἐντελῶς αὐθαίρετος ὁ ὅρος «Φοινικικὸ Ἀλφάβητο». Συντριπτικὰ
ἐπίσης ἦταν καὶ τὰ ὑπόλοιπα ἱστορικὰ στοιχεῖα τὰ ἀποδεικτικὰ τῆς ὑπάρξεως
τέλειας πανάρχαιης ἑλληνικῆς γραφῆς πολὺ πρὸ τῆς ἐμφανίσεως τῶν Φοινίκων,
ὅπως προκύπτει ἀπὸ τὴν «Θεογονία» καὶ τὰ Ὀμηρικὰ Ἔπη, καθὼς καὶ ἡ προ-
βολὴ εἰκόνων ἀπὸ τὶς πανάρχαιες ἐπιγραφές πού ἀνακάλυψε ὁ Α. Evans στὴν
Κρήτη, μὲ τὰ πανομοιότυπα σημεῖα τῆς Γραμμικῆς Γραφῆς Α πρὸς ἐκεῖνα τοῦ
Ἀλφαβήτου.

Ἄλλὰ ἡ πειστικώτερη ἀπόδειξη ὅτι ἡ τελειότερη γραφή, πού εἶναι ἡ «ἀλ-
φαβητικὴ», δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ εἶναι ἑλληνικὴ ἐφεύρεση, εἶναι ὄχι ἱστορικὴ ἢ
ἀρχαιολογικὴ ἀλλὰ λογικὴ: Ἡ τέλεια ἑλληνικὴ γλῶσσα, ἡ ὁποία αὐτονόητα
προϋπήρχε τῆς «Θεογονίας» καὶ τοῦ Ὀμήρου, ἦταν ἡ *sine qua non* βάση ἀλλὰ
καὶ τὸ τεκμήριο ἐνὸς χαμένου μεγάλου πολιτισμοῦ, πού κατὰ λογικὴν ἀναγκαιό-
τητα ἀπαιτοῦσε τὴν ὑπαρξὴ καὶ χρῆση μιᾶς γραφῆς ἱκανῆς νὰ ἀποδίδῃ λεπτὰ
διανοήματα. Τέτοια γραφὴ μόνον οἱ κάτοικοι τοῦ ἑλληνικοῦ χώρου μποροῦσαν
νὰ ἀναπτύξουν, γιατί μόνο ἡ δικὴ τους γλῶσσα, συγκρινόμενη πρὸς ὅλες τὶς
ἄλλες γλῶσσες, εἶχε τέτοιο πλοῦτο λεξιλογίου, ἐννοιῶν καὶ νοηματικῶν
ἀποχρώσεων.

Ἡ Μεγάλῃ Αἴθουσα Διαλέξεων τοῦ «Παρνασσού» ἦταν ἤδη κατάμεστη ἀπὸ
ἄκροατὲς πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς ἐκδηλώσεως. Κύριο χαρακτηριστικὸ τῆς συ-
γκεντρώσεως ἦταν ἡ μεγάλη συρροὴ νέων ἀνθρώπων, κυρίως φοιτητῶν, πού ἀ-
ποτελοῦσαν τὸ ἥμισυ σχεδὸν τοῦ ἀκροατηρίου. Ἐπίσης ἦταν διάχυτη ἡ ψυχο-
λογικὴ ἀτμόσφαιρα τοῦ μεγάλου ἐνδιαφέροντος τῶν ἀκροατῶν, πού ἔφθανε μέ-
χρι ἐνθουσιασμοῦ γιὰ τὸ θέμα, ἐναλλασσόμενου μὲ αἰσθήματα ὀργῆς γιὰ τὴ
στάση τοῦ Φοινικισμοῦ στὴν ὄλη ὑπόθεση τῆς καταγωγῆς τοῦ Ἀλφαβήτου, ὅ-
πως διεφάνη ἀπὸ τὶς ἀντιδράσεις τῶν νέων κυρίως.

Οἱ φοινικιστὲς καὶ οἱ συνοδοιπόροι τους, ἐφαρμόζοντας σταθερὰ τὴν γνω-
στὴ «μέθοδο τῆς σιωπῆς», μολονότι εἶχαν προσκληθεῖ καὶ ἐπισήμως ἀπὸ τὸν
«Παρνασσό», ἔλαμψαν διὰ τῆς ἀπουσίας των, ὅπως ἀπουσίασαν καὶ οἱ ὑπουργοὶ
Παιδείας καὶ Πολιτισμοῦ καὶ Ἐπιστημῶν, πού εἶχαν προσκληθεῖ ἐπίσης.

Μεταξὺ τοῦ ἀκροατηρίου διακρίναμε τὴν βουλευτὴ Ἀθηνῶν κ. Ἄννα Συ-
νοδινού (ἡ ὁποία καταχειροκροτήθηκε, ὅταν ἀνεφέρθη ἀπὸ τοὺς ὁμιλητὲς ὅτι
ἔφερε τὸ θέμα τοῦ Ἀλφαβήτου στὴ Βουλὴ), τοὺς καθηγητὲς Γεώργιο Καρα-
γκούνη, ἀκαδημαϊκό, Γεράσιμο Κονιδάρη, ἀείμνηστο πᾶ πρόεδρο τοῦ Συλλό-
γου, Ἰωάννη Παπαζαχαρίου, ἀντιπρόεδρο, Γεώργιο Πουρναρόπουλο, γενικὸ
γραμματέα, Μιχαὴλ Δέφνερ κ.ἄ., τοὺς συγγραφεῖς Κωνσταντῖνο Γεωργανᾶ, Πᾶ-
νο Τσίνα, Γεώργιο Δέπο, Δημήτρη Δημόπουλο, Εὐάγγελο Ρόζο, Σπύρο Νόνικα,
Παντελῆ Βουσσούλη, Μιχάλη Ἀντωνάκη, Νίνα Βαλλῆ-Φιλίππου, Μανώλη
Μαρκάκη, Οὐρανία Καλογήρου, Κυριάκο Βαλαβάνη κ.ἄ., τοὺς λογοτέχνες Βα-
σίλη Λαζανᾶ, Σπύρο-Γεράσιμο Παναγιωτᾶτο, Νίκο Ἀρβανίτη, Δημήτρη Νικο-
ρέτζο, Μάρω Στασινοπούλου, Παναγιώτῃ Σταύρακα, Κωστῆ Κοκόροβιτς, Ὁ-
θωνα Δέφνερ, Μίμη Ἐλευθεριάδη, Ντένη Βερναρδάκη, Ἡλία Γαζῆ, Μαρία

Γραμματικού, Γιάννη Σαλβαρλή, Θάλεια Τσαρνά, Γεώργιο Πατριαρχέα, Χάρη Χρόνη, Νίκη Γαρίδη, Βαγγέλη Πασσιᾶ, Λευτέρη Μαρματσούρη, Δημήτρη Καραμβάλη, Μαρί Μανούσου, Σταῦρο Μελισσηνό, Ἀγγελικὴ Σπουρλάκου-Εὐσταθίου, Ἀμαλία Ράπτη-Τρύφωνα, Φώτη Μπουζάνη, Νικόλαο Πρεάρη, Γιώργο Τριανταφύλλου καὶ πολλοὺς ἄλλους.

Δὲν ἔλειψε καὶ ἡ φαιδρὴ νότα ἀπὸ τὴν ἐκδήλωση, ὅταν κάποια στιγμή ἔγιναν ἀντιληπτὰ ἓνα-δύο ἄτομα, πού μοίραζαν κάποιο λαθρόβιο ἔντυπο μὲ διαβολὲς κατὰ τῆς «υποθέσεως τοῦ Ἀλφαβήτου», ἀνάλογες τοῦ διανοητικοῦ καὶ ἠθικοῦ ἐπιπέδου ἐκείνων πού τὶς ἐφευρίσκουν καὶ τὶς θέτουν σὲ κυκλοφορία.

Προλογίζοντας τὴν ἐκδήλωση ὁ ἀντιπρόεδρος τοῦ «Παρνασσοῦ» καθηγητῆς Ἰωάννης Παπαζαχαρίου εἶπε τὰ ἑξῆς:

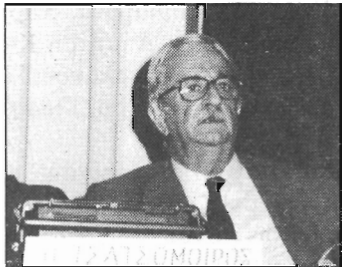
«Τὸ μηνιαῖον Περιοδικὸν “Δαυλός” κατὰ τὰ δύο τελευταῖα χρόνια ἔκανε ἐπιμόνους δημοσιογραφικοὺς ἀγῶνας καὶ παρουσίασε πληθώρα στοιχείων, μὲ τὰ ὁποῖα ἐθεμελίωσε τὴν ἐπιστημονικὴν θέσιν ὅτι τὸ ἑλληνικὸν Ἀλφάβητον, καὶ κατὰ πρόεκτασιν τὰ Ἀλφάβητα πού χρησιμοποιεῖ ὀλόκληρος ὁ Δυτικὸς Κόσμος, εἶναι ἑλληνικῆς προελεύσεως (εἰδικώτερον ἀρχαιοκρητικῆς) καὶ ὄχι φοινικικῆς, ὅπως διδάσκειται εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Μέσην καὶ Ἀνωτάτην Ἐκπαίδευσιν. Ὁ «Παρνασσός» ὁ ὁποῖος παρακολουθεῖ πάντοτε μὲ προσοχὴν πᾶν τὸ ἑλληνικόν, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ μὴν ἐνδιαφερθῆ γιὰ τὴν ὑπόθεσιν αὐτήν, καὶ ἐπρότεινε στὸν διευθυντὴ τοῦ Περιοδικοῦ νὰ ὀργανώσῃ μὲ τοὺς εἰδικοὺς συνεργάτες του μίαν δημοσίαν ἐκδήλωσιν ἐν συνεργασίᾳ πρὸς τὸν «Παρνασσόν», ὥστε τὸ σημαντικόν ἐπιστημονικόν καὶ ἔθνικόν θέμα τῆς καταγωγῆς τοῦ Ἀλφαβήτου νὰ λάβῃ, ὅπως τοῦ ἀρμόζει, καὶ εὐρυτέρας διαστάσεις. Τὸ Περιοδικὸν ἀπεδέχθη τὴν πρότασιν τοῦ «Παρνασσοῦ» καὶ ἔτσι ὀργανώθη ἡ ἀποψινὴ ἐκδήλωσις.

»Θὰ ἀνακοινώσουν τὰ πορίσματα τῶν κατὰ σειρὰν ὁ συνεργάτης τοῦ «Δαυλοῦ» γνωστότατος ἱστορικός ἐρευνητῆς κ. Ἡλίας Τσατσόμοιρος, ὁ ἐπίκουρος καθηγητῆς τῆς Ἱστορίας τῆς Ἱατρικῆς εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν καὶ γνωστός ἐρευνητῆς τῆς Ἑλληνικῆς Πρωτοϊστορίας κ. Κωνσταντῖνος, Πουρναρόπουλος καὶ ὁ γνωστός ἐπίσης ἱστορικός συγγραφεὺς δικηγόρος κ. Κωνσταντῖνος Πλεύρης. Θὰ ἐπιλογίσῃ ὁ διευθυντῆς τοῦ «Δαυλοῦ» κ. Δημήτριος Λάμπρου.»

Στὴ συνέχεια ὁ διευθυντῆς τοῦ «Δαυλοῦ» δήλωσε πρὸς τὸ ἀκροατήριον τὰ ἑξῆς:

«Ἡ ἐκδήλωση αὐτὴ θὰ καλυφθῆ μὲ τὶς ἀνακοινώσεις τῶν πορισμάτων γιὰ τὴν καταγωγὴν τοῦ Ἀλφαβήτου. Τυχόν ἀπορίες καὶ ἐρωτήσεις μποροῦν νὰ διατυπωθοῦν σὲ μιὰ ἄλλη ἐκδήλωση, πού ἐλπίζω ὅτι θὰ πραγματοποιηθῆ σύντομα καὶ θὰ εἶναι ἀφιερωμένη ἀποκλειστικὰ στὸ διάλογο. Πρέπει νὰ ἀναφέρω ἐπίσης, ὅτι τὰ κείμενα τῶν ἀποψινῶν ἀνακοινώσεων θὰ δημοσιευθοῦν αὐτούσια στὸ προσεχὲς τεῦχος τοῦ «Δαυλοῦ», ὥστε ὅσοι ἐνδιαφέρονται νὰ μποροῦν νὰ τὰ μελετήσουν, νὰ τὰ κρίνουν καὶ νὰ τὰ σχολιάσουν. Ὅλες οἱ ἀπόψεις θὰ φιλοξενηθοῦν στὸ «Δαυλό», ἀρκεῖ νὰ ὑπηρετοῦν τὴν ἐλεύθερην ἐπιστημονικὴν ἔρευνα καὶ νὰ μὴν ὑπόκεινται σὲ σκοπιμότητες, σὲ καμμία σκοπιμότητα.»

Ἀκολουθοῦν τὰ κείμενα τῶν τεσσάρων ὁμιλιῶν.

Στήν τέλεια προκλασσική ελληνική γλώσσα ἀνήκει καί ἡ τέλεια γραφή

“Όταν τὰ «ὀλίγα... φοινικῆια γράμματα» τοῦ Ἡρόδοτου γίνονται «φοινικικό ἀλφάβητο»...

Η ΟΜΙΛΙΑ ΤΟΥ κ. ΗΑΙΑ ΤΣΑΤΣΟΜΟΙΡΟΥ

Κύριε Πρόεδρε τοῦ «Παρνασσού», κυρίες καί κύριοι,

Μέ πολλή σκέψη δέχθηκα τήν πρόσκληση τοῦ ἀξιότιμου προέδρου τοῦ «Παρνασσού» κ. Γερασίμου Κονιδάρη καί τοῦ φίλου ἐκδότη τοῦ «Δαυλοῦ» κ. Δημήτρη Λάμπρου νά ὀμιλήσω ἐδῶ στόν «Παρνασσό» ἐπί ἐνός τόσο σοβαροῦ θέματος ὅπως αὐτό τῆς καταγωγῆς τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου. Πρῶτον, διότι τὸ θέμα αὐτὸ τῆς γραφῆς κατὰ τὴν ἀπωτάτην ἀρχαιότητα δὲν ἦταν κάτι τὸ ξεχωριστό, τὸ ἀνεξάρτητο ἀπὸ τῆ γλῶσσα, ἀλλὰ συνεδέετο ἀμέσως καί ἀρρήκτως μέ τῆ γενικώτερη προσπάθεια τοῦ ἀνθρώπου, ὅπως μέ κάθε μέσο ἐπιτύχη τῆ συνεννόηση. Λεύτερον, διότι καί ἡ γλῶσσα δὲν ἦταν τυχαίو ὅτι ἀνεπτύχθη ἀλλοῦ περισσότερο, ἀλλοῦ λιγώτερο καί ἀλλοῦ στοιχειωδῶς. Καί τέλος, τρίτον, διότι προϋπόθεση ὑπάρξεως, ἀρχικῶς, καί ἀναπτύξεως, ἐν συνεχείᾳ, πολιτισμοῦ εἶναι ἡ γλῶσσα καί ἡ γραφή.

Ἡ λογικὴ ἐπομένως θά μᾶς ὀδηγοῦσε στήν ἐξέταση τῆς γραφῆς, πού κατέληξε στό γνωστό μας ἀλφάβητο, ὡς μέρος τῆς ἐνότητος χῶρος -ἀνθρωπος-γλῶσσα-γραφή-πολιτισμός. Τὸ θέμα ἐπομένως θά ἔπρεπε νά ἐξετασθῆ ἐκτενέστερα καί βεβαίως οὔτε σὲ μία ὀμιλία οὔτε ἀκόμη σὲ πολλές... Χρειάζεται κάτι περισσότερο: σ π ο υ δ ἦ.

Σήμερα ὁμως ἐκλήθημεν νά ἀπαντήσουμε ἐπὶ ἐνός κατασκευασθέντος, θά ἔλεγα ἐντέχνως, θέματος, τὸ ὁποῖο ἀπασχόλησε καί ἀπασχολεῖ διακεκριμένους ἐπιστήμονες. Τὸ θέμα τώρα εἶναι, ἂν οἱ κάτοικοι τοῦ Ἑλληνικοῦ χῶρου πού ἀνέπτυξαν τὸν μεγάλο Πολιτισμὸ τῆς προκλασσικῆς ἀρχαιότητος ἔλαβαν τὸ ἀλφάβητο ἐκ τῶν Φοινίκων.

Ἐξ αὐτοῦ ὁμως τοῦ λόγου, κυρίες καί κύριοι, θά ἀναγκασθοῦμε νά ἀσχοληθοῦμε μέ μία «θεωρία» πού ἐκ τρέπεται τῆς λογικῆς, πού δὲν θέλει δηλαδὴ τῆ γραφῆ νά ἀναπτύσσεται καί νά συμβαδίζει ἐκάστοτε ὡς ἐργαλεῖο πού εἶναι μέ τις ἀνάγκες τοῦ πολιτισμοῦ, ἀλλὰ δέχεται τῆ σύνδεση τῆς τελειότερης γραφῆς, ὅπως εἶναι ἡ ἀλφαβητικὴ, μέ τὸν πολιτισμὸ τῶν «τρωκτῶν» Φοινίκων, ὅπως τοὺς ὀνομάζει ὁ Ὅμηρος. Δηλαδὴ συνδέει τὴν τελειότερη γραφῆ μέ ἓνα χαμηλοτάτης στάθμης πολιτισμό, ἂν συγκρίνουμε φυσικά αὐτὸν τῶν Φοινίκων μέ τὸν πολιτισμὸ τῶν κατοίκων τοῦ Ἑλληνικοῦ χῶρου.

Κυρίες καί κύριοι,

Ἐπειδὴ ὁ χρόνος μας εἶναι περιορισμένος καί τὸ θέμα τεράστιο θ' ἄρκεσθῶ νά σᾶς μεταδώσω μόνο λογικά ἐρεθίσματα, ὥστε ἐξ αὐτῶν νά προκύψουν ὅσον τὸ δυνατόν διαφωτιστικά συμπεράσματα. Καί γιὰ νά δώσω ἐντὸς αὐτοῦ τοῦ μικροῦ προλόγου τὸ πρῶτο ἐρέθισμα, θέτω ἓνα ἐρώτημα:

Ἄγνοοῦν οἱ ἰσχυριζόμενοι, οἱ λέγοντες ἐν προκειμένῳ, ὅτι τὸ ἀλφάβητο ἐφευρέθη ἀπὸ τοὺς Φοινίκες χάριν τοῦ ἀνεπτυγμένου ἐμπορίου των στό χῶρο τῆς Μεσογείου, ὅτι: πολὺ πρὶν ἀπὸ τοὺς «ναυσικλήτους Φοινίκας μῦρὶ ἄγοντας ἀθύρματα νηὶ μελαίνῃ» [ἹΟδ.: 0, 415-416], στόν αὐτὸ δὲ χῶρο ἀλλὰ πρὸ 1000 καί πλέον ἐτῶν, ὅπως δέχονται πλέον καί αὐτοὶ ἀκόμη οἱ ἰσχυριζόμενοι αὐτὰ, ὑπῆρξαν οἱ Μινωῖτες; Ἐρωτῶ: δὲν νομιμοποιούνταν ὡς ἔμποροι οἱ Μινωῖτες; δὲν θά μπορούσαν νά εἶχαν βρεῖ πρῶτοι αὐτοὶ τὴν ἀλφαβητικὴ γραφῆ;

Ἄς δοῦμε ὅμως τὸ θέμα μας.

Κανείς, νομίζω, δὲν ἀμφιβάλλει ὅτι ἐκ τῶν «ἐνεχύρων λέξεων» ποὺ βρίσκονται κατατεθειμένες στὸ θησαυροφυλάκειο ποὺ καλεῖται «Ἀρχαῖον ἑλληνικὸν λεξιλόγιον», οἱ σημερινοὶ ἄνθρωποι τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ δανείστηκαν τὸ μεγαλύτερο μέρος τῶν λέξεων τῆς ὀμιλίας των, ἀλλὰ καὶ δανείζονται συνεχῶς λέξεις, γιὰ νὰ ἐπενδύσουν δι' αὐτῶν ὅλες τὶς ἐκδηλώσεις τοῦ πολιτισμοῦ των.

Στὴν ἀπώτατη ὅμως ἀρχαιότητα ἀπὸ ποῦ, ἀπὸ ποιὸς θὰ δανείζονταν οἱ μεγάλοι πολιτισμοὶ τὶς λέξεις των; Μὲ ποῖο τρόπο θὰ ἐνεχυρίαζαν τὶς γνώσεις των, ὥστε νὰ φθάσουν κάποτε ἐπεξεργαζόμενοι αὐτὲς νὰ συνθέσουν μὲ τὴ βοήθεια αὐτῶν, τῶν ἐγκαταλελειμμένων ἐνοιῶν τοῦ «ἐνεχύρου λόγου», τὸν μεγάλο προκλαστικὸ πολιτισμὸ;

Πρέπει ἐπομένως νὰ δεχθοῦμε ὅτι ναὶ μὲν «λόγος ἔργου σκιά» εἶναι, ὅπως ὁ Δημόκριτος ἔλεγε, ἀλλὰ καὶ τὰ γράμματα «μνήμη τε καὶ σοφίας φάρμακον», ὅπως ὁ Πλάτων στὸν διάλογο «Φαῖδρος» [274 e] λέγει ὅτι ὑπῆρξαν. Χωρὶς δηλαδὴ «γραφὴ» οὔτε μνήμη ὑπάρχει οὔτε γνώση συνεχιζόμενη οὔτε βεβαίως πολιτισμὸς.

Καὶ προχωρῶ σ' ἓνα ἄλλο ἐρέθισμα ἐπίσης λογικόν. Ἡ ἀρχαία ἑλληνικὴ γλῶσσα προὔπαρχει ὅλης τῆς γνωστῆς Ἑλληνικῆς γραμματείας, καὶ αὐτῶν τῶν διασωθεισῶν ἐπιγραφῶν καὶ τῶν ἐπιγραμμάτων. Καὶ εἶναι ἐντελῶς λογικόν, ὅτι τόσον ὁ Ἡσίοδος ὅσο καὶ ὁ Ὀμηρὸς δὲν θὰ ἦταν δυνατόν νὰ διατυπώσουν τ' ἀριστουργήματα ποὺ μᾶς ἐγκατέλειψαν, ἂν δὲν προὔπηρχαν οἱ λέξεις, διὰ τῶν ὁποίων μπόρεσαν νὰ ἐκφραστοῦν. Ἡ λογικὴ αὐτὴ μᾶς ἀποκαλύπτει ὅτι, πρὸ αὐτῶν τῶν πανάρχαιων καὶ βεβαίως καὶ προκλαστικῶν κειμένων τῆς ἑλληνικῆς γραμματείας, ὑπῆρξε, ἔζησε καὶ ἀνεπτύχθη ἓνας μεγάλος πολιτισμὸς, τὸ μέγεθος τοῦ ὁποίου εἶναι ἀρκετὸς γιὰ νὰ μᾶς τὸν ἀποκαλύψουν οἱ λέξεις ποὺ ἐγκατέλειψε.

Ὁ Πλάτων στὸ διάλογο τοῦ «Κρατύλος, ἢ περὶ ὀνομάτων ὀρθότητος, λογικός» μᾶς λέγει κάτι πολὺ σημαντικόν [435 d]:

«Ἐγὼ λέγει ὁ Κρατύλος, ποὺ ὑπῆρξε καὶ διδάσκαλος τοῦ Πλάτωνος— νομίζω ὅτι εἶναι πολὺ ἀπλό, καὶ τὸ θεωρῶ μάλιστα καὶ εὐνόητο, ὅποιος τὰ ὀνόματα τῶν πραγμάτων γνωρίζει εἶναι ἐπόμενο νὰ γνωρίζει καὶ τὰ πράγματα».

Ὅνομα δέ, ὅπως ὁ ἴδιος ὁ Πλάτων στὸ «Θεαίτητο» ἀναλύει, σημαίνει τὸ «ὀρίζειν τι ἢ ὀνομάζειν τι εἶναι». Πρέπει ἐν συνεχείᾳ νὰ συμπεράνουμε ὅτι: ἀνακαλῶντας ἐνώπιόν μας τὰ διασωθέντα ὀνόματα ἐκ τοῦ μοναδικοῦ ἀκεραίου μνημείου, τὸ ὁποῖο φέρει τὸ ὄνομα «Θησαυρὸς τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν λέξεων» ἢ «Ἀρχαῖον ἑλληνικὸν λεξιλόγιον», ἀνακαλοῦμε αὐτομάτως ἐνώπιόν μας καὶ τὸν πολιτισμὸ ἐκείνης τῆς ἀπώτατης ἀρχαιότητος, τὸν πρὸ τῆς κλασικῆς περιόδου, κατὰ τὸν ὁποῖο καὶ σχηματίσθησαν, ἔλαβαν δηλ. ὑπόστασι, τὰ διασωθέντα ὀνόματα.

Γιὰ ὅλους αὐτοὺς τοὺς λόγους σᾶς καλῶ πρὸ τῆς ὑπ' ἐμοῦ ἀναπτύξεως τῶν ἐλαχίστων ἀναφορῶν ἐπὶ τοῦ θέματος τοῦ γραπτοῦ λόγου ἐκ τῶν κειμένων τῆς Θεογονίας καὶ τοῦ Ὀμήρου, νὰ διεγείρετε τὴ λογικὴ σας καὶ νὰ βεβαιωθεῖτε, δι' αὐτῆς καὶ μόνον αὐτῆς, ὅτι πολιτισμὸς δὲν μπορεῖ νὰ ὑπάρξει χωρὶς γλῶσσα καὶ γραφὴ, καὶ ἀκόμη πῶς ἡ τελεία γραφὴ, ἐν προκειμένῳ ἀλφαβητικὴ, δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ εἶναι προῖον τοῦ ὑπερέχοντος πολιτισμοῦ, ὁ ὁποῖος καὶ αὐτὸς μὲ τὴ σειρά του δὲν μπορεῖ νὰ ἔφθασε στὸ σημεῖο τῆς ὑπεροχῆς ἐναντι ὅλων τῶν ἄλλων χωρὶς ὑπερέχουσα γλῶσσα.

★ ★ ★

Προχωρῶ τώρα, κυρίες καὶ κύριοι, στὶς ἀναφορὰς

α) τῆς Θεογονίας, ἡ ὁποία κατὰ τὴν ἐπιστῆμην τῆς Φιλολογίας δὲν εἶναι ἔργο τοῦ Ἡσιόδου, ἀλλὰ προγενέστερον αὐτοῦ καὶ βεβαίως μὴ εἰσέτι χρονολογηθὲν καὶ

β) τῆς Ἰλιάδος, ἐκ τῶν Ὀμηρικῶν Ἐπῶν.

Οἱ λόγοι βεβαίως τῆς προτιμῆσεώς μου αὐτῆς εἶναι, νομίζω, εὐνόητοι, διότι θεωρῶ, ὅτι μόνον διὰ τῶν λέξεων τὶς ὁποῖες χρησιμοποίησαν οἱ δύο μεγάλοι αὐτοὶ ποιητὲς, δυνάμεθα νὰ προσεγγίσουμε τὴν

πανάρχαια φωνή τῶν κατοίκων τοῦ ἑλληνικοῦ χώρου κατὰ τὴν περίοδο τοῦ μεγάλου των πολιτισμοῦ.

Ξεκινῶ ἀπὸ τὴν *Θεογονία*: Οἱ κρίσιμοι στίχοι ποῦ ὀμιλοῦν γιὰ τὴν γραφὴ εἶναι οἱ ἀκόλουθοι: «εἰρεῦσαι τὰ τ' ἐόντα τὰ τ' ἐσόμενα πρὸ τ' ἐόντα/φωνῇ ὀμηρεῦσαι τῶν δ' ἀκάματος ῥέει αὐδῆ/ἐκ στομάτων ἠδεῖα...». Ὁ Ἡσίοδος καλεῖ τὶς Μοῦσες νὰ ἐξιστορήσουν τὰ συμβαίνοντα, τὰ μέλλοντα νὰ συμβοῦν καὶ τὰ παρελθόντα ἐκ τοῦ ἐνεχύρου λόγου. Διότι μόνον ἐξ αὐτοῦ (τοῦ ἐνεχύρου λόγου) ὅμοιος καὶ αὐτοῦσιος συνεχίζει νὰ ῥέει ὁ ἀνθρώπινος λόγος στὸ διηνεκές, ποῦ εἶναι ἀπόλαυση νὰ τὸν ἀκούς ἀπὸ ἱκανὰ στόματα.

Ἡ φράση ποῦ ἀποδίδει τὴν ἔννοια τοῦ γραπτοῦ λόγου ἢ τῆς γραφῆς εἶναι τὸ «φωνῇ ὀμηρεῦσαι». Τὸ «ὀμηρεῦσαι» εἶναι ὁ ἐπικός τύπος μετοχῆς τοῦ «μηρέω» (Ὁμηρος) ποῦ σημαίνει ἐνεχυριάζω, συμφωνῶ πρὸς τὴ φωνή, ἐγγυῶμαι τὴ διατήρηση τῆς ἐνότητας.

Ὁ ἀνθρώπινος ὅμως λόγος, ἡ φωνή, ὡς «ἔπεα πτερόεντα», δὲν θὰ ἦταν δυνατὸν νὰ ἐνεχυριασθῆ καὶ νὰ παραμείνῃ «κάπου» αὐτοῦσιος, ἐγγυώμενος τὴν πιστότητα τοῦ ἀρχικοῦ λόγου καὶ διατηρῶν μάλιστα τὴν ἐνότητά του, ὥστε νὰ ἀναμεταδίδεται ὅμοια στὸ διηνεκές, ὅπως ἡ λέξις «ἀκάματος» σημαίνει, παρὰ μόνον ὡς γραπτός.

Ἄς μὴ, λοιπόν, πλανώμεθα μὲ τὰ δῆθεν «ἀπὸ μνήμης διαιωνιζόμενα μέσφ τῶν πλανήτων ποιητῶν», καὶ μάλιστα ὅταν πρόκειται γιὰ γνώσεις ποῦ ἀφοροῦν τὴν κοσμολογία, τὴν ἀστρονομία, τὴ γεωγραφία, τὴ χύτευση μετάλλων, τὰ μαθηματικά, τοὺς θεσμοὺς καὶ τόσα ἄλλα ποῦ ἀναφέρονται στὰ δύο αὐτὰ ἔπη. -- Καὶ τὸ παρανοϊκότερο ἐξ ὄλων: αὐτὲς οἱ γνώσεις ἀνεμναν πότε θὰ ἐμφανισθοῦν οἱ «τρώκται» Φοῖνικες, γιὰ νὰ δώσουν στοὺς «πλάνητας ποιητὰς» τὸ ἀλφάβητό τους, γιὰ νὰ σπεύσουν αὐτοὶ νὰ καταγράψουν ὅλες τὶς γνώσεις καὶ νὰ τὶς διασώσουν; Γιατὶ ἄραγε δὲν συνεχίσαμε τὴν ἀναμετάδοση μὲ τὸν ἴδιο τρόπο;

Καὶ ἀπὸ τὴν «*Θεογονία*» στὸν Ὁμηρο. Οἱ κρίσιμοι ἐδῶ στίχοι ἀνήκουν στὴν

ραψωδία Ζ (169-170), καὶ λέγουν:

«Γράψας ἐν πίνακι πτυκτῶ θυμοφθόρα πολλά/δείξει δ' ἠνώγει ᾧ πενθερῶ, ὄφρ' ἀπόλοιτο». [Ἔγραψε, μᾶς λέγουν οἱ στίχοι (ὁ Προῖτος τῆς βασιλικῆς γενιᾶς τοῦ Ἄργου στὸν πενθερὸ του Ἰοβάτη, ὁ ὁποῖος ἦταν βασιλεὺς τῆς Λυκίας), ἐπὶ ξυλίνης λεπτῆς ἐπιφάνειας, ποῦ ἐδιπλώνετο (αὐτὸ σημαίνει τὸ «ἐν πίνακι πτυκτῶ») πράγματα ποῦ δηλητηρίαζαν τὴν ψυχὴ (αὐτὸ σημαίνει τὸ «θυμοφθόρα πολλά») (ὀργισμένος ἐκ τῆς συμπεριφορᾶς τοῦ Βελλερεφόντη, διότι, ὅπως ἔλεγε, προσέβαλε ἐρωτικά τὴ συζυγὸ του καὶ κόρη τοῦ Ἰοβάτη Ἄντεια) καὶ ὑπέδειξε (στὸν κομιστὴ τῆς ἐπιστολῆς Βελλερεφόντη) νὰ τὴν ἀνοίξῃ ὁ πενθερὸς του, ὥστε νὰ βρῆ ἀπὸ ἐκείνον τὸν χαμό του]. Αὐτὰ λέγει τὸ κείμενο. Ὁ Ὁμηρος, ὅπως ἀκούσατε, εἶναι ὁ πρῶτος ποῦ χρησιμοποιεῖ τὸν ὄρο «γράφω» μὲ τὴν σημασία ποῦ τὸν ἐννοοῦμε καὶ μεῖς σήμερα.

Ἐπομένως:

- α. Στὴν ἐποχὴ ποῦ ζῆ ὁ Βελλερεφόντης ὑπάρχει γραφὴ, ἡ ὁποία μάλιστα ἐγίνετο ἐπάνω σὲ λεπτὲς ἐπιφάνειες ξύλου καὶ ἀκόμη οἱ λεπτὲς αὐτὲς ἐπιφάνειες διπλώνονταν.
- β. Στὴν ἐπιστολὴ τὰ ἀφηγούμενα δηλητηρίαζαν τὴν ψυχὴ. Αὐτὸ μᾶς ἐπιτρέπει νὰ συμπεράνωμε ὅτι τὸ εἶδος τῆς γραφῆς ἐπέτρεπε τὴν ἀποτύπωση λεπτῶν ἐννοιῶν, ὅπως αὐτῶν τῆς ἀπιστίας, τῆς καταχρήσεως φιλοξενίας, τοῦ ψεύδους, τῆς ὀργῆς κ.ἄ.
- γ. Ὑπάρχει σ' αὐτὸ τὸ ἀπόσπασμα κατὰ τὸ πολὺ σημαντικό· καὶ τὸ ὁποῖο μᾶς δίδει τὸ δικαίωμα νὰ χρονολογήσουμε τὴν ἐποχὴ τοῦ Βελλερεφόντη. Γι' αὐτὴν ὅμως τὴ χρονολόγηση θὰ χρειασθῆ νὰ συσχετισθοῦν τρία κείμενα: *Θεογονία*-Ὁμηρος-Ἡρόδοτος. Ἡ *Θεογονία*, ἡ ὁποία δὲν ἀναφέρει τίποτα περὶ τοῦ Δευκαλίωνος καὶ τοῦ κατακλυσμοῦ, ὀμιλεῖ γιὰ τὸν Βελλερεφόντη. Στοὺς στίχους 325-326 μᾶς λέγει ὅτι εἶναι αὐτὸς ποῦ ἀπῆλλαξε τὸν λαὸ τοῦ Κάδμου ἀπὸ τὴν «*Φίκα*» ἢ Σφίγγα. Ὁ Κάδμος πάλι κατὰ τὴν *Θεογονία* (στίχοι

940-942) είναι αὐτὸς ποὺ ἔχτισε τὴν «εὐστέφανον Θήβην». Ἐξ αὐτοῦ δὲ γεννήθηκε ἡ Σεμέλη, ἡ μητέρα τοῦ Διονύσου.

Μετὰ ἀπὸ χιλιετηρίδες πολλὰς ὁ Ἡρόδοτος ἐπισκέπτεται τὴν Αἴγυπτο συνεχίζοντας τὴν ἔρευνά του ἐπὶ τῶν παρελθόντων. Οἱ Αἰγύπτιοι ἱερεῖς τοῦ ἀποκαλύπτουν ὅτι αὐτοὶ «αἰεὶ ἀπογραφόμενοι τὰ ἔτεα» γνωρίζουν ὅσα συνέβησαν στὸ παρελθόν. Καταγράφοντας δηλαδὴ συνεχῶς τὰ συμβαίνοντα γνωρίζουν ὅτι ὁ Διόνυσος βασιλεύε στὴν Αἴγυπτο 15.000 ἔτη πρὸ τοῦ Ἀμάσιος, ὁ ὁποῖος βασιλεύε γύρω στὸ 550 π.Χ. Γιὰ νὰ τὸν πείσουν δὲ περὶ τῆς ἀληθείας τῶν ἀπογραφομένων, τὸν δόγησαν ἐντὸς τοῦ ναοῦ τοῦ Θεοῦ Φθᾶ, ὅπως ἔλεγε οἱ Αἰγύπτιοι τὸν Ἡφαιστο, καὶ τοῦ ἔδειξαν 345 ξόανα ἀρχιερέων, ποὺ ἀντιπροσώπευαν, ὅπως τοῦ εἶπαν, ἀνὰ τρία ξόανα ἑκατὸ ἔτη. Αὐτοὶ οἱ ἀρχιερεῖς ὀνομάζονταν «πίρω μ», δηλαδὴ «καλοὶ κι' ἀγαθοί» καὶ βασιλεύεαν στὴν Αἴγυπτο μετὰ τοὺς θεοὺς βασιλεῖς. Ὁ Ἡρόδοτος ὑπελόγησε ὅτι ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ πρώτου ἀρχιερέως («πίρωμι») μέχρι τοῦ Ἀμάσιος εἶχαν παρέλθει 11.366 ἔτη.

Τι σημαίνουν ὁμως αὐτὲς οἱ χρονολογήσεις; Πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ συμπίπτουν οἱ πληροφορίες περὶ Κάδμου-Σεμέλης-Διονύσου τῶν Αἰγυπτίων μὲ αὐτὲς τῆς Θεογονίας καὶ τοῦ Ὀμήρου; Καὶ γιὰ νὰ περιορισθῶ στὸν Βελλερεφόντη καὶ τὴν γραφὴ «ἐν πίνακι πτυκτῶ», γίνεται ἢ δὲν γίνεται φανερὸ ὅτι ὁ Βελλερεφόντης ἔζησε τουλάχιστον 11.366 ἔτη πρὸ τοῦ Ἡρόδοτου; Ἄρα πρέπει ἢ δὲν πρέπει νὰ συμπεράνωμε ὅτι καὶ ἡ γραφὴ ἐπὶ λεπτῶν ἐπιφανειῶν ξύλου, ποὺ ἀπέδιδε μάλιστα λεπτὰ νοήματα, ἦταν πανάρχαιο ἐπίτευγμα τῶν κατοίκων τοῦ ἑλληνικοῦ χώρου;

★ ★ ★

Καὶ ἐξετάζω ἀμέσως τὸ χωρίο ἐκεῖνο τοῦ Ἡρόδοτου ἐκ τοῦ βιβλίου του «Τερψιχόρη», ποὺ ἔγινε σημαία τῶν ἰσχυριζόμενων ὅτι οἱ Φοῖνικες ἔδωσαν τὸ ἀλφάβητο στοὺς Ἕλληνες. Παρ' ὅλον ὅτι τὴν ἐποχὴ τοῦ Κάδμου ὁ ὄρος Ἕλλην δὲν ὑπῆρχε.

Λέγει λοιπὸν ὁ Ἡρόδοτος: «Οἱ Φοῖνι-

κες ποὺ ἤλθαν ὡς μέτοικοι ἐκ τῆς Φοινίκης μαζί μὲ τὸν Κάδμο ἀρχικῶς χρησιμοποιοῦσαν ὡς γραφὴ τὴν ἴδια ποὺ καὶ οἱ Φοῖνικες τῆς Φοινίκης χρησιμοποιοῦσαν. Μὲ τὴν πάροδο ὁμως τοῦ χρόνου συγχρόνως μὲ τὴν ἀλλαγὴ τῆς ὀμιλίας (ὅταν δηλαδὴ ἔπαψαν νὰ μιλοῦν Φοινικικά) ἄλλαξαν καὶ τὴν μορφή τῶν γραμμάτων».

Καὶ σταματῶ ἐδῶ, γιὰ νὰ ἐρωτήσω: Πῶς ἄλλαξαν δηλαδὴ τὴν μορφή; Ἐφτιαξαν ἀμέσως καινούργιο ἀλφάβητο; Ἦταν δηλαδὴ τόσο εὐκόλο νὰ γίνεῖ ἓνα ἀλφάβητο ἀπὸ τοὺς μέτοικους Φοῖνικες, τῆς καινούργιας γλώσσας; ἢ τὸ ἀπλούστερο ποὺ πρέπει νὰ κάνουμε, ὅταν ὁ Ἡρόδοτος μᾶς λέγει: «μετὰ δὲ χρόνου προβαίνοντος ἅμα τῇ φωνῇ μετέβαλον καὶ τὸν ῥυθμὸν τῶν γραμμάτων», εἶναι νὰ δεχθοῦμε ὅτι μαζί μὲ τὴν «λαλιά» πῆραν καὶ τὸ ἀλφάβητο ποὺ χρησιμοποιοῦσαν οἱ κάτοικοι τῆς Βοιωτίας; Νομίζω ὅτι ἡ ἀπάντηση εἶναι ὅτι ἔλαβαν καὶ τὸ ἀλφάβητο.

Προσέξτε ὁμως, λέει ἐν συνεχείᾳ γιὰ τοὺς Ἴωνες, ποὺ κατοικοῦσαν γύρω ἀπὸ τὴν Φοινίκη καὶ στοὺς ὁποίους ὀφείλεται μάλιστα ὅτι ὀρισμένα γράμματα ποὺ παρέλαβαν ἐξ αὐτῶν ὀνομάσθησαν φοινικικά («ὡσπερ καὶ τὸ δίκαιον ἔφερε εἰσαγαγόντων»). Αὐτοὶ, λοιπὸν, οἱ Ἴωνες οἱ ὁποῖοι «περιοίκεον τὰ πολλὰ τῶν χωρῶν, τοῦτον τὸν χρόνον» χάριν ἀσφαλῶς δικῶν τους λόγων (ἐμπορικὴ ἐπικωνωνία κ.ἄ.) παραλαβόντες τὰ γράμματα τῶν Φοινίκων ἐξ ἀκοῆς καὶ διδασκαλίας (ὅπως ἡ λέξι «παραλαβόντες» σημαίνει παρ' Ἡροδότῳ) ἀλλάξαντες τὴν μορφή αὐτῶν (ὅπως σημαίνει ἡ λέξι «μεταρρυθμίσαντες») «ΟΛΙΓΑ» χρησιμοποιοῦσαν. Θὰ σταθῶ καὶ πάλι ἐδῶ.

Ἡ λέξι «ΟΛΙΓΑ», κυρίες καὶ κύριοι, δὲν σημαίνει οὔτε «πλεῖστα» οὔτε «πολλά» οὔτε τὰ «μισά» καὶ βεβαίως οὔτε «ὄλα». Σημαίνει ὁμως ὅτι καὶ αὐτοὶ ἀκόμη οἱ περιοικοῦντες τὴν Φοινίκη, τὴν ὁποία ὁ Ὀμηρος τοποθετεῖ ἀπέναντι τῆς Κύπρου, ἐφ' ὅσον χρησιμοποίησαν ΟΛΙΓΑ, τὰ ὑπόλοιπα, ποὺ δὲν χρησιμοποίησαν, τὰ εἶχαν!

Γι' αὐτὸ εἶπα στὴν ἀρχή, ὅτι ἀναγκαζόμαστε ν' ἀσχοληθοῦμε μὲ ἓνα παραλογι-

σμό, πού μὴ δυνάμενος νὰ στηριχθῆ στὴ σχέση τελεία γλώσσα= τελεία γραφή= μεγάλος πολιτισμός, επιχειρεῖ, διὰ παρερμηνειῶν τοῦ οὐσιαστικοῦ νοήματος τοῦ χωρίου, νὰ στηρίξει τὶς ἀπόψεις τῶν Φοινικιστῶν.

Οἱ παραλογισμοὶ ὅμως δὲν τελειώνουν ἐδῶ. Τὸ 1952 ὁ Michael Ventris, ἀρχιτέκτων (κάποιος δηλαδὴ ἄσχετος, διότι, ὡς φαίνεται, οἱ «σχετικοί» ἐλέγχονται καταλλήλως), ἀνεκοίνωσε ὅτι εἶχε ἐπιτύχει τὴν ἀποκρυπτογράφηση τῶν πινακίδων ἐκ πηλοῦ, τὶς ὁποῖες ἐν ἔτει 1900 ὁ Arth. Evans ἀνασκάπτοντας τὴν τοποθεσίαν τῆς ἀρχαίας Κνωσοῦ ἔφερε στὸ φῶς.

Καὶ τότε, ἐξεδόθη ὑπὸ τῶν «δεινῶν», ὅπως θὰ τοὺς ἀποκαλοῦσε ὁ Πλάτων, ἡ παρανοϊκότερη ἀνακοίνωση. Εἶπαν: οἱ Κρήτες τῆς ἐποχῆς τοῦ μεγάλου πολιτισμοῦ τῶν ἀνακτόρων τῆς Κνωσοῦ κατὰ τὴν ὁποία, ὅπως ὁ ἀείμνηστος καθηγητὴς Σπυρίδων Μαρινᾶτος ἔλεγε, ἀνεπτύχθη πολιτισμὸς πού συναγωνίζεται «τὰς πλέον συγχρόνους ἀντιλήψεις ὑγιεινῆς καὶ ἐν γένει διαβιώσεως ὑπὸ καθεστῶς μάλιστα εὐμαρείας καὶ πλοῦτος». Ἡ Κρήτη τῶν ἀριστουργημάτων τῆς μικρογλυπτικῆς, λιθογλυφίας, τεχνικῆς τοῦ μετάλλου, ζωγραφικῆς καὶ γενικῶς ὅλων ὄσων σήμερα στίς προθήκες τῶν Μουσείων θαυμάζονται ἀπὸ τοὺς ἐπισκέπτες, αὐτὴ ἡ Κρήτη ἔγραφε ἐπὶ πηλοῦ, καὶ μάλιστα μὲ ἕνα εἶδος γραφῆς, πού ναι μὲν ἀνῆκε καὶ αὐτὸ σὲ κάποια πανάρχαια κρητικὴ γραφή, προδρομικὴ ἴσως τοῦ νεώτερου ἀλφαβήτου, ἀλλὰ πού ἐν πάσῃ περιπτώσει δὲν ἐπιτρέπετο νὰ τὴν «παντρέψουμε» μὲ τὸν πολιτισμὸ πού ἦλθε στὸ φῶς.

Καὶ ἐρωτῶ καὶ πάλι:

Εἶναι λογικὸ, οἱ Μινωῖτες αὐτῆς τῆς περιόδου νὰ μὴ γνῶρίζαν, κατ' ἀρχὴν, τὴν χρῆσιν ἄλλων ἐπιφανειῶν πλὴν τοῦ πηλοῦ; Ἄγνοοῦσαν τὶς διφθέρες, δηλαδὴ τὰ δέρματα τῶν αἰγοπροβάτων; Ἄγνοοῦσαν τὶς λεπτὲς ἐπιφάνειες ξύλου; Ἄγνοοῦσαν τὸν «πάπυρο» (βύβλον), ὅταν τόσες σχέσεις ἀ-

ναφέρονται μεταξὺ Κρητῶν καὶ Αἰγυπτίων; Πρέπει, ἐφ' ὅσον δὲν βρέθηκαν αὐτῆς τῆς μορφῆς ἐπιφάνειες —καὶ πῶς βεβαίως νὰ βρεθοῦν, ἀφοῦ τὰ ὑλικά αὐτὰ σαπίζουν καὶ ἐξαφανίζονται; — ἐμεῖς οἱ «δεινοί» νὰ τὶς θεωρήσουμε ἄγνωστες στοὺς Κρήτες; Καὶ τέλος νὰ «παντρέψουμε» δύο πολιτισμοὺς, πού μόνο κατὰ τὸ ἀπώτατο παρελθὸν συνδέονταν; Ἡ ἀπάντησις καὶ ἐδῶ θὰ ἔπρεπε νὰ ἦταν ΟΧΙ.

Ἐν τούτοις ἀγνοῶντας, ἠθελημένως θὰ ἔλεγα τώρα, ὅλη τὴν ἐνδιάμεση περίοδο ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ πηλοῦ μέχρι τῶν παύρων, ἐγκατέλειψαν σκόπιμα ἐλεύθερο τὸν ἐνδιάμεσο ἱστορικὸν χώρον, σὲ κάθε εἶδος στρεβλώσεις, αὐθαιρεσίες καὶ πλαστογραφῆσεις τῆς ἀληθείας.

Κυρίες καὶ κύριοι,

Οἱ λαοί, ὅλοι οἱ λαοί, ὑπῆρξαν καὶ ὑπάρχουν ἀνωνύμως ἢ ἐπωνύμως ἐπὶ χιλιάδες ἔτη ἐπὶ τῆς γῆς. Τὸ πότε καὶ πού πρωτοεμφανίστηκαν ἔμφρονες ἄνθρωποι εἶναι θέμα τῆς ἐπιστήμης τῆς παλαιοανθρωπολογίας καὶ αὐτῆς τὰ πορίσματα μᾶς εἶναι σεβαστά. Τὸ ἐνδιαφέρον τὸ δικό μας περιορίζεται στὰ αἷτια τῆς ἀναπτύξεώς ταχύτερον ἢ βραδύτερον ἢ στοιχειωδῶς τῶν ἀνθρώπων πολιτισμῶν.

Καὶ πολιτισμὸς, ὅπως ἔλεγα στὴν ἀρχή, εἶναι τὸ ἀποτελέσμα τοῦ συνδυασμοῦ χώρος-ἄνθρωπος-γλῶσσα-γραφῆ. Καὶ εἶναι ἐντελῶς λογικὸ νὰ ἀναπτυχθῆ πρῶτος ἐκεῖνος πού ἀπέκτησε πρῶτος ὑψηλῶν διανοημάτων γλῶσσα καὶ τελεία γραφή.

Αὐτὰ πηγαίνουν μαζί.

Καὶ ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα ὑπῆρξε καὶ εἶναι ἡ τελειότερη μέχρι σήμερα ἀνθρώπινη γλῶσσα ἐπὶ τῆς γῆς, εἴτε τὸ θέλουν εἴτε δὲν τὸ θέλουν οἱ Φοινικιστές. Ἄρα ἐκφράζει μέχρι σήμερα τὸν ὑψηλότερον πολιτισμὸ. Σ' αὐτόν ἐπομένως ἀνήκει καὶ ἡ τελειότερη γραφή.

Σὰς εὐχαριστῶ

‘Ο Λόγος, προφορικός και γραπτός, γεννήθηκε κάτω από έλληνικό ήλιο

“Ένα ιδανικό κλίμα είναι απαραίτητο για την ιδανικήν άρμονία των φθόγγων

Η ΟΜΙΛΙΑ ΤΟΥ κ. Κ. ΠΟΥΡΝΑΡΟΠΟΥΛΟΥ

“Ας πάρουμε την ιστορία του πλανήτη μας, από τη στιγμή που ως πυρωμένη σφαίρα περιστρέφεται γύρω από τον ήλιο μέχρι σήμερα, σαν ένα είκοσιτετράωρο (Haekel). Η κοσμογονία μας αρχίζει τα μεσάνυχτα. “Εως τις πέντε το πρωί ο πλανήτης γη ψύχεται και συμπυκνώνεται διαρκώς. Βαρειά σύννεφα από δηλητηριώδεις ατμούς και πολύ πυκνούς υδρατμούς αποτελούν την ατμόσφαιρά του. Στις 5 το πρωί αρχίζουν φοβεροί κατακλυσμοί και σχηματίζονται οι πρώτες θάλασσες. Σιγά-σιγά ξεκαθαρίζει ή ατμόσφαιρα και οι ακτίνες του ήλιου αρχίζουν να πέφτουν στη γη. “Ίσως αυτό να βοήθησε να συντελεστεί το αξιοθαύμαστο φαινόμενο της δημιουργίας της ζωής, γιατί τότε ακριβώς εμφανίζονται οι πρώτοι μονοκύτταροι και κατόπιν πολυκύτταροι οργανισμοί.

Στη 1 το μεσημέρι εμφανίζονται τα έντομα (περίπου πρό 300.000.000 χρόνων). Στις 8 το βράδυ η γη σκεπάζεται ως τις πολικές περιοχές από πυκνά τροπικά δάση. Είναι αυτά που σήμερα μας δίνουν τα όρυκτα καύσιμα. Στις 9.30 το βράδυ αρχίζει το τρομοκρατικό κράτος των γιγαντιαίων έρπετων που διαρκεί μέχρι τις ένδεκα. Τότε, πριν από 100.000.000 χρόνια περίπου, στη σκηνή της ζωής εμφανίζεται ένα πλήθος από θηλαστικά, μέσα σ’ αυτά και πολλών ειδών πίθηκοι. “Ένα και μόνο λεπτό μας χωρίζει, για να τελειώσει το είκοσιτετράωρό μας και ο άνθρωπος δεν φαίνεται πουθενά. Τέλος 34 δευτερόλεπτα πριν από τα μεσάνυχτα (πριν 500.000 χρόνια περίπου) περνάει μπροστά από την κοσμική μας όθονη ένα όν γυμνό, φτωχό και φοβισμένο, που κινείται και εξελίσσεται εύθις εξ αρχής στη μέση μιās έχθρι-

κής φύσης. Στο όν όμως αυτό, στο ούτε πιά ζωο ούτε ακόμη άνθρωπο, κοιμούνται τεράστιες δυνατότητες. Θα γίνει ο βασιλιάς της γής, θα διασχίσει τους αιθέρες με μηχανές της επινόησής του, θα γεφυρώσει άστραπιαία τεράστιες αποστάσεις με άορατα ηλεκτρομαγνητικά κύματα, θα εξερευνηά επιτοπίως τη σελήνη και τους πλανήτες.

Πρός το παρόν όμως το όν αυτό κατοικεί στα δένδρα, σιγά-σιγά συνηθίζει να κατοικεί στα σπήλαια, σε λιμνοκαλύβες, δαμάζει και εκμεταλλεύεται τη φωτιά. Τις μακρινές νύχτες που κάθεται γύρω από την έστια προφυλαγμένο από τους χίλιους κινδύνους που το παραμονεύουν, εξελίσσει τη σκέψη του και αυτό του μικραίνει τις ζωώδεις σιαγόνες του και του άνυσθάνει το θόλο του κρανίου. ‘Ο εγκέφαλός του μεγαλώνει. Τώρα πιά αρχίζει ο πρόγονός μας να μās μοιάζει.

Μās ύπολείπεται χρονικό διάστημα 1/6 του τελευταίου δευτερολέπτου και σ’ αυτό τον ελάχιστο χρόνο (5-6 χιλ. χρόνια) που αντιπροσωπεύει την ιστορική περίοδο της ανθρωπότητας 200 (διακόσιες) γενεές ανθρώπων γράφουν όλα αυτά που ονομάζουμε ιστορία του πολιτισμού.

Πόσοι πολιτισμοί θα μπορούσαν να έχουν δημιουργηθεί πρό του δικού μας μέσα στο τελευταίο αυτό δευτερόλεπτο; Πολιτισμοί που καταστράφηκαν ολοσχερώς είτε από κοσμογονικές αλλαγές είτε από την παραφροσύνη και την άλαζονεία της Τεχνοκρατίας τους; Είναι το ιστορικό πρόβλημα της προϋπαρξης ή μη ενός τουλάχιστον μεγαλύτερου του σημερινού πολιτισμού. ‘Αλλά κάποτε, κάπου άρχισε ο πολιτισμός, και αυτό συνέβη όταν ο πρό-

γονος του ανθρώπου άρχισε να εξελίσσεται.

Έκείνο που χαρακτηρίζει καθοριστικά τον άνθρωπο είναι ο λόγος. Οί κύριες εκφράσεις του είναι ο προφορικός και ο γραπτός λόγος.

Η πρώτη επικοινωνία ανθρώπου με άνθρωπο πρέπει να ήταν με τις κραυγές. Βασικός ήχος του ανθρωπίνου σώματος είναι το Α της εισπνοής και το Ω της εκπνοής. Είναι λογικό, όπως γίνεται αντανακλαστικά σήμερα σε κάθε άνθρωπο, να φωνάζει από χαρά (και ή χαρά έχει δύο α) και να βογγάει (ώχ) από τον πόνο. Αυτό το ώχ πρέπει να ήταν ή πρώτη κλήση γιατρού. Το ρήμα άω στα άρχαία Έλληνικά σημαίνει φυσάω και πνέω, και το φυσάω δεν είναι τίποτα άλλο από τη σύνθεση του φυσ- (άερας) και του άω, που σημαίνει πνέω.

Οί πρώτες κραυγές εμπλουτίστηκαν σιγά-σιγά και με σύμφωνα και σαν τέτοια από τα πρώτα πρέπει να ήταν αυτά που άκουγονται σε μεγάλη απόσταση, όπως το Ρ και το Σ.

Όσο οί άνθρωποι πλησίαζαν ο ένας τον άλλο, προστίθεντο και τα όλιγοτερον ήχητικά σύμφωνα. Έτσι με την προσθήκη ενός συμφώνου, από το αω ξεκινούν πληθος ρημάτων και ουσιαστικών. Π.χ. το άλλω (πηδω, υπερβαινω). Με 2000 λέξεις μπορεί κανείς να όμιλήσει πολύ καλά όποιαδήποτε ξένη γλώσσα. Μόνο τα «παράγωγα» του άλλω (πάλλω, βάλλω, κ.τ.λ. με τα ουσιαστικά τους είναι άνω των 2000) στην ελληνική γλώσσα (πρβλ. άλλω, βάλλω, περιβάλλω, περιβάλλον, περιβολος, περιβολάκι, περιβολή...).

Από την επικοινωνία με τις κραυγές, εξελισσόμενος ο προφορικός λόγος επιτυγχάνεται με τις πρώτες λέξεις, που είναι φυσικά μονοσύλλαβες (άρχιεπίσκοπος Έθναγόρας: πρβλ πίνακά του με όλους τους δυνατούς συνδυασμούς φωνέντων και συμφώνων, που δίνουν τις πρώτες μονοσύλλαβες λέξεις).

Με τις μονοσύλλαβες αυτές λέξεις ο άνθρωπος έγινε ο ανάδοχος καταρχάς των πραγμάτων που τον περιέβαλλαν, των έ-

νεργειών και τέλος των έννοιών. Η πρώτη ιδιότης που δίνει ο θεός στον άνθρωπο σύμφωνα με τη Γένεση είναι αυτή του όνοματοδότη.

Άλλά και ο Πρόκλος αναφέρει, ότι, όταν ρωτήθηκε ο Πυθαγόρας «Τί σοφώτατον; άριθμός, έφη. Τί δε δεύτερος εις σοφίαν; ο τα όνόματα τοις πράγμασι θέμενος».

Η ανεπάρκεια των μονοσύλλαβων λέξεων να αποδώσουν πράγματα και έννοιες που συνεχώς έπλούτιζαν το λεξιλόγιο του πρωτόγονου ανθρώπου, όδηγησε στη σύνθεση πολυσύλλαβων λέξεων. Σ' αυτό έδω το σημείο ύπαισέρχεται ένας καθοριστικός παράγοντας, που λέγεται κλίμα.

Αν άκούσουμε την όμιλία ενός κατοίκου της Σαχάρας, παρατηρούμε ότι είναι γεμάτη από φωνήεντα και δεν μπορεί να είναι άλλιώς, καθόσον αυτό καθορίζεται από βιολογικούς νόμους της άναπνοής. Για τον ίδιο λόγο ο κάτοικος της κρύας στέπας της Ρωσίας όμιλεί με πληθώρα συμφώνων και πολύ λίγα φωνήεντα. Θά ήταν άδιανόητο ένας Άραβας ήγέτης να εκφωνήσει το χειμώνα λόγο χωρίς μικρόφωνο στην πλατεία του Κρεμλίνου, στη μητρική του γλώσσα. Αντίστοιχα ένας Ρώσος δεν θά μπορούσε να φωνάζει για πολλή ώρα κάτω από τον καυτερό ήλιο της Σαχάρας.

Η σχέση φωνέντων-συμφώνων που ύπαγορεύει το κλίμα δεν είναι μόνον έμφανής στις μεγάλες διαφορές που προαναφέραμε, αλλά και στις μικρές διαφορές κλίματος μιάς μικρής σε έκταση χώρας όπως ή Ελλάδα. Η όμιλία του Κρητικού που ύπαγορεύεται από το θερμό του κλίματος είναι γεμάτη φωνήεντα*, ενώ ο όρεσειβιος της Πίνδου χρησιμοποιεί κατά το πλείστον σύμφωνα παραλείποντας κατά το δυνατόν τα φωνήεντα. Π.χ. πγάδ= πηγάδι, μπλάρ= μουλάρι, γρούν= γουρούνι.

Άρα θεωρητικά θά πρέπει να ύπαρχει ένα optimum, ένα ιδανικό κλίμα, μέσα στο όποιο τα σύμφωνα και τα φωνήεντα θά είχαν την ιδανική άκμονία. Κάτι τέτοιο πρέπει να ήταν το άττικό κλίμα, που γέννησε

* (Είντα θεέτενες μαθεές να κάαμω;)

τήν άττική γλώσσα. Αύτη θεωρήθηκε ή τελειότερη γλώσσα του άρχαιου κόσμου. Βεβαίως υπάρχουν πολιτισμοί στον έλλη- νικό χώρο που καθορίζονται από τον ήχο, από το γράμμα. Τέτοιος ήταν ο Δωρικός του ρω, ο Αιολικός του λάμβδα από την ο- μαλότητα και το γλυκό κλίμα της Αιολίας. Δέν ήταν τυχαίο πού ο 'Ελύτης διάλεξε τό «'Ελύτης» και ότι οί Μυτιληνιοί ακόμα έ- χουν τις καταλήξεις τους γεμάτες από τό ύγρο αυτό στοιχείο, και όλόκληρος ο ή- χητικός πολιτισμός τους είναι με βάση αυ- τό (*Κελομαι σε, Γογγύλα, λαβόεσά μα γλακτύναν: Σαπφώ*). Τέλος ο ήχος του ν τών 'Ιώνων ('Ελλήνων προμαχούντες 'Αθηναίοι χρυσοφόρων Μήδων έστόρεσαν δύναμιν) είναι ένας πολιτισμός του ν.

'Η ιδανική σχέση όμως, αυτό τό ο- ρτίμιο που έλαβε χώρα στο άττικό κλίμα κάτω από τον άττικό ουρανό, δημιούργησε την άττική γλώσσα, πού ήταν κάτι τό ά- νεπανάληπτο. Ήτανε μουσική. Τό πρό- βλημα της άρχαίας προφοράς ήτανε καθα- ρά θέμα της άρχαίας μουσικής: «'Εχει σωθει τό λιμπρέττο και έχει άπωλεσθει ή μουσική της άρχαίας 'Ελληνικής γλώσ- σας» (Σίμος Μενάρδος).

"Όταν θα μπορέσουμε να άναπαραγά- γουμε την άρχαία μουσική, θα μπορέσουμε να καταλάβουμε την άρχαία προφορά. "Όλες οί λέξεις πού ξέρουμε από τη γραμματική: τόνος, όξεια, βαρεία, περι- σπωμένη, είναι καθαρά μουσική όρολογία. Αυτές περιγράφουν την προσωδία, δηλ. την άρμονία, τη μουσικότητα της 'Ατι- κής γλώσσας.

Για όλα αυτά υπάρχουν πληθος μαρτυ- ρίες. 'Ενδεικτικά ο 'Αντίοχος άναφέρεται ότι άνέπτυξε στον 'Ηρώδη τον 'Αττικό «*ρυθμούς ποικιλωτέρους αύλου τε και λύ- ρας*». 'Ο 'Αδριανός ο Φοινιξ, πού είχε δι- δαχθεί προσωδία στην 'Αθήνα (τήν εποχή της παρακμής για να μάθει προσωδία, έ- πρεπε να πās στα χωριά των Μεσογείων, για να διδαχθείς από τους χωρικούς την διασωζόμενη ακόμα μουσική της 'Αττικής γλώσσας), μάγεψε τον Μάρκο Αύρηλιο έ- κτός της πνευματικής του ευστροφίας, «*τοίς πεζοίς τε και σύν ώδη ρυθμοίς*». Τό

πλήθος της Ρώμης μαζεύταν μαγεμένο να τον άκούσει, άν και δέν ήξερε καθόλου ελληνικά, διότι αυτός «*έλάλει ως άηδών*». 'Η διαφορά του τόνου, ή τόσο λεπτή μουσική αύτη διάκριση στις λέξεις (*πρωτό- τοκος και πρωτοτόκος*), δέν μπορεί να ά- ποδοθει με άλφάβητο πού άγνοεί τά φωνή- εντα και όπωσδήποτε οί λέξεις αυτές είναι πολύ πιο παλιές από οιοδήποτε βάρβαρο.

'Ο ρήτωρ ήταν κάτι μεταξύ άοιδού και μάγου, γιατί έμάγευε τό άκροατήριο με τη μουσική των λόγων του. "Όλο τό πρόβλη- μα ήταν ή τοποθέτηση της φωνής, τό «*ποστάρισμα*» (Δ. Μυράτ). 'Η ικανότης του άρχαιου ρήτορος σ' αυτό ήταν πρώ- τιστο. 'Εάν μιλούσε χαμηλόφωνα, έχανε την προσωδία, εάν δε ύψηλότερον του κα- νονικού, τότε ο λόγος γινόταν τραγούδι. Σ' αύτη την άνάμνηση πρέπει να όφείλε- ται ή άπαγγελία σήμερα στην εκκλησία του «'Αποστόλου» με «τραγουδιστή» φω- νή, κατέκτυπη μίμηση της άπολεσθείσης προσωδίας.

Αυτά για τον προφορικό λόγο. "Όταν έ- ξελισσόμενος ο πολιτισμός φθάνει στο σημείο πού πρέπει αυτές τις έννοιες να τις παραδώσει στις επόμενες γενιές, πρέπει να έφευρέθηκε ο γραπτός λόγος, διότι μηνύ- ματα υπάρχουν κι' άλλα, όπως οί χειρο- νομίες και οί εικόνες, αλλά αυτός δέν εί- ναι ο γραπτός λόγος. 'Αναγκαστικά μπαί- νει τό ιδεόγραμμα. Μπορεί να κάνει ένα σπίτι, για να δείξει ένα σπίτι και ένα βέ- λος πού να λέει «*πρός τό σπίτι*» ή «*από τό σπίτι*».

'Αλλά, με την εξέλιξη δημιουργείται ή ανάγκη της άπόδοσης των λεπτότερων διανοημάτων, πού δέν μπορούν τά ιδεο- γράμματα να άπεικονίσουν. Και σήμερα με μία φωτογραφία δείχνεις ένα σπάνιο πτη- νό και άς μη ξέρεις τό όνομά του. Μία έν- νοια όμως δέν μπορείς να την φωτογραφή- σεις. 'Η ανάγκη λοιπόν οδηγεί στην έφεύ- ρηση, και αύτη ή ανάγκη δημιουργεί την τελειότητα του ελληνικού άλφαβήτου, διό- τι μόνο μ' αύτη τη γραφή μπορεί κανείς να άποδώσει λεπτές διακυμάνσεις: της κα- λύβας, του σπιτιού, του άνακτόρου, του οϊ- κου: *οϊκοι, οϊκοθεν, οϊκαδε*. "Αν δέν έχεις

ένα αλφάβητο που να αποδίδει με μαθηματική, θα λέγαμε, ευκρίνεια το νόημα, δεν μπορείς παρά να σταματήσεις εκεί που είσαι. 'Αλλά ο ελληνικός πολιτισμός όχι μόνο δεν σταμάτησε, αλλά εξελίχθηκε ραγδαία μέχρι την έκρηξη της τελειότητας του χρυσού Αιώνα. Αυτή η ανάγκη έκανε τους Έλληνες δημιουργούς της τέλειας γραφής. Το ότι έγινε σ' αυτό τον τόπο έχει την εξήγησή του. Και βρέθηκε λοιπόν το αλφάβητο. Σήμερα έρχονται κάποιοι άνθρωποι, οι όποιοι έχουν μέσα τους το εμπόριο σαν τους αρχαίους Φοίνικες και το παζάρεμα που το συνοδεύει και λένε: «'Εντάξει, θα τα βρούμε. 'Εσείς βρήκατε τα φωνήεντα και οι άλλοι βρήκανε τα σύμφωνα». Σαν να ήταν αδιανόητο, αυτός που βρήκε τα φωνήεντα να μην μπορεί πρώτα απ' όλα να βρη και τα σύμφωνα... Αυτά τα πράγματα δημιουργούν πολλές άπορίες.

"Ενα άλλο επιχείρημα λέει ότι, τα ονόματα των γραμμάτων δεν σημαίνουν τίποτα στα ελληνικά. Σε αντίκρουση αυτής της άποψης υπάρχει μιὰ ωραία εργασία του Παύλου Σπυρίδωνος Κυράγγελου, ο οποίος άπλωσ άλλάζοντας τή σειρά του χ, ψ σε ψ, χ και τήν ορθογραφία μόνο του αλφαβήτου διαβάσει σε αρχαϊκή γλώσσα:

ΑΛεΦΑ εΒΗ ΤΑ ΓΑαΜΑ ΔΕ εΛ ΤΑ ΕΨ-ΙΛΟΝ εΣΤη ΙΓΜΑ ΖΗ ΤΑ Η ΤΑ ΘΗΤΑ ΙΩΤΑ ΚΑΠ ΠΑΛΑΝ ΔΑ ΜΗ ΝΥΞ Η, Ο ΜΙΚΡΟΝ, ΠΥΡΟΣ ΙΓΜΑ ΤΑΦ Η εΨ ΙΛΩΝ εΦΥ ΨΥΧΗ. Ο ΜΕΓΑ,

που αναλύει σε:

«'Αλέφα εβη τᾶ γᾶ, ἅμα δὲ "Ελ (εβη) τᾶ εψ ιλών. "Εστη ἶγμα, (ἴνα) ζῆ τᾶ, ἦ τᾶ, θῆ τᾶ ἰῶτα κατὰ παλάν δᾶ, (ἴνα) μὴ νύξ ἦ, ὁ μικρόν (ἐστί), πυρός (δέ) ἶγμα ταφή εψ ιλών, εφυ (δέ) ψυχή, ὁ μέγα (ἐστίν)»

και δίδει τήν ἔρμηνεία:

«'Ο "Αλ που είναι το φῶς, πήγε στη Γῆ, συγχρόνως δὲ ὁ "Ελ ("Ἡλιος, ὁ 'Ερχόμενος) πήγε (έννοεῖ, ὁ ἄκτινες του) στήν ἰλὺ που ψηνόταν (βρισκόταν σὲ κατάσταση ἀναβρασμοῦ). "Ετσι στάθηκε ἕνα καταστάλαγμα (ἄς ποῦμε, ξηρά, ἶγμα), για να μπορέσουν να ζήσουν, να υπάρξουν και να σταθοῦν τὰ ἰῶτα (ἰῶτα ἢ ἰῶγα= ἔγω= πνεύματα) πάνω στήν παλλόμενη (περιστροφό-

μενη γῆ), ὥστε να μὴν ἐπικρατήσει ἡ νύχτα, που εἶναι τὸ μικρόν και να μὴ ταφή (ἄρα σβήση) τὸ ἶγμα τοῦ πυρός μέσα στή σὲ ἀναβρασμὸ ἰλὺ, ἐμφανίσθηκε δὲ ἡ ψυχή, που εἶναι τὸ μεγάλο (τὸ σημαντικὸ)».

Παράλληλα μὲ τὸ 'Αλφάβητο, που εἶναι ἡ κοσμογονικὴ πρόταση, λέει ὁ Κυράγγελος, ὑπάρχει και ἡ λειτουργικὴ πρόταση, που βρίσκεται μέσα στους 10 πρώτους ἀριθμούς, που κι αὐτοί, μὲ τή σειρά τους τοποθετοῦμενοι κατὰ τήν τάξη (σειρά) ἐκφώνησης και ἀναγραφῆς τους, δίδουν τήν ἀκόλουθη πρόταση:

ΕΝ ΔΥΩ ΤΡΙΑ ΤΕΣΑΡΕΣ ΠΕΝΤΕ ΕΞ ΕΠΤΑ ΟΚΤΩ ΕΝΝΕΑ ΔΕΚΑ
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

που ἀναστηλώνει σὲ

ΕΝ ΔΥΩ ΤΡΙΑ ΤΑΣ ΑΡΑΣ ΠΕΜΠΕ ΕΚ ΣΕΠΤΑ ΟΚΤΩ ΕΝ ΝΑΙΕΙ ΤΕ ΕΚΑΣ

και που μεταφράζει σε:

«'Εντὸς τῶν δύο τριγῶνων (8) Εὐχὰς στέλνε, (δηλ.) ἐκ τῆς 'Ιερᾶς 'Οκτάδος (ἐκεῖ) μέσα βρίσκεται κι ἕξω (τὸ πνεῦμα)».

Πρόκειται ἀσφαλῶς για μαγικὴ κλεῖδα θεουργίας, που ἀναφέρεται στήν λειτουργία τῶν κόσμων, βάσει τοῦ Λόγου (πρβλ. 'Ιω. Α Ι), τῆς γνώσης, τῶν Διαστάσεων ἢ Κόσμων (μέσα και ἕξω-έντὸς ἐκτός), τῆς γεωμετρίας (τρία, τρίγωνον) και τοῦ 'Αριθμοῦ (ἐν Δύω), που ὁ Πυθαγόρας ἀποκαλεῖ «σοφώτατον τῶν ὄντων».

'Η πρόταση αὐτὴ παρουσιάζει δύο ἀκόμα τουλάχιστον παραλλαγές:

α) 1-2 - 3-4 = 'Ενδύω τρία τὰς 'Αράς που μεταφράζει σε:

«Περιβάλλω τὰς ἐκπεμπομένας εὐχὰς μὲ τὸ τρία (τρίγωνο), δηλ. μὲ τή χάραξη τῶν καταλλήλων (κυρίως ἀστρολογικῶν) γεωμετρικῶν σχημάτων»,

β) -3-4-5 = Τρὶς τὰς 'Αράς Πέμπε,

που μεταφράζει σε:

«Τρεῖς φορές κάθε εὐχὴ να ἐκφωνῆς, για να ἀποκτᾶ ἰσχὺ».

Για μένα, ὁ ὁποῖος, ὅπως και ἱκανοὶ ἄλλοι ἐρευνητές, εἶμαι πεπεισμένος ὅτι ἡ ἑλληνικὴ γλώσσα εἶναι ἡ mater lingua τῶν ἄλλων 'Ελληνοευρωπαϊκῶν γλωσσῶν (ὁ ὅρος 'Ινδοευρωπαϊκός εἶναι πρὸ πολλοῦ, τουλάχιστον, ἀντιεπιστημονικός), τὸ να ἀπεικονίζεται τὸ δένδρο τῶν αλφαβητῶν ὁ-

πως τὸ προβαλλόμενο, ἐκφεύγουν τῆς καλῶς ἐννουμένης ἐπιστημονικῆς διαφωνίας καὶ μπαίνουν στὴν περιοχὴ τοῦ δόλου καὶ τῆς ληστείας. Ἴσως θὰ ἔπρεπε νὰ θυμηθοῦμε τὸν σοφιστὴ Πολέμωνα, ὁ ὁποῖος συνιστᾷ σὰν κατάλληλη τιμωρία γιὰ ἓνα ληστή,

«κέλευσον αὐτὸν ἀρχαῖα ἐκμανθάνειν».

Γήνινος προκατακλισμιαῖος (ἀπὸ τὰ προηγούμενα ἕκτα τοῦ τελευταίου δευτερό-

λεπτου!) ἡ ἐξωγήνιος «εἰσαγόμενος» ἢ μὲ συνδυασμὸ αὐτῶν ὁ πολιτισμὸς, ὁ Λόγος, προφορικὸς καὶ γραπτὸς πρέπει νὰ γεννηθῆκε, ἀνδρώθηκε καὶ μεγαλοῦργησε σὲ ἓνα ἢ περισσότερους χρυσοῦς αἰῶνες κάτω ἀπὸ ἓνα ἀττικὸ κλίμα φωτιζόμενο ἀπὸ ἓνα ἑλληνικὸ ἥλιο. Ἐναφῆς ἡ καταβάς στὸν Γάμα πλανήτη (Γῆ) τοῦ ἡλιακοῦ μας συστήματος εἶναι δημιουργημὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀνθρώπου ἢ ἡμίθεου *ἐπὶ ἡλυδοῦς*.

**Διάρρητη ἢ «φοινικικὴ θεωρία»
ἀπὸ τὴν κριτικὴ δεκάδων μεγάλων
ξένων καὶ Ἑλλήνων ἐπιστημόνων**

6.000.000 λέξεις ἔχει ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα

ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ ΤΗΣ ΟΜΙΛΙΑΣ ΤΟΥ κ. ΚΩΝ. ΠΛΕΥΡΗ

Κυρίες πρόεδρε, κυρίες καὶ κύριοι,

Μέσα στὸν λίγο χρόνο πού ἔχω στὴν διάθεσή μου δὲν θὰ μπορέσω νὰ ἀναλύσω λεπτομερῶς τὸ θέμα τοῦ ἀλφαβήτου, ἀλλὰ θὰ σᾶς δώσω μία γενικὴ εἰκόνα.

Καὶ πρῶτ' ἀπ' ὅλα πρέπει νὰ ὀρίσουμε τίς διαστάσεις τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσας. Ἐδῶ ἔχουμε ἀναμφισβήτητα στοιχεῖα. Συγκεκριμένως ἡ Ἑλληνίστρια Μὰκ Ντόναλντ διέθεσε πολλὰ ἑκατομμύρια δολλάρια καὶ μὲ τὴν ἐργασία ἐιδικοῦ ἐπιτελείου συνέταξε τὸ λεξικὸν τῆς γλώσσας μας μὲ τὸν τίτλο «Θησαυρὸς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Γλώσσας». Τὸ λεξικὸ αὐτὸ περιλαμβάνει 6.000.000 λέξεις. Φυσικὰ δὲν γράφτηκαν σὲ κάποιο βιβλίον, ἀλλὰ περιέχονται σὲ ἠλεκτρονικὸ ἐγκέφαλον, τὸν ὁποῖον πρὸ μηνῶν ἐχάρισε στὸ Ὑπουργεῖο Ἐπιστημῶν καὶ Πολιτισμοῦ. Ὁ πλοῦτος τῆς γλώσσας μας, ἂν συγκριθῆ μὲ τίς 100.000 λέξεις τῆς Γαλλικῆς γλώσσας ἢ τίς 120.000 τῆς Γερμανικῆς ἢ τίς 40.000 τῶν σημιτικῶν γραφῶν, δείχνει τὴν γλωσσικὴ μας ὑπεροχὴ.

Ἄν ὁμως ἀνέφερα τὴν ἀποδεδειγμένην ὑπαρξὴ τῶν 6.000.000 λέξεων, τὸ ἔκανα γιὰ ἓναν ἄλλο σοβαρὸ λόγο. Ξέρουμε ὅτι

ἓνας λαὸς εἶναι φυσικῶς καὶ λογικῶς ἀδύνατο νὰ δημιουργῆ μία λέξη τὴν ἡμέρα. Λὲν εἶναι δυνατόν, μ' ἄλλα λόγια, ἓνας λαὸς νὰ προσθέτῃ κάθε μέρα στὸ λεξιλόγιό του καὶ μιὰ καινούργια λέξη. Μολαταῦτα συμφωνῶ, ὅτι οἱ Ἑλληνες ἐπλαθάναν κάθε μέρα μία λέξη, ὅποτε, ἂν δεχθοῦμε ὅτι τὰ 6.000.000 λέξεις ἐξαντλοῦν ὅλο τὸ λεξιλόγιό μας, τότε, γιὰ νὰ βοῦμε πόσα χρόνια χρειάσθηκαν γιὰ νὰ φτιάξουμε αὐτὸ τὸ σύνολο λέξεων, θὰ διαιρέσουμε τὸ 6.000.000 διὰ τοῦ 365· καὶ συνάγουμε, ὅτι, γιὰ νὰ γίνουν 6.000.000 λέξεις πού ἔχει ἡ γλῶσσα μας, παρήλθαν 16.500 περίπου χρόνια, ὑπὸ τὴν προϋπόθεση βεβαίως ὅτι κάθε μέρα κάναμε καὶ μιὰ λέξη. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἀποδεικνύεται σαφῶς τὸ πανάρχαιον τῆς γλώσσας μας, πού προὔπηρξε ὅλων τῶν ἄλλων γλωσσῶν καὶ κατὰ μιὰ ἐπιστημονικὴ γνώμη ἦταν ἡ δεξαμενὴ, ἀπὸ τὴν ὁποῖαν ὅλοι οἱ λαοὶ τοῦ κόσμου ἀντλήσανε λέξεις γιὰ νὰ ἀποδώσουν τὰ ὀνόματα τῶν πραγμάτων, τὰ ὁποῖα ἡ δικὴ τους γλῶσσα δὲν μποροῦσε νὰ ὀνοματίσει.

Ἐπίσης στὰ ἀρχαῖα κείμενα, καὶ συγκεκριμένα στὸν Διογένη τὸν Λαέρτιον,

στό πρώτο βιβλίο, στο πρώτο κεφάλαιο και στην πρώτη παράγραφο, διαβάζουμε κάποια χρονολογία, που παράδοξα δεν έχει εξετασθή ούτε σχολιασθή από τους Έλληνες ειδικούς. Αναφέρεται λοιπόν εκεί στο ό "Έλλην "Ηφαιστος ήτανε ο πρώτος που άρχισε την φιλοσοφία. Φιλοσοφία βέβαια χωρίς γραφή δεν νοείται. Πότε ο "Ηφαιστος άρχισε την φιλοσοφία; Την άρχισε, όπως γράφει το άρχαιο κείμενο, 48.863 χρόνια πριν από τον Άλέξανδρο τον Μακεδόνα, και για να μη θεωρηθή αθάιρητη αυτή ή χρονολόγηση, σημειώνεται προς άποδειξιν τής αληθείας ότι στο διάστημα αυτό γίνανε 373 έκλείψεις Ήλιου και 832 Σελήνης.

Με τὰ δύο αὐτὰ στοιχεῖα ἔχουμε χρονολογήσεις βάθους αἰώνων, σ' αντίθεση μὲ τοὺς ἄλλους λαοὺς ποὺ εἶναι νεώτατοι. Τὶς χρονολογήσεις αὐτὲς σκοπῶς ἀποκρύπτουν ἐκεῖνοι ποὺ θέλουν νὰ συρρικνώσουν τὴν ἱστορία μας σὲ 2-3 χιλιετηρίδες. Τὰ κείμενα ὅμως ὅπως τοῦ Διογένη τοῦ Λαερτίου καὶ τὰ στοιχεῖα ὅπως ὁ ἀριθμὸς τῶν λέξεων τῆς γλώσσας μας τοὺς διαψεύδουν κατηγορηματικά.

Ἡ διάθεση μειώσεως τοῦ Ἑλληνισμοῦ φαίνεται καὶ στὸ ἀλφάβητο. Ξενοὶ καθηγητὲς πανεπιστημίων καὶ ἀκαδημαϊκοί, ὅπως Μπίρτ, Ντυσσώ, Ἐβανς, Σνάιντερ, Ντυράν, Λούτς, Μπαίρλιτς, ἔγκυκλοπαιδεῖες Ἑλληνικὲς καὶ ξένες, ὅπως ἡ Λαρούς, Σοβιετικὴ, Ἀμερικανικὴ, Πυρσός, Ἡλιος, Ἐλευθερουδάκη, προβάλλουν τὴν γνώμη τοῦ Ἐβανς.

Πλῆθος ξένων εἰδικῶν καθηγητῶν ὑποστηρίζουν: α) ὅτι οἱ Σημίτες Φοίνικες δὲν ἀνεκάλυψαν κανένα ἀλφάβητο, ἀλλὰ ἀντιγράψανε ἄλλους, β) ὅτι ὁ Κάδμος καὶ οἱ Φοίνικες δὲν ἦσαν Σημίτες, ἀλλὰ Ἑλληνες καὶ γ) ὅτι οἱ Ἑλληνες ποὺ ἔγκαταστάθηκαν στὴν Παλαιστίνη (Φιλιισταῖοι) μετέδωσαν τὸν πολιτισμὸ καὶ τὰ γράμματα στοὺς ἐγχώριους Σημίτες, τοὺς ὁποίους ὑποτάξανε.

Ἐπιλεκτικὰ ἀναφέρουμε μερικὰ ὀνόματα καθηγητῶν, ποὺ δίδασκαν κάποιο ἀπὸ τὰ παραπάνω: Ντέεκε, Πάιζες, Χόμελ, Νταϊλιτς, Τσίρμεν, Ντὲ Ρουζέ, Λερνομάν,

Μπάροους, Μάρραιου, Ράιναχ, Γκλόντ, Οὔλμαν, Γκρόνινγκεν, Κάρπεντερ, Πέρσον, Μάγερ, Μάιρς, Φώρ, Λιτζμπάρσκι, Σάντγουολ, Γκρούμαχ, Γκρίμ, Λίντμπλομ, Τσάντουϊκ, Ντάντσελ, Πραιτόριους, Γκλανστόουν, Σέττε, Πέντερσεν, Ντάντσελ κ.λπ. κ.λπ.

Βέβαια δὲν μπορῶ ἐδῶ νὰ παραθέσω τὰ στοιχεῖα, ἀλλὰ τὰ ἔχω δημοσιεύσει στὸν «ΔΑΥΛΟ», ὅπου οἱ ἐνδιαφερόμενοι μποροῦν νὰ τὰ βροῦν.

Ἀπέναντι ὄλων τῶν ἐπιστημόνων ποὺ διδάσκουν τὴν Ἑλληνικότητα τοῦ Ἀλφαβήτου μας ἵσταται ἀντίπαλος τὸ «Παιδαγωγικὸ Ἰνστιτοῦτο» τῆς ὁδοῦ Μεσογείων, ποὺ ὑποστηρίζει τὸν Φοινικισμὸ. Καὶ γεννῶνται ἀμείλικτα τὰ παρακάτω ἐρωτήματα:

— Τὶ τοὺς ἐμποδίζει νὰ γράψουν στὰ σχολικὰ βιβλία τὴν Ἑλληνικὴ ἄποψη;

— Ἡ, ἔστω, τὶ τοὺς ἐμποδίζει νὰ γράψουν στὰ σχολικὰ βιβλία καὶ τὴν Ἑλληνικὴ ἄποψη;

— Γιατὶ ἀποσιωποῦν τὴν γνώμη τῶν ἐπιφανῶν ἐπιστημόνων, ὅπως τῶν ἀκαδημαϊκῶν Καββαδία, Ἀρβανιτοπούλου καὶ Μαρινάτου, ποὺ στὰ συγγράματά των ἀπέδειξαν τὴν Ἑλληνικὴ καταγωγή τοῦ Ἀλφαβήτου μας;

— Γιατὶ ἀποσιωποῦν τὴν γνώμη τῶν Παγκοσμίου κύρους εἰδικῶν ἐπιστημόνων, ὅπως τοῦ Ἀγγλοῦ Ἐβανς, τοῦ Γάλλου Ντυσσώ, τοῦ Γερμανοῦ Σνάιντερ, τοῦ Βούλγαρου Γκεοργκίεφ καὶ τῶν ἄλλων, ποὺ ὑποστηρίζουν τὴν Ἑλληνικὴ καταγωγή τοῦ Ἀλφαβήτου μας; Αὐτοὶ ποὺ προανέφερα δὲν ἦσαν τυχαῖοι μισθοδοτούμενοι κάποιου ὀργανισμοῦ, ἀλλὰ ἐρευνητὲς ἀκαδημαϊκοὶ ποὺ συνέγραψαν ἀξιόλογα ἐπιστημονικὰ ἔργα, ὅπου μετὰ βεβαιότητος ἀποφαίνονται ὅτι οἱ Ἑλληνες ἀνεκάλυψαν τὸ Ἀλφάβητο.

— Γιατὶ ἀποσιωποῦν τὰ ἀρχαιολογικὰ εὐρήματα ποὺ ἀποδεικνύουν τὴν Ἑλληνικὴ προέλευση τοῦ Ἀλφαβήτου;

— Ἐχουμε πολλὰς ἔδρες στὰ Πανεπιστήμια ἱστορίας, φιλολογίας, γλωσσολογίας, ἀρχαιολογίας γιατί καμμιά δὲν δίνει σὰν θέμα διδακτορικῶν διατριβῶν καὶ ἄλ-

λων μελετών τὸ Ἐμφάβητό μας καὶ τὰ γράματά του;

— Δὲν σὰς κάνει ἐντύπωση, ὅτι στὴν Ἑλλάδα δὲν κυκλοφορεῖ οὔτε ἓνα βιβλίον γιὰ τὸ Ἐμφάβητό μας ἢ τὰ γράμματά του; Πῶς ἐξηγοῦν οἱ γλωσσολόγοι μας αὐτὴ τὴν ἔλλειψη;

Σ' ὅσες προσπάθειες ἔγιναν γιὰ τὴν ἀποκατάσταση τῆς ἀλήθειας, οἱ φοινικιστὲς ἀκολουθήσανε τὴν μέθοδο τῆς σιωπῆς. Εἶναι ἡ γνωστὴ τακτικὴ τῶν ἐνόχων. Ἐλλὰ δὲν ἀρκέστηκαν σ' αὐτὴν. Προχώρησαν καὶ στὸ ψέμμα καὶ τὴν παραποίηση, μὲ τὴν ὑπογραφή καὶ κατὰ συνέπειαν τὴν ἠθικὴ εὐθύνη τοῦ Παιδαγωγικοῦ Ἰνστιτούτου. Συγκεκριμένα σ' ἐπιστολὴ πού ἔστειλε ὁ γλωσσολόγος-ἐκπρόσωπος τοῦ Παιδαγωγικοῦ Ἰνστιτούτου στὸν «Δαυλὸ» ἐπικαλέσθηκε τὴν γνώμη τῶν καθηγητῶν Σετάτου, Ἀνδριώτη καὶ Μπαμπινιώτη.

Εἶναι λυπηρό, ἀλλὰ πιὸ ἀληθινὸ ὅτι παραποιήσανε τὴν γνώμη τῶν καθηγητῶν Σετάτου καὶ Ἀνδριώτη. Διότι μᾶς εἶπαν ὅτι ὁ Σετάτος λέγει ὅτι τὸ «Ἑλληνικὸ ἄλφαβῆτο προέρχεται ἀπὸ τὸ φοινικικόν...» καὶ σκόπιμα παραλείψανε τὴν συνέχεια πού εἶναι: «πὺ εἶναι ἴσως αἰγαίας προελεύσεως» καὶ ἡ ὁποία φυσικὰ ἀλλάζει τελείως τὸ νόημα. Ὁ Σετάτος δεχότανε ἔστω σὰν ἐνδεχόμενη τὴν Αἰγαιαν ὑπόθεσιν, τὴν ὁποίαν τὸ «Παιδαγωγικὸ Ἰνστιτούτο» ἀπέκρυψε παραποιῶντας ἔτσι οὐσιαστικὰ τὴν ἐπιστημονικὴ γνώμη τοῦ προαναφερθέντος καθηγητῆ. Ὅσον ἀφορᾷ στὸν Ἀνδριώτη, αὐτοῦ τοῦ ἀφαίρεσαν ὀλόκληρο κεφάλαιο, ὅπου παρουσιάζει τὶς γνώμες τῶν Ἐβανς, Ντυσσώ, Σνάϊντερ καὶ Μαρινάτου καὶ συμφαίνει ὅτι ἐπικρατοῦσα γνώμη εἶναι ὅτι τὸ ἄλφαβῆτο ἔχει Κρητικὴ καταγωγή.

Γιὰ τὸν διεθνή καθηγητὴ Μπαμπινιώτη δὲν συζητῶ, διότι αὐτὸς δὲν ἔχει δικὲς του γνώμες. Ἀπλῶς ἀντέγραψε τὸν καθηγητὴ Σιγάλα, σ' ὅλα τὰ σχετικὰ ἐκτὸς τῆς «Αἰγαιίας ὑποθέσεως», γιὰ τὴν ὁποία μίλησε ὁ Σιγάλας. Αὐτὴ ἡ «Αἰγαιία ὑπόθεσις» ἐνοχλεῖ ἀφάνταστα τοὺς ἐγγυωρίους φοινικιστὲς.

Λοιπὸν πῶς νὰ τοὺς ἀντιμετωπίσουμε, ὅταν αὐτοὶ σιωποῦν ἢ διαστρεβλώνουν ἀ-

πόψεις; Ἐμεῖς γράφουμε, ἐκεῖνοι δὲν ἀπαντοῦν. Τοὺς ὀδηγοῦμε στὰ δικαστήρια, δὲν ἐμφανίζονται. Ἀπέχουν ἀπὸ κάθε διάλογο, διότι νομίζουν ὅτι θὰ ἐγκαταλείψουμε τὸν ἀγῶνα. Δὲν μᾶς ξέρουν καλά. Ἡ ὑποχώρησις ἀπὸ μιὰ ἐπιστημονικὴ θέσις, πὺ εἶναι καὶ ἀληθινὴ καὶ ἐθνοφελὴς, δὲν θὰ γίνῃ ἀπὸ μᾶς. Ἀπεναντίας θὰ πολεμήσουμε τὸ ψέμμα πὺ δίδασκαν στὰ παιδιὰ μας, ὅτι τὸ Ἑλληνικὸ Ἐμφάβητο προέρχεται ἀπὸ τὸ Φοινικικόν.

Ποιοὶ ἦσαν τέλος πάντων αὐτοὶ οἱ Φοινικες καὶ τί προσέφεραν στὸν ἀνθρώπινο πολιτισμὸ; Ἱστορικὰ περιγράφονται ἀπὸ τὸν Στράβωνα σὰν ψευτεῖς. Ἦσαν βάρβαροι πὺ λάτρευαν τὸ τερατῶδες ἄγαλμα τοῦ Μολῶχ, πὺ ἐβγαζε φωτιὲς ἀπὸ τὸ στόμα καὶ τὰ μάτια. Στὰ πόδια του σφάζανε ἀγόρια καὶ κορίτσια, ἐνῶ οἱ γονεῖς τοὺς ὄφειλαν νὰ γελοῦν. Τέτοιους βαρβάρους ἀσχέτους μὲ τὴν φιλολογία, τὴν φιλοσοφία, τὶς τέχνες καὶ τὰ γράμματα ἐπιμένουν νὰ τοὺς παρουσιάζουν ὡς εὐρετὲς τοῦ Ἐμφαβήτου καὶ μάλιστα τέτοιους βαρβάρους νὰ τοὺς μιμοῦνται οἱ Ἕλληνες. Εἶναι γελοῖα καὶ νὰ τὰ σκεφτῆ κανεὶς αὐτά. Ὅπως εἶναι ἄξιο νὰ ἀπορῆ κανεὶς, ὅτι πήραμε μέρος τοῦ Ἐμφαβήτου, δηλαδὴ μόνο τὰ σύμφωνα, καὶ φτιάξαμε ἐμεῖς τὰ φωνήεντα. Ἐλλὰ ἀφοῦ μᾶς ἀναγνωρίζουν ἱκανοὺς νὰ βροῦμε φωνήεντα, γιὰτί μᾶς θεωροῦν ἀνικάνους νὰ βρῖσκουμε σύμφωνα;

Γνωρίζουμε ὅτι, γιὰ νὰ φθάσῃ ἡ γραφὴ στὸ Ἐμφάβητο, πέρασε ἀπὸ στάδια ἐξελιξέως. Κατ' ἀρχὰς οἱ ἄνθρωποι διὰ παραστάσεων πὺ χάρασαν ἐσήμαιναν τὶς ιδέες τους. Αὐτὴ ἡ γραφὴ λέγεται ἰδεογραφικὴ. Μετὰ δι' εἰκόνων πὺ ζωγράψαν ἐσήμαιναν αὐτὸ πὺ φαινότανε ἢ αὐτὸ πὺ γινότανε, π.χ. δύο πόδια ἐσήμαιναν: ἢ δύο πόδια ἢ βαδίζω. Τὸ σύστημα αὐτὸ ὀνομάσθηκε εἰκονογραφικὸ καὶ ἐπειδὴ ἐχρησιμοποιεῖτο ἀπὸ τοὺς ἱερεῖς, καὶ ἱερογλυφικόν. Στὴ συνέχεια ἀντὶ εἰκόνων χρησιμοποιοῦντο γραμμὲς σχεδὸν παραστατικὲς τῆς εἰκόνας. Ἐτσι ἔχουμε τὸ γραμμογραφικὸ σύστημα. Κατόπιν δι' ἐνὸς σημείου παρεστάθη μία συλλαβὴ. Αὐτὸ εἶναι τὸ σύστημα τὸ λεγόμενον συλλαβο-

γραφικό. Και τέλος σάν ανώτατη βαθμίδα εξέλιξεως τῆς γραφῆς ἦλθε τὸ φθογογραφικὸ σύστημα, κατὰ τὸ ὁποῖο ὁ φθόγγος συμβολίζεται μ' ἓνα σημεῖο. Τὴν φθογογραφικὴ γραφὴ «παρὰ τῶν Ἑλλήνων λαβόντες μεταχειρίσθησαν καὶ μεταχειρίζονται ἅπαντες οἱ πεπολιτισμένοι λαοὶ μέχρι σήμερον», ὅπως βεβαιώνει ὁ ἀκαδημαϊκὸς Ἀρβανιτόπουλος στὸ περίφημο σύγγραμμά του «Ἐπιγραφὴ».

Αὐτὰ τὰ στάδια εξέλιξεως τῆς γραφῆς δὲν τὰ πέρασαν οἱ Φοινικες, τῶν ὁποίων ἡ γραφὴ εἶναι συλλαβογραφικὴ, δίχως νὰ προηγηθῆ σ' αὐτοὺς ἡ εἰκονογραφικὴ γραφὴ οὔτε νὰ φθάσουν στὴν φθογογραφικὴ. Ἡ γραφὴ τῶν Φοινικῶν εἶναι συλλαβογραφία καὶ μάλιστα ἀτελής, ἀφοῦ ὁ ἀναγνώστης ὀφείλει νὰ μαντεύσῃ τὰ φωνήεντα.

Ἐπομένως, γιὰ ποιὸ Ἀλφάβητο μιλάμε ὅτι βρῆκαν οἱ Φοινικες, πού οὐδέποτε ἀπέκτησαν φθογογραφία; Φαίνεται, ὅτι ὁ γλωσσολόγος κ. Μπαμπινιώτης δὲν πρόσεχε στὸ μάθημα τοῦ καθηγητῆ του ἀκαδημαϊκοῦ Μαρινάτου, ὁ ὁποῖος δίδασκε ὅτι «πρῶτῃ γενέτειρα πατρίς τοῦ Ἀλφαβήτου ὑπῆρξεν ἡ Κρήτη». Τὴν ἄποψη μάλιστα αὐτὴ ἀπέδειξε στὸ ἔργο του «Ἀρ-

χαῖος Κρητικὸς Πολιτισμὸς». Ἐξ ἄλλου, καὶ τοῦτο πρέπει νὰ τονισθῆ, οἱ Ἕλληνες δὲν διέθεταν ἓνα ἀλφάβητο ἀλλὰ πάρα πολλά, π.χ. Χαλκιδικὸ ἐκ τοῦ ὁποῖου προῆλθε τὸ Λατινικὸ, Κορινθιακὸ κ.τ.λ. Μὲ αὐτὰ τὰ ἀλφάβητα τί γίνεται; Οἱ φοινικιστὲς τὰ ἀποσιωποῦν. Δὲν λένε τίποτε. Καὶ τί νὰ ποῦν ἄλλως τε. Ἄν ἀκόμη δεχθοῦμε ὅτι τὸ Ἴωνικὸ προέρχεται ἀπὸ τὰ Φοινικικὰ, πρᾶγμα πού σὲ καμμιά περίπτωση δὲν δεχόμαστε, διότι τέτοια ἀποδοχή, ἔστω καὶ ὑποθετικὴ, εἶναι παράλογη καὶ συνεπῶς ἀντιεπιστημονικὴ, ἀλλὰ τέλος πάντων, γιὰ νὰ ἀπογυμνώσουμε τελείως τοὺς φοινικιστὲς, λέμε ὅτι ἐν τάξει, οἱ Φοινικες μᾶς δώσανε τὸ ἀλφάβητο· ποιὸ ὅμως ἀλφάβητο; Φυσικὰ τὸ Ἴωνικὸ, πού διατηρεῖται μέχρι τώρα. Τὰ ἄλλα ἀλφάβητα, πού εἶναι πάνω ἀπὸ 20, ποιὸς μᾶς τὰ ἔδωσε; Ἐδῶ οἱ φοινικιστὲς ἀποστομώνονται.

Σήμερα μὲ τὴν δημόσια αὐτὴ ἐκδήλωση καταγγέλλουμε τὸν Φοινικισμό καὶ δηλώνουμε ὅτι θὰ συνεχίσουμε τὸν ἀγῶνα μᾶς μὲ τὴν βοήθεια ὄλων, μέχρις ὅτου ξερριζώσουμε ἀπὸ τὴν παιδεία τὸ ψέμα ὅτι οἱ Φοινικες μᾶς δώσανε τὸ Ἀλφάβητο.

Ἡ σημερινὴ Ἑλληνικὴ ἐπιστήμη-ἐκπαίδευση εἶναι ἡ μόνη στὸν Κόσμο πού ἀποκρύπτει τὴν κρητικὴ καταγωγὴ τοῦ Ἀλφαβήτου

Μόνον ἀτομικότητες ἀντέδρασαν στὸ Φοινικισμό

Η ΕΠΙΛΟΓΙΣΗ ΤΟΥ ΔΙΕΥΘΥΝΤΟΥ ΤΟΥ «ΔΑΥΛΟΥ»

Κυρίες καὶ κύριοι, ἡ Ὑπόθεση τοῦ Ἀλφαβήτου ἐκτὸς τῆς ἱστορικῆς, ἐπιστημονικῆς καὶ ἐκπαιδευτικῆς τῆς πλευρᾶς, πού ἀνέλυσαν οἱ προλαήσαντες, ἔχει καὶ ἄλλη πτυχὴ, ἐξ ἴσου σημαντικὴ καὶ εὐγλωττη, πού δὲν πρέπει νὰ μείνῃ ἀπαρατήρητη.

Πρόκειται γιὰ τὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο ἀντιμετώπισαν τὸ θέμα κάποιοι φορεῖς,

κρατικοὶ καὶ μὴ, κατὰ τὰ δύο τελευταῖα χρόνια πού βγῆκε στὸ φῶς καὶ ἀπησχόλησε τὸν Τύπο, τὴ Δικαιοσύνη, τὴ Βουλὴ καὶ τοὺς ἐπιστημονικοὺς καὶ πνευματικοὺς κύκλους τῆς Χώρας.

Σπεύδω νὰ δώσω συνοπτικὰ τὴν εἰκόνα τῶν ἀντιδράσεων τῶν φορέων αὐτῶν: Δὲν ἦταν ἀπλῶς ἀπογοητευτικὲς, ἀλλὰ καὶ δὲν μπορῶ νὰ φεισθῶ, δὲν ἐπιτρέπεται νὰ

φεισθῶ ὀξύτητος χαρακτηρισμῶν — ἦταν θλιβερές.

Ἡ σημερινή Ἑλλάδα εἶναι ἡ μόνη χώρα τοῦ Δυτικοῦ τουλάχιστον Κόσμου, τῆς ὁποίας ἡ ἐπίσημη Ἐπιστήμη καὶ ἡ κρατική Ἐκπαίδευση ὄχι ἀπλῶς ἐκ προθέσεως ἀποκρύπτουν τὴν προέλευση καὶ τὶς πανάρχαιες γραφές τῆς Κρήτης τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἀλφαβήτου - καὶ κατὰ συνέπειαν τῶν Ἀλφαβητῶν ποὺ χρησιμοποιεῖ ὁλόκληρος ὁ Δυτικὸς Κόσμος — ἀλλὰ καὶ καταπολεμοῦν ὅσους τὴν ἀναφέρουν. Ἡ στάση τῶν ὑπευθύνων ἀν δὲν ἦταν ἡ γνωστή «μέθοδος τῆς σιωπῆς», ἦταν προσπάθεια μειώσεως ἀκόμη καὶ σπιλώσεως ἐκείνων ποὺ ἀνεκίνησαν τὸ θέμα ἀλλὰ καὶ τῆς ἴδιας τῆς ἐπιστημονικῆς πεποιθήσεως γὰρ τὴν ἐλληνικότητα τοῦ Ἀλφαβήτου.

Τὸ καταπληκτικὸ αὐτὸ γεγονός ἀνάγκασε ἕνα παρατηρητὴ, ποὺ εἶναι πανεπιστημιακὸς καὶ ὁ ἴδιος, τὸν ἀναπληρωτὴ καθηγητὴ τῆς Φιλοσοφίας στὸ Ἐθνικὸ Μετσόβιο Πολυτεχνεῖο κ. Ἡλία Νικολοῦδη, νὰ γράψῃ στὸ «Δαυλὸς», ὅπως θὰ γνωρίζετε ὅσοι ἀπὸ σᾶς διαβάζετε τὸ Περιοδικό, γὰρ νὰ καταγγεῖλῃ τὸ φαινόμενο τοῦ «Ἑλληνικοῦ Μισελληνισμοῦ», ὅπως τὸν ὀ-

νομάζει, καὶ τὴν ὑπαρξὴ κάποιας «*ιερατικῆς*», ὅπως τὴν ὀνομάζει, πανεπιστημιακῆς ἐξουσίας, ποὺ εἶναι ἔτοιμη νὰ ρίξῃ ἐπὶ τῆς πυρᾶς ὅσους δὲν ἀποδέχονται τὴν κατεστημένη θέση.

Ἀντὶ ἐπιχειρημάτων καὶ διαλόγου, ἡ δυνατότητα τοῦ ὁποίου τοὺς προσφέρθηκε ἐπανειλημμένως καὶ ἄνευ ὄρων στὶς στήλες τοῦ «Δαυλοῦ» ἢ ὅπου ἄλλοῦ θὰ προτιμοῦσαν οἱ ἴδιοι, ἐπέλεξαν οἱ φοινικίζοντες τὴν τακτική, νὰ χαρακτηρίζουν πολιτικά, σὰν νὰ μὴν ἦταν ἐπιστήμονες ἀλλὰ ἐνωμοτάρχες παλαιοῦ τύπου, τοὺς διαφωνοῦντες, ἀποδίδοντάς τους - - σχελιαστικῶς βέβαια... - - τὴν ιδιότητα ἐθνικιστῶν, ἀκόμη καὶ ἐθνοκαπήλων, ποὺ ἔχουν μιὰ ἐσφαλμένη ἀντίληψη περὶ ἐλληνικότητας. Καὶ τὸ ἐπραξαν αὐτὸ, ἔχοντας στὴ διάθεσή τους ἀφειδῶς τὶς στήλες ὠρισμένων ἡμερησίων ἐφημερίδων τῆς Ἀθήνας - ἐνῶ, ἀντίθετα (καὶ πρέπει νὰ λεχθῆ καὶ αὐτό), οἱ ἴδιες ἐφημερίδες λογόκριναν τὶς ἀπόψεις μας ἢ καὶ μᾶς ἀφήρσαν ἐντελῶς τὴ δυνατότητα νὰ τὶς ὑποστηρίξουμε καὶ νὰ ὑπερασπισθοῦμε τοὺς ἑαυτοὺς μας ἔναντι τῶν προσωπικῶν ἢ ἀπροσώπων ἐπιθέσεων τοῦ φοινικισμοῦ.

Παρεμβάσεις: με «ὀσμές» καὶ κολλημένες στὸν τοῖχο...

Οἱ κ.κ. Μιχ. Πολυμέρης καὶ Νικ. Δανδῆς (ἐκδότης καὶ ἀρθρογράφος «*λογοτεχνικῆς ἐφημερίδας τοῖχου*» - - ὅπως οἱ ἴδιοι ἀποκαλοῦν τὴ «*ΦΡΥΚΤΩΡΙΑ*» τους) «*παρεμβαίνουν*» στὸ «θέμα τῆς προέλευσης τοῦ Ἀλφαβήτου». Ἔτσι, ὀμιλοῦντες γιὰ «*γραφιδολέμον ποὺ ἔχει ξεσπάσει*» καὶ λοιπὰ περιτέχνως μπουρδουκλωτικὰ καὶ γριφώδη, ὑποστηρίζουν πολὺ σοβαρὰ πῶς «*ἔχουν ἐπισημάνει ὀσμὴν λιβυκοῦ πετρελαίου*» περὶ αὐτὸν («*γραφιδολέμον*»). Σεμνυνόμενοι γιὰ τὴ μύτη τους, μᾶς βεβαιώνουν ὅτι ἀκριβῶς τὴν ἴδια «ὀσμὴ» εἶχαν «*ἐπισημάνει ὀμοίως στὸ θόρυβο γιὰ τὸ θέμα τοῦ ἀριθμοῦ 666*».

Ὁ «*Δαυλὸς*» δὲν διακωμωδεῖ-πομπεύει ποτὲ καὶ κανέναν, δὲν περιφρονεῖ ἢ «*σνομπάρει*» κυρίως ἐκδοτικὲς προσπάθειες. Τοῦτο ἀκόμα καὶ σὲ περιπτώσεις ἀπλοϊκῶν, ἀνεπίτρεπτων, προπετῶν... Σημειώνουμε συνεπῶς:

1) Δὲν ὑπάρχει, ἀξιότιμοι κύριοι, «*θέμα τῆς προέλευσης τοῦ Ἀλφαβήτου*». Ὑπάρχει ὀγκυκλοπαιδικὸ ἐνδιαφέρον περὶ τὴν καταγωγὴν τοῦ νῦν καὶ εἰ ἐλληνικοῦ ἀλφαβήτου - αὐτοῦ μετὰ τὸ ὁποῖον ἔγραψαν προσωκρατικοί, Ἀριστοτέλεις, Πλάτωνες, τραγικοί, ἄπειροι... Ἄν, περὶ τὸ ἀντικείμενον, μπορεῖτε νὰ καταδείξετε πτυχὲς μὴ ἐρευνηθεῖσες, ἢ συμπερασμοὺς (συμφώνους ἢ ἐναντίους), ἀνάλογης τῶν ἐκτεθέντων στὸ «*Δαυλὸν*» σοβαρότητας, προσκομίστε

Προσωπικότητες πρωτεύουσες στην 'Ελλάδα, όπως ο άειμνηστος τέως πρόεδρος της Δημοκρατίας και άκαδημαϊκός Κωνσταντίνος Τσατσός και ό επίσης τέως πρόεδρος της Δημοκρατίας και άκαδημαϊκός κύριος Μιχαήλ Στασινόπουλος σχολίασαν με δηλώσεις τους στο «Δαυλό» την απόκρυψη στην 'Εκπαίδευση των νεωτέρων επιστημονικών δεδομένων για τό 'Αλφάβητο και τόνισαν την ανάγκη να συμπεριληφθούν στα σχολικά βιβλία και να διδαχθούν. 'Η βουλευτής 'Αθηνών κ. Άννα Συνοδινού έφερε στην 'Ολομέλεια της Βουλής τό θέμα, στή συνεδρία της 28ης Μαρτίου, όπου διάβασε τη σχετική άρθρογραφία του «Δαυλού». Διαπρεπείς 'Ελληνες του έξωτερικού, όπως ό καθηγητής του Πανεπιστημίου του 'Οχάϊο, στις 'Ηνωμένες Πολιτείες, δρ. Πάνος Μπάρδης και ό κορυφαίος συγγραφέας της Κύπρου δρ. Κύπρος Χρυσάνθης, κατήγγειλαν με άρθρα τους τό παράδοξο και ύποπτο φαινόμενο του φοινικισμού και την τακτική των όπαδών του, και προσεκόμισαν και αυτοί νέα συντριπτικά στοιχεία για την επιστημονική άπόδειξη της ελληνικότητας του 'Αλφαβήτου. Ένας λαμπρός φιλόλογος γυμνασιάρχης, στή Βέροια, ό κ. Γιάννης

Μωραλίδης, απέκάλυψε με άρθρο του, όπως γνωρίζετε όσοι από σας είσθε άναγνώστες του «Δαυλού», την επιστημονικήν άπάτη που διέπραξε ό φοινικισμός, άποκόπτοντας ή άποσιωπώντας φράσεις, άκόμη και κεφάλαια όλόκληρα από τά βιβλία των καθηγητών της Γλωσσολογίας Νικολάου 'Ανδριώτη και Μιχαήλ Σετάτου, φράσεις και κεφάλαια με τά όποια οί δύο αυτοί έπιφανείς 'Ελληνες επιστήμονες τάσσονται ύπέρ της κρητικής ή αϊγαίας καταγωγής του 'Αλφαβήτου. Και διέπραξαν οί φοινικιστές αυτή την άπαράδεκτη για επιστήμονες ένέργεια, με σκοπό να παρουσιάσουν τους δύο καθηγητές του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης ως συμφωνούντας δήθεν με τη φοινικική θεωρία και να δικαιολογήσουν έτσι την προβολή της μέσω των σχολικών βιβλίων που οί 'ίδιοι ένέκριναν και επέβαλαν στην 'Εκπαίδευση.

Και τέλος πρέπει να άποδοθη έδω ή προσήκουσα τιμή στον γεραρό ιστορικό Σύλλογο «Παρνασσός», τον πρόεδρό του καθηγητή κ. Γεράσιμο Κονιδάρη και τον γενικό γραμματέα του καθηγητή κ. Γεώργιο Πουρναρόπουλο, καθώς και τά λοιπά μέλη της Διοικήσεώς του, γιατί μόνος ό «Παρνασσός» μεταξύ όλων των συλλογι-

τατα ν' άντιτάζουν την περι τό άντικείμενον **επιστημοσύνην** κι' **ένημέρωσί** τους —αυτή τη φυγομαχίαν, αυτή την λόγω **δειλίας** άποφυγήν επιστημονικής άναμέτρησης, κύριοι, **ονομάζετε πόλεμον;** Μήπως την έχετε πατήσει κι' οί δύο; Μήπως χρειάζεται να σκεπτόμεθα, πριν άνάψουμε τη φρυκτωρία μας; Μήπως σας διαφεύγει πώς ή **άγια επιστήμη**, που φέρει **κορυφαίους** της **παγκόσμιας γλωσσολογίας-άρχαιολογίας** έγκύπτοντας, **μοχθούντας**, **σύμφωνους** για την **έλληνικότητα** του ύπατου, του θαυμαστότερου έπιτεύγματος, οίον ή **άποτύπωση** φωνής-γλώσσας, **δέν μπορεί** νάβαι **ούτε άγια ούτε επιστήμη** στην περίπτωση των... **'Ελλήνων άρμοδίων** (πανεπιστημιακών ή μή) —έτσι να «έπιχειρηματολογού», έτσι να κάνουν... **έπιχείρημα** τή **σιωπή**, **πεισμονήν** (ίσχυρογνωμοσύνη), **όκνηρία**, **παρασιώπησι** **περικοπών-κεφαλαίων**, **πλαστογράφησι**, **άντιγραφήν** και **άνυπαρξίαν** οίασδήποτε **ίδιας εργασίας;** **Μά** πώς...

'Απορίας άξιον, που δέν μās κατηγορήσατε εϋθέως **«σωβινιστές»** και **«φασίστες»** —όπως, πρό τινος ή κυρία... **Πόρσια!** Μήπως δέν μās κατηγορήσαν **«μπολσεβίκους»**, όταν άποκαλέσαμε **«πατέρα** της **άστροναυτικής»** τό γνωστό κομμούνι **Κωνσταντίν Τσουλόκφσκι** (άπλό δημοδιδασκαλάκον, κ.κ. **ύπέρμαχοι** της **άχαμνούτσικης άρμοδιότητάς** σας ---1857-1935); **'Ελλάδα** τό **λένε** τουτό τό **μέρος!**

κῶν πνευματικῶν φορέων, δημοσίων καὶ ἰδιωτικῶν, ποὺ δυστυχῶς τήρησαν ἕως σήμερα **συνένοχη** σιγή, ἀνέλαβε τὴν πρωτοβουλία γιὰ τὴν ὀργάνωση τῆς δημοσίας αὐτῆς ἐκδηλώσεως, ὥστε τὸ ἐπιστημονικό, ἱστορικό, ἐκπαιδευτικό, ἔθνικό ἀλλὰ καὶ ἠθικό σὲ τελευταία ἀνάλυση αὐτὸ θέμα νὰ πάρη καὶ τυπικά τις διαστάσεις καὶ τὴ βαρύτητα ποὺ οὐσιαστικά τοῦ ἀνήκουν.

Αὐτές, κυρίες καὶ κύριοι, ἦταν οἱ πιὸ ἀξιόλογες ἀπὸ τις λίγες ὅσο καὶ λαμπρὲς ἐξαιρέσεις στὴ συνολικὴ στάση τῆς σύγχρονης Ἑλλάδας μπροστὰ σ' ἕνα θλιβερὸ σκοταδιστικὸ φαινόμενο, ποὺ θάπρεπε ἀμέσως νὰ προσελκύσει τὸ ἐνδιαφέρον καὶ νὰ ἐμπνεύσει τὴν ἀποφασιστικὴ γιὰ τὴν κάθαρσὴ του ὄχι μόνο σ' αὐτοὺς ποὺ θέλουν μιὰ ἐξαληθευτικὴ καὶ ἀδογματιστὴ μόρφωση τῶν παιδιῶν μας, ὄχι μόνο σ' αὐτοὺς ποὺ ἐνδιαφέρονται νὰ ἐπιβίωση ἡ Ἑλλάδα, σὰν σκέψη, σὰν ἐπιστῆμη καὶ σὰν Πολιτισμὸς, ἀλλὰ σὲ κάθε ἄνθρωπο ποὺ τιμᾷ ἢ ἔστω ἀντιλαμβάνεται ἀπλῶς τὴν ὑπέρτατη ἀξία τῆς Ἀλήθειας... Δὲν συνέβη αὐτὸ δυστυχῶς — καὶ αὐτὸ εἶναι ἀσφαλῶς ἕνα ἀπὸ τὰ πολλὰ καὶ ὀλοφάνερα συμπτώματα τῆς ἱστορικῆς καταπτώσεως, στὴν ὁποία ἔχει περιέλθει στὶς μέρες μας

ὁ ἄτυχος αὐτὸς τόπος. Μπροστὰ στὸ ἀδιαπέραστο μέτωπο ἀδιαφορίας ἕως ἀνοιχτῆς ἐχθρότητας τῆς ἐξουσιαστικῆς κατασκευῆς, ἐνώπιον τοῦ ὁποίου βρεθήκαμε ὄσοι, κατὰ τὸ μέτρο τῶν δυνάμεών μας, ἐπιχειρήσαμε νὰ πράξουμε κάτι, σὰν ἀντίδρασή μας αὐτονομία καὶ αὐτοδίκαιη στὴν πνευματικὴ καὶ ἔθνικὴ παρακμῆ, ἀντιλαμβανόμεστε ὅτι δὲν μπορεῖ νὰ περιμένῃ πιὰ κανεὶς τίποτε ἀπὸ τὰ ὑπάρχοντα μαζικά καὶ κοινωνικά πρότυπα. "Ὅ,τι ἀπομένει εἶναι οἱ ἀτομικότητες, οἱ φωτεινὲς συνειδήσεις τῶν ἐκλεκτῶν, ποὺ δὲν εἶναι λίγες, εἶναι πολλές, ὅπως ἀποδεικνύει ἐκτὸς ἄλλων καὶ ἡ ἀποψινὴ παρουσία σας ἐδῶ, ἀλλὰ ποὺ ἐξουδετερώνονται καὶ καταπνίγονται μέσα στὸ πέλαγος τοῦ μαζισμοῦ, τοῦ ἐξουσιασμοῦ, τοῦ ψεύδους καὶ τῆς ἀποσυνθέσεως.

"Ἄς εὐχηθοῦμε ἡ ἀξία τῆς ἀτομικότητας, ποὺ τόσο συκοφαντεῖται, πολεμεῖται καὶ περιφρονεῖται τώρα, νὰ δώσῃ αὐριο μὲ τὴν πολλότητά της καὶ τὴν ἀποφασιστικότητά της τὴν ἴαση τῆς παρουσίας ἑλληνικῆς νόσου. Καὶ αὐτὸ ἄς εἶναι, κυρίες καὶ κύριοι, τὸ αἰσιόδοξο ἐπιμύθιο τῆς ἀποψινῆς ὠραίας ἐκδηλώσεως τοῦ «Παρνασσοῦ».

Σὰς εὐχαριστῶ

→

4) Γιὰ συντετριμμένην ἔπαρσι πρόκειται, ἢ γιὰ ἐπλημένην συντριβή, ὅταν γράφετε: **«Μὲ τὴ σημερινή μας παρέμβαση δὲν λύεται τὸ πρόβλημα»** .. σωπαῖτε καλέ! **«Ἀπλὰ ἐκφράζουμε τὴν ἀποψὴ μας»** — **«ἀπλά», ἀλλὰ μὲ ὀσμές...**

5) **«... ὑπῆρξε μιὰ Ἀρχικὴ Γραφή, ἀπὸ τὴν ὁποῖαν ξεπήδησαν τὰ διάφορα Ἀλφάβητα»** — λέτε ἀκόμα. Φυσικά ἐσεῖς νὰ γράφετε θέλετε, στὴν ἄνοδο τοῦ «πνευματικοῦ μας ἐπιπέδου» περιορίζεσθε... Τὸ ὅτι ἡ ἐπιστῆμη δὲν ψάχνει τὴν **καιομένην βάτον**, ἀλλ' ἀκριβῶς τὸ πῶς **«ὑπῆρξε»** καὶ τὸ πῶς **«ξεπήδησαν»**, δὲν σὰς σκοτίζει βεβαίως... Τέλος, ἔχουμε ἀκόμα:

5) **«Ἡ γραφή, ἐπινόησι τῶν ἱερέων, δημιουργήθηκε γιὰ τὴν κάλυψη πρακτικῶν ἀνάγκων (λογιστικὴ καταγραφή, ἐμπόριο)...»** "Ὅλα ἀνάποδα σ' αὐτὴ τὴ Φοινίκη: ἀπ' τὰ σπερματοζωάρια, ποὺ αὐτοκτονοῦν (συνθλιβόμενα -- ἄχ αὐτὸ τὸ παρά τὴν ἔξοδον σκῶρ, γενικῆ: σκατόζ) καὶ τόν... στοματικόν, ὡς τοὺς λογιστάς-ἐμπόρους τῶν ... ἁγιασμῶν-εὐχελαίων καὶ τοὺς ἱερεῖς τῆς... λογιστικῆς καταγραφῆς-ἐμπορίας! Γιὰ φαντάσου, κ. Δανδῆ.

Αὐτά, κύριοι, **διαβάζοντας** τις πρώτες ἑκατὸ λέξεις τῆς, φρονίμως **ἐξασφαλίζουσας τὰ νῶτα** της στοὺς τοίχους, **ἐφημερίδας** σας. **Φύλαγε τὰ ρούχα σου...** --τὰ πάντα σου, δὲν ξέρεις τί γίνεται.

Δεινίας Δικαῖος

Τελευταία φωτογραφία του προέδρου του «Παρνασσού» Γεράσιμου Κονιδάρη, τρεις μέρες πρό του θανάτου του, στη Μεγάλη Αίθουσα Διαλέξεων του Συλλόγου το βράδυ της 16ης Ὀκτωβρίου, στην ἐκδήλωση του «Δαυλού» γιὰ τὴν ἐλληνικότητα τοῦ Ἀλφαβήτου. Διακρίνονται ἐπίσης ὁ ἀντιπρόεδρος τοῦ «Παρνασσού» καθηγητὴς Ἰωάννης Παπαζαχαρίου, ὁ γενικὸς γραμματεὺς του καθηγητὴς Γεώργιος Πουρναρόπουλος καὶ ἄλλα μέλη τῆς Διοικήσεως τοῦ Συλλόγου. Ὁ Γεράσιμος Κονιδάρης ἐμάχετο μέχρι τῶν τελευταίων ὥρων του γιὰ τὴν Ἑλλάδα.

ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΚΟΝΙΔΑΡΗΣ

Ἐφυγε ἀπὸ κοντά μας ὁ Γεράσιμος Κονιδάρης. Ἄλλοι ἄς μιλήσουν γιὰ τὸν πανεπιστημιακὸ δάσκαλο καὶ ἄλλοι γιὰ τὸν ἄνθρωπο καὶ τὸν οἰκογενειάρχη. Ἐγὼ θεωρῶ καθῆκον μου νὰ μιλήσω γιὰ τὸν ἀγωνιστὴ τῆς Κυπριακῆς Ἐνώσεως, ποῦ εἶχα τὴν εὐκαιρία νὰ γνωρίσω γιὰ πρώτη φορὰ στὸ σπίτι τοῦ Δημήτρη Βεζανῆ, στὴν ὁδὸ Σκουφᾶ, ὅπου ἐγίνε καὶ ἡ πρώτη σύσκεψη γιὰ τὴν ἔναρξη τοῦ ἔνοπλου ἀγῶνος στὴν Κύπρο. Θυμᾶμαι, ὅτι στὸ σπίτι αὐτό, ποῦ δέν ὑπάρχει πιά, συγκεντρωθήκαμε μὲ προφυλάξεις, ὄχι ἀνάλογες, μιὰ καὶ ἦταν εὐκολο νὰ γίνουμε ἀντιληπτοὶ ἀπὸ τοὺς πράκτορες τῶν Βρετανικῶν μυστικῶν ὑπηρεσιῶν ποῦ παρακολουθοῦσαν τὶς κινήσεις ἀσφαλῶς τοῦ Μακάριου ἀλλὰ καὶ τοῦ Δημήτρη Βεζανῆ. Τοῦ Βεζανῆ, ποῦ μὲ τὴ δική του ὁμάδα εἶχε πρωτοστατήσει στὴ διενέργεια τοῦ δημοψηφίσματος τῶν Κυπρίων. Ὁ γράφων καὶ ὁ Δημήτριος Σταυρόπουλος ἡμαστέ συνεργάτες του ἐπὶ τῶν ἀπορρητῶν τοῦ Κυπριακοῦ ἀγῶνος. Στὸ σπίτι λοιπὸν τοῦ Βεζανῆ ἔφθασαν, ὁ καθένας μόνος του, πρῶτοι,

ἂν θυμᾶμαι καλά, ἔμεϊς, οἱ συνεργάτες τοῦ Βεζανῆ, καὶ ἀκολούθησαν οἱ ἀδελφοὶ Σάββας καὶ Σωκράτης Λοϊζίδης, ὁ Ἀντώνης Αὐγίκος, ὁ Ἡλίας Ἀλεξόπουλος, ὁ Γεράσιμος Κονιδάρης, ὁ στρατηγὸς Νικόλαος Παπαδόπουλος (ὁ «Παπποῦς»), ὁ ἄλλοτε ὑπουργὸς Γεώργιος Στράτος, ὁ Γεώργιος Γρίβας (ὁ Διγενῆς) καὶ βεβαίως ὁ Κύπρου Μακάριος.

Ἐκείνη τὴν συνεδρίαση δὲν θὰ τὴν ξεχάσω ποτέ. Τὸ θέμα ἦταν ὁ ἔνοπλος ἀγώνας, καὶ οἱ ἀποφάσεις ποῦ θὰ ἐλαμβάνοντο θὰ ἦταν σημαντικές. Περιμένα μὲ ἀγωνία τὴν στάση τοῦ Μακαρίου, καὶ ὁμολογῶ ὅτι γιὰ πρώτη φορὰ αἰσθάνθηκα ὑπερήφανος, διότι ἔβλεπα στὴ μορφὴ τοῦ Κύπριου ιεράρχη νὰ ξαναζοῦν οἱ θρόλοι τῶν φλογισμένων ῥάσων τοῦ 1821. «Ναὶ συμφωνῶ καὶ ἐγώ», εἶπε ὁ Μακάριος, «ὁ ἀγώνας πρέπει νὰ γίνῃ ἐνοπλος. Πρέπει ὅμως νὰ ἐξασφαλίσουμε τὰ ὄπλα». Μ' αὐτὰ τὰ λόγια τοῦ Μακαρίου ἐδίδετο τὸ γαλάζιο φῶς γιὰ τὸ ξεκίνημα.

Τότε συνέβη καὶ κάτι τὸ συνταρακτικὸ — ὁ Σωκράτης Λοϊζίδης ἦταν ἤδη προετοιμασμένος γι' αὐτὴν τὴν στιγμή· μαζί μὲ τὸν Ἡλία Ἀλεξόπουλο εἶχε φροντίσει γιὰ τὰ ὄπλα καὶ τὴν μεταφορὰ. Ἐνα κουδούνισμα μᾶς ἔκανε ὅλους νὰ σταματήσουμε καὶ νὰ κοιταχθοῦμε. Ὁ Σωκράτης Λοϊζίδης πετάχτηκε ἀπ' τὴν θέση του καὶ ἀπευθυνόμενος στὸ Βεζανῆ, ποῦ ἐδειχνε ἀνήσυχος, τοῦ εἶπε: «Νομίζω ὅτι εἶναι ὁ καπετάνιος, τὸν περιμένω».

Πράγματι σὲ λίγο ἀκούστηκε ὁ χτύπος ποῦ ἔκαναν τὰ ἀναπηρικὰ δεκανίκια στὴ ξύλινη σκάλα τοῦ Βεζανῆ. Στὴν ἀνοιχτὴ πόρτα τοῦ σαλονιοῦ φάνηκε τέλος ἓνας ἄνδρας, ἓνας γενναῖος αἰγαιοπελαγίτης ναυτικὸς καὶ μᾶς χαιρέτησε. Προχώρησε, στηριγμένος στὰ δεκανίκια, μέσα καὶ στάθηκε ὄρθιος. Ὁ Σωκράτης Λοϊζίδης μᾶς τὸν παρουσίασε. «Αὐτὸς ὁ καπετάνιος θὰ ἀναλάβει νὰ κατεβάσει τὰ ὄπλα στὸ νησί», μᾶς εἶπε. Ὁ Μακάριος τὸν ἐρώτησε: «Τὶ λές, θὰ τὰ καταφέρεις»; Καὶ ἡ ἀπάντησή ἦταν ἀπλή, δωρική, ἀνάλογη μὲ τὴν σκαμμένη ἀπ' τὴν ἀρμύρα τῆς θάλασσας ὄψη του. «ΝΑΙ! θὰ τὰ φέρω, κι ἂς χαθῶ!». Καὶ μὲ τὸν ἴδιο τρόπο ἔφυγε χωρὶς ἄλλες λέξεις...

Ἡ συνεδρίαση ἐκείνη ἔκλεισε, ἂν θυμᾶμαι, μὲ τὴν πρόταση τοῦ Γεράσιμου Κονιδάρη, ἡ δευτέρη σύσκεψη νὰ γίνῃ στὸ σπίτι του, στὴν ὁδὸ Ἀσκληπιοῦ 36B. Καὶ πράγματι ἐκεῖ, στὸ σπίτι τοῦ Κονιδάρη, δόθηκε ὁ ὄρκος τῆς ΕΟΚΑ στὶς 7 Μαρτίου 1953. Δὲν ἔχω ἄλλα λόγια νὰ πῶ γι' αὐτὸν τὸν ἀγωνιστὴ, ποῦ πάλαιψε γιὰ νὰ γίνῃ ὁ ὄρκος πραγματικότης. Θὰ ἐπαναλάβω μόνον τὸν ὄρκο ποῦ δώσαμε:

«Ὁρκίζομαι εἰς τὸ ὄνομα τῆς Ἁγίας καὶ Ὁμοουσίου καὶ Ἀδαιρέτου Τριάδος νὰ φυλάξω, θυσιάζων καὶ τὴν ἰδίαν μου ζωὴν, ὑποφέρων καὶ τὰ πλέον σκληρὰ βάσανα, μυστικὸν πᾶν ὅ,τι γνωρίζω καὶ θέλω ἀκούσει διὰ τὴν ὑπόθεσιν τῆς Ἐνώσεως τῆς Κύπρου. Θὰ ὑπακούω δὲ τυφλῶς εἰς τὰς ἐκάστοτε διδομένας μοι σχετικὰς ἐπιταγὰς».

Αὐτὸν τὸν ὄρκο ὁ Γεράσιμος Κονιδάρης ὄχι μόνον τὸν ἐτήρησε, ἀλλὰ καὶ ἀγωνίστηκε ἔντονα μὲ ὅλες του τὶς δυνάμεις νὰ τὸν πραγματοποιήσει. Ἀναπαύσου, λοιπόν, γενναῖε ἀγωνιστῆ, δὲν ἔγινες ποτέ ρίψασπις, ἢ Ἑλληνικὴ γῆ πρέπει νὰ σὲ δεχθεῖ σὰν γνήσιο τέκνο τῆς.

Η.Λ. Τσατσόμοιρος

ΑΛΚΙΒΙΑΔΗΣ ΤΖΙΟΥΜΑΣ

Ἡ Τροία

Δὲν ξέρω, ἂν ποτὲ θὰ κατακτήσω
τὴν ποθητὴ, μικρὴ, ωραία Τροία.
Ἐγὼ ἀπαρασάλευτος, θὰ ζήσω
μὲ τ' ὄνειρο μου αὐτὸ πάθος, λατρεία
θὰ χρειασθοῦν, μπορῶ νὰ τὸ τολμήσω.

Ὅσο καλύτερα μπορῶ, σχεδιάζω
ὄλες τίς λεπτομέρειες, τὸ πλάνο·
δὲν ἀναβάλλω οὔτε γνώμη ἀλλάζω
νὰ φθάσω κάποτε στὸ βράχο πάνω
τῆς Τροίας· ὄλες τίς δυνάμεις βάζω.

Ὁ μάντης Κάλχας θὰ χρησιμοδοτήσει.
Ἡ ἐκστρατεία μου θὰ ἀποτύχει,
ἂν αἷμα μιᾶς γυναίκας δὲν ποτίσει
τὸν πάγιο μου σκοπὸ, ὥστε τὰ τείχη
τῆς Τροίας νὰ παρθοῦν, ἢ μόνη λύση.

Δύσκολο τὸ ταξίδι γιὰ τὴν Τροία·
οἱ ἐκλεκτοὶ μου φίλοι στὴν Αὐλίδα·
ἢ Ἴφιγένεια ἐκεῖ γιὰ τὴ θυσία·
τὰ πλοῖα, οἱ σημαῖες, ἢ πατρίδα,
ἢ πυρετώδης μου ἐτοιμασία.

Οἱ πυροφόροι κεραυνοὶ τοῦ Δία
τὴν ἐκστρατεία μου τὴ δυσκολεύουν·
τὸ πάθος τοῦ πολέμου, ἢ πανοπλία,
γιὰ νίκη τὴν ψυχὴ μου τὴ θεριεύουν·
μακρὰ καραδοκεῖ ἢ εὐτυχία.

Ἀπέναντι οἱ Τρῶες τοῦ Πριάμου
μαινόμενοι ἀναλαμβάνουν δράση
καὶ θέλουν νὰ ματαιώσουν τὰ σχέδιά μου·
ἢ τύχη ὅμως θὰ χαμογελάσει
καὶ ἡ Τροία τελικὰ θάναί δικιά μου.

Διομήδης, Αἴας καὶ Ἀχιλλέας,
τοῦ Νέστορα ἢ ἀνθρώπινη σοφία,
κοντὰ μου ὁ πολυμήχανος Ἄδυσσεας,
μὲ ὀδηγοῦν στῶν μαχῶν τὰ πεδία,
ἐκεῖ ποῦ κρίνεται ἢ κάθε ἀξία.

Τὸ ξύλινο τὸ ἄλογο θὰ στήσω,
ἂν οἱ ἐχθροὶ μου μὲ μποδίσουν,
τὴ χώρα τους γιὰ νὰ τὴν ἐκπορθήσω·
ὁ Πρίαμος καὶ ἡ Ἐκάβη θὰ πενθήσουν·
οἱ Τρῶες μᾶλλον θὰ δεινοπαθήσουν.

Μὲ τὸ σκληρὸ προσωπικὸ μου ἀγῶνα
θὰ γίνῃ λάφυρο λαμπρὸ ἢ Τροία.
ἥσως νὰ εἶναι νύχτα τοῦ Χειμῶνα,
μεθῶσι στῆς ζωῆς τὴν ἀπραξία,
στὸ βαθὺ τέλμα βέβαια σωτηρία.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΣΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΟΥΛΗ ΓΙΑ ΤΗ ΓΛΩΣΣΑ

Τις τρεις παρακάτω έρωτήσεις κατέθεσε στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ο ευρωβουλευτής κ. Γ. Ε. Σαρειδάκης προς την Έπιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων:

«Τὴν Παρασκευὴ 18 Σεπτεμβρίου δημοσιεύτηκε στὴν ἐπίσημη Ἐφημερίδα τῶν Ευρωπαϊκῶν Κοινοτήτων (Σ 181) ἡ πρόσκληση γιὰ ὑποβολὴ προσφορῶν, ποὺ ἀναφέρονται στὸν ἐξοπλισμὸ πληροφορικῆς τῆς Ευρωπαϊκῆς Ἐπιτροπῆς μὲ προθεσμία ἐκδηλώσεως ἐνδιαφέροντος καὶ ἐπομένως δικαίωμα τελικῆς συμμετοχῆς τὴν 28η Σεπτεμβρίου.

Ἐρωτᾶται ἡ Ἐπιτροπή: α) θεωρεῖ στὰ σοβαρὰ ἐπαρκῆ τὴν προθεσμία τῶν 11 ἡμερῶν γιὰ τὴν ἐκδήλωση ἐνός τέτοιου ἐνδιαφέροντος ἀπὸ ἐταιρίες τῶν 12 χωρῶν-μελῶν καὶ β) γιὰτὶ δὲν ἐφαρμόζονται τὰ διεθνῆ πρότυπα καὶ ἰδιαίτερος αὐτὰ ποὺ θὰ κάλυπταν ὅλο τὸ φάσμα τῶν ἐπισήμων γλωσσῶν τῆς Κοινότητος, ἀλλὰ ὀρίζονται ὡς προαιρετικά, δηλαδὴ αὐτονοήτως καὶ ἐξ ἀρχῆς ἀποκλείονται τὰ ἑλληνικά;

— Ἐρωτᾶται ἡ Ἐπιτροπή: Σὲ ποιά οἰκονομικῆ, διοικητικῆ ἢ ἄλλη λογικῆ ἀνταποκρίνεται ἡ χρηματοδότηση μὲν ἀπὸ τὴν ΕΟΚ — μὲσω τοῦ εἰδικοῦ ΜΟΠ — τῆς ἑλληνικῆς βιομηχανίας πληροφορικῆς, ὁ οὐσιαστικὸς ἀποκλεισμὸς τῆς δὲ ἀπὸ τὴν ἴδια τῆ σοβαρῆ ἀγορᾶ τῶν κοινοτικῶν ὀργάνων, ἀφοῦ ὁ ἀρχικὸς ἀποκλεισμὸς τῆς ἑλληνικῆς γλώσσας θὰ ἔχει μόνιμες συνέπειες γι' αὐτὴ τῆ βιομηχανία, καὶ ποιὸς εἶναι ἐκεῖνος ποὺ ἀναλαμβάνει προσωπικά τὴν ἱστορικῆ εὐθύνη νὰ ἀποκλειστεῖ ὁ ἑλληνικὸς γλωσσικὸς θησαυρὸς ἀπὸ τοὺς κοινοτικὸς μηχανισμοὺς;

— Ἐρωτᾶται ἡ Ἐπιτροπή: γιὰτὶ στὰ μέσα συστήματα πληροφορικῆς γραφείου, ποὺ ἔχουν ἐπιλεγῆ γιὰ γενικὴ χρῆση ἐργασιῶν, δὲν περιλαμβάνεται ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα, ἀλλὰ ἄλλες μὴ κοινοτικὲς γλῶσσες, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἡ τσεχοσλοβακικῆ, ἡ τουρκικῆ καὶ ἡ πολωνικῆ;».

Ἐξ ἄλλου μὲ ἐπιστολὴ του πρὸς τὸν Πρόεδρο τῆς Ἐπιτροπῆς τῶν Ευρωπαϊκῶν Κοινοτήτων κ. Ζὰκ Ντελόρ ὁ κ. Σαρειδάκης ζητεῖ τὴν ἄμεση παρέμβαση του γιὰ τὸ θέμα αὐτό.

Στὴ συζήτηση τῆς τρίτης ἀπὸ τίς παρακάτω ἐρωτήσεις, ποὺ ἔγινε στὸ Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, ὁ κ. Σαρειδάκης δευτερολόγησε ὡς ἐξῆς στὴν ἀπάντηση τοῦ Ἐπιτρόπου κ. Κριστόφερσεν:

«Νομίζω ὅτι πράγματι ἔχει γίνει κάποιον λάθος, γιὰτὶ ἐσεῖς μοῦ ἀπαντήσατε οὐσιαστικά ὅτι θὰ συμπεριληφθεῖ στὸ μέλλον, στὰ συστήματα Systran καὶ Eurotra τὸ ἑλληνικὸ ἀλφάβητο. Ἐγὼ σὰς ἐρωτῶ γιὰ τὰ συστήματα ποὺ ὑπάρχουν ἤδη, π.χ. τὸ αὐτοματοποιημένο λεξικὸ ὀρολογίας. Σ' αὐτό, λόγῳ κακῆς ἀντιμετώπισης τῶν ἑλληνικῶν, αὐτοὶ οἱ 35.000 ἑλληνικοὶ τεχνικοὶ ὄροι, τοὺς ὁποίους μοῦ ἀναφέρατε, Κύριε Ἐπίτροπε, ἀποτελοῦν τὸ 5,5% τῆς τροφοδοσίας σὲ ὀρολογία ἐναντι 51% γιὰ τὰ δανικά καὶ 49% γιὰ τὰ ὀλλανδικά. Ὁ χρόνος ποὺ χρειάζεται γιὰ τὴν ἀπάντηση σὲ μιὰ ἐρώτηση στὰ ἑλληνικά, εἶναι πέντε φορὲς μεγαλύτερος ἀπ' ὅ,τι γιὰ τίς ἄλλες γλῶσσες. Εἶναι ἀκριβῆ αὐτὰ τὰ στοιχεῖα:

Θεωρῶ πάντως ὅτι ἡ κατάργηση τοῦ ἑλληνικοῦ ἀλφαβῆτου, ἔστω καὶ μ' αὐτὸ τὸ

συγκαλυμμένο τρόπο, θ' άποτελοϋσε ένα είδος πολιτιστικής και πνευματικής γενοκτονίας και σοβαρό πλήγμα για τόν Κοινοτικό γλωσσικό θησαυρό, και καλῶ τήν Έπιτροπή νά μη συμμετάσχει σέ κάτι τέτοιο».

- Μέ άφορμή τήν έρώτηση αυτή πρὸς τὸ Εὐρωπαϊκὸ Κοινοβούλιο ἢ βουλευτῆς Ἀθηνῶν κ. Ἄννα Συνοδινού κατέθεσε στήν Ἑλληνική Βουλὴ έρώτηση πρὸς τὸν ὑπουργὸ Παιδείας, στήν ὁποία ἀναφέρει τὰ ἐξῆς:

«Κατόπιν αὐτῶν ἐρωτᾶται ὁ Ἑπουργὸς Παιδείας καὶ Ἱεροσκευμάτων, νά ἐνημερώσει τὴν Βουλὴ τῶν Ἑλλήνων, ἐὰν γνωρίζει τὸ ἀνωτέρω θέμα, καὶ ἐὰν τὸ γνωρίζει, ἐὰν καὶ πόσο οἱ ἀρμόδιες ὑπηρεσίες τοῦ Ἑπουργείου του συνεργάστηκαν μὲ τίς ἀντίστοιχες τοῦ Εὐρωκοινοβουλίου καὶ πῶς δέχεται ἡ Ἑλληνική Κυβέρνηση τὸν σφαγιασμό τοῦ γλωσσικοῦ θησαυροῦ τῆς ἐλληνικῆς γλώσσας, σὲ μιὰ ἐποχὴ μάλιστα πού ἡ Κυβέρνηση κόπτεται γιὰ τίς προόδους πού ἔχει κάνει εἰς τὸν τομέα τῆς πληροφορικῆς, μὲ σκοπὸ νά προαχθεῖ ἡ τεχνολογικὴ ἐξέλιξη καὶ στήν πατρίδα μας».

ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΜΑΡΜΑΤΣΟΥΡΗΣ

Θολίνη

Ἦ Ὁ «Ταξιδιώτης» ("Voyager")

μᾶς πληροφορήσε

ἀπ' τὴν περιοχὴ

τοῦ πλανήτη Κρόνου,

πῶς στήν ἀτμόσφαιρα

τοῦ δορυφόρου Τιτᾶνα

ἀνιχνεύεται ὕπαρξη

πολλαπλῆς ὕδρογονανθρακικῆς ἀλυσίδας

καὶ ἄλλων στοιχείων,

πού συνθέτουν

— κατὰ τὴν ἔκφραση ἐπιστημόνων —

ὀργανικὴ σούπα,

πού ὁ Σαγκάν ὀνόμασε Θολίνη (tholin).

Καιρὸς νά ἐπικοινωνήσουμε

μὲ τὸν Τιτᾶνα

καὶ νά συγκρίνουμε

τὴν ὀργανικὴ σούπα του

μὲ τὴ σχηματιζόμενη

στὸν πλανήτη μας,

ἀπ' τὴν ἐπίδραση τῶν διαφόρων δογμάτων,

Θολίνη.

ΜΕΤΕΩΡΙΣΜΟΙ

Διεθνισμός και έλληνικότητα

Είναι πολύ εύκολο εκ πρώτης όψεως ή έλληνικότητα να ταυτισθῆ με τὸν διεθνισμὸ: "Ενας τρόπος ἀντιλήψεως γιὰ τὴ ζωὴ καὶ τὸν Κόσμο, ὅπως ὁ έλληνικός, με τὴν καθολικότητα καὶ τὴν οἰκουμενικότητα πὸν τὸν χαρακτηρίζει, με τὶς ἀρχές του, τὶς ἀξίες του καὶ τὶς ιδέες του νὰ ἔχουν γενικὴν ἀλήθεια καὶ ἰσχὺ στὴν ἱστορία καὶ τὴ φύση, θὰ μπορούσε νὰ θεωρηθῆ ἀπὸ ἕναν ἐπιπόλαιο στοχαστῆ ὅτι δὲν ἀντιφάσκει με τὸν πολιτικὸ διεθνισμὸ ἢ τὸν πνευματικὸ καὶ ιδεολογικὸ κοσμοπολιτισμὸ, πὸν ἀποσκοπεῖ στὴν ἰσοπέδωση τῶν ἱστορικῶν παραδόσεων — δηλαδὴ τῶν ἔθνῶν, ἀφοῦ ἡ ἔννοια ἔθνος εἶναι καθαρὰ ἱστορικὴ καὶ πολιτισμικὴ.

"Ὁμως μιὰ τέτοια ἔνιση διεθνισμοῦ καὶ έλληνικότητας συγκρούεται καὶ με τὴν ἱστορικὴ ἀλήθεια καὶ με τὶς φιλοσοφικὲς θέσεις τῶν δύο αὐτῶν ἀντιλήψεων: Ἡ οἰκουμενικὴ έλληνικότητα οὐδέποτε ὑπῆρξε διεθνιστικὴ, ὅπως καὶ ὁ διεθνισμὸς οὐδέποτε ὑπῆρξε έλληνικός· καὶ οἱ εἰδοποιὲς ἀξίες καὶ ἀρχές τῆς έλληνικότητας δὲν ἔχουν καμμιά σχέση με τὶς διεθνιστικὲς, ὅπως καὶ οἱ διεθνιστικὲς ιδέες δὲν ἔχουν τίποτε τὸ χαρακτηριστικὰ έλληνικό.

Ἱστορικὰ ἡ έλληνικὴ κοσμοθεώρηση ἐκφράστηκε με κάποια ἀντιπαράθεση μεταξὺ «Ἑλληνας» καὶ «ξένου» ἢ «βαρβάρου», πὸν δὲν σήμαινε ὅμως σὲ καμμιά περίπτωση θέληση ἢ πρόθεση ἐπιβολῆς τοῦ έλληνικοῦ καὶ ἐξαλείψεως τοῦ

«βαρβαρικοῦ». Ὁλόκληρη ἡ ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Πολιτισμοῦ εἶναι κατηγορηματικὴ ἐπὶ τοῦ προκειμένου. Ὁ «Ἑλληνας» αἰσθανόταν δικαίως ἑαυτὸν ὑπερέχοντα πολιτιστικά, καὶ ἀπὸ κάθε ἄλλη ἀποψη, τοῦ μὴ Ἑλληνας, καὶ πλέον οὐ. Δὲν ἔχομε καμμιά ἱστορικὴ ἐκφραση κάποιου έλληνικοῦ «ἐνεργητικοῦ πνευματικοῦ ἱμπεριαλισμοῦ», με τὴν ἔννοια τῆς σχεδιάσεως καὶ ὀργανώσεως μιᾶς «ἐπιχειρήσεως», πὸν θὰ ἔθετε σὰν σκοπὸ τῆς τὴν ἐξάλειψη τῶν μὴ έλληνικῶν ἔθνικῶν πολιτισμῶν — πρᾶγμα πὸν ἴσα-ἴσα ἀποτελεῖ τὴν πεμπτούσια τοῦ διεθνισμοῦ, τείνοντος καὶ κηρύσσοντος τὴν ἰσοπέδωση, ἀπὸ τὴν ἀρχικὴ ἐμφάνισή του (χριστιανισμὸς) ἕως τὶς νεώτερες μορφοποιήσεις του (μαρξισμὸς, ἀστισμὸς, οἰκονομισμὸς), δεδηλωμένα καὶ ἀπροκάλυπτα ὅλων τῶν στοιχείων πὸν ἀποτελοῦν τὴν ἔννοια ἔθνος. Πνευματικὴ «ἐπίθεση» τοῦ Ἑλληνικοῦ Πνεύματος ἐναντίον ἄλλων «Πνευμάτων» δὲν συζητιέται, δὲν ὑπάρχει στὴν ἱστορία. Ἡ ἀλεξανδρινὴ διείσδυση στὴν Ἀσία καὶ τὴν Αἴγυπτο ὄχι μόνο δὲν θέλησε νὰ θίξη τοπικοὺς πολιτισμοὺς, ἀλλὰ ἀντίθετα τοὺς σεβάσθηκε καὶ ἀποδεδειγμένα τοὺς ἐνίσχυσε. [Εἶναι, βέβαια, ἄλλο θέμα τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ τεράστια ὑπεροχὴ τῆς έλληνικῆς σκέψεως καὶ ἡ τελειότητα τῆς έλληνικῆς γλώσσας ἔφεραν ὡς ἀναπότρεπτο ἀποτέλεσμα τὴν «αὐτόματη» ὑποχώρηση τῶν ἀσιατικῶν τρόπων θεωρήσεως τῆς ζωῆς καὶ

του κόσμου].

Άλλά και φιλοσοφικά ή έλληνικότητα δεν έχει τίποτε το κοινό με τον διεθνισμό. Του δεύτερου το κύριο ιδεολογικό στοιχείο είναι το «δόγμα», δηλαδή ή αυθαίρετη θέση ότι οί ανθρώπινες ομάδες (έθνη) δεν έχουν ιστορικές, πνευματικές και ψυχικές διαφορές, αλλά είναι ένα και το αυτό πράγμα, που σαν σύνολο πρέπει να αποδεχθί, εκούσια ή δυναμικά, ένα «πνεύμα», ένα «πολιτισμό» και ένα τρόπο ζωής επίσης αυθαίρετο, συμβατικό και δογματικό, προκατασκευασμένο από κάποια ή κάποιες έστιες δυνάμεις. Άνεξάρτητα αν ή ιδεολογική αυτή «συνταγή» του ζήν και του σκέπτεσθαι ταιριάξη και εκφράξη την ανθρώπινη φύση και θέση (που δεν την εκφράζει, αφού είναι «δοτή»), το χαρακτηριστικό της έπιβολής της από τρίτους στον ενδιαφερόμενο την εκτρέπει από την ουσία, την κάνει έξ-ουσία. Έκτός δηλαδή του δογματικού του χαρακτήρος ό διεθνισμός είναι φύσει έξουσιαστικός. Γι' αυτό ή μέθοδος δράσεώς του στηρίζεται αποκλειστικά στα τεχνικά, τα οργανωτικά και τα οικονομικά μέσα, δηλαδή στη δύναμη. Και γι' αυτό οί «αίδεες» του συγκρούονται με την ροικότητα του γίνεσθαι, φθείρονται, γίνονται σύντομα κενοί τύποι. Είναι, με μιá λέξη, ψευδείς.

Ή οίκουμενικότητα του «Έλληνικού» από φιλοσοφική άποψη δεν έχει τίποτε το προσχεδιασμένο, το δογματικό, το συμβατικό. Δεν θέτει σκοπό την έπιβολή της επί των άλλων - τουτο είναι τελείως αδιάφορο γι' αυτήν. Άναζητεί χωρίς περιορισμούς και βλέψεις το άλη-

θινό, αεί ρέουσα σε μιá ατέρμονα κίνηση προς το φύσει έλεύθερο, και συνεπώς δεν δογματίζει ποτέ. Γι' αυτό και ή έλληνικότητα δεν έδωσε ποτέ κάποιο όριστικό, συγκεκριμένο, με τη στενή έννοια, πρότυπο ζωής, ατομικής ή ομαδικής, εκτός από μιá θεώρηση τόσο ταιριαστή ίσα-ίσα προς τη ροικότητα του φυσικού και ιστορικού γίνεσθαι, ώστε να αποτρέπη αυτόματα τη σχηματοποίηση παντός προτύπου. Γι' αυτό και ή οίκουμενικότητα της έλληνικότητας, ενώ είναι βαθύτατα έναρχη, ως κινούμενη εν άρμονία προς το γίνεσθαι, είναι ταυτόχρονα και βαθύτατα άνεξουσιαστική, δηλ. από τη φύση της άπηλλαγμένη από την τυραννία της δυνάμεις.

Άς μη συγχέουν λοιπόν ώρισμένοι το οίκουμενικό με το διεθνιστικό. Ή οίκουμενη είναι άπειρη, σε πρόσωπα, σε ατομικότητες, σε τρόπους σκέψεως και ζήν, σε χρονικές και τοπικές ιδιομορφίες, σε ιστορικές και πνευματικές φάσεις και ταχύτητες, γιατί και το σύμπαν, μέρος του όποιου αναπόσπαστα αποτελεί, έχει όλα αυτά τα γνωρίσματα. Ό διεθνισμός είναι έγκλωβιστική και απομονωτική κατάσταση, που αποκόπτει το γίνεσθαι του πολιτισμού από τον παγκόσμιο τόμο της ροής και έπιβάλλει τον βιασμό της όμαλης ιστορικής εξέλιξεως. Γι' αυτό, ως έκτροπος από το φυσικό, είναι σκιάχτρο ιδεολογικό, χωρίς αίμα και ψυχή. Και για τον ίδιο λόγο ή έλληνικότητα είναι πάντοτε ζωντανή και άληθινή, όσο ζωντανός και άληθινός είναι πάντοτε ό συμπαντικός Νόμος.

Μετέωρος

ΣΠΥΡΟΣ NONIKΑΣ

Κρούοντας τή θύρα του 21ου αιώνας

Η εξέλιξη του 20ου αιώνας δεν είναι του 'Αϊνστάϊν ($e=mc^2$), αποτέλεσμα της όποιας είναι ή άπειλή του πυρηνικού όλοκαυτώματος της ανθρωπότητας, αλλά του Keynes ($i=c+s$), αποτέλεσμα της όποιας είναι ή άδήριτη ανάγκη συνεχούς αύξησης της καταναλώσεως και τών επενδύσεων και συνακόλουθα του άχαλίνωτου οικονομισμού (ευδαιμονισμού), με όλα τά δεινά που σωρεύει στόν homo economicus. Τά μεγάλα κουσούρια του καπιταλομαρξιστικού συστήματος (και διευκρινίζω ότι ό μαρξισμός σήμερα αποτελεί καπιταλιστική αίρεση) είναι δύο:

- 'Η έγγενής άνεργία του συστήματος (τριβής, διαρθρωτική, τεχνολογική κλπ.) που δημιουργεί σοβαρότατα κοινωνικά προβλήματα με τάξεις άπασχολομένων και άνέργων (κι άς μη θεωρηθεί ή λύση τών εργοταξίων της Σιβηρίας και οί στρατιές τών δημοσίων υπαλλήλων ως μέθοδος δημιουργίας θέσεων εργασίας).
- 'Η αυτόδέσμευση του οικονομικού συστήματος της άγορας με την ανάγκη συνεχών «σπειροειδών» επενδύσεων και άδιάκοπης οικονομικής ανάπτυξης (feed-back), για να μην αυτοκαταλυθεί. Και ή περίπτωση μοιάζει με τόν ποδηλάτη ό όποιος συνεχώς πρέπει να κινείται για να μην πέσει. 'Αλλά αυτό όδηγει στην άδικαίωτη «καταναλωτική κοινωνία» όπου πρέπει να ανακατεύουμε θάλασσα, για να μην σταματήσει ή παραγωγή με τά γνωστά συνακόλουθα κοινωνικά φαινόμενα σήψεως και παρακμής.

Τό αίτημα της οικονομικής ανάπτυξης του 18ου και 19ου αιώνας για τήν καταπολέμηση της φτώχειας ικανοποιήθηκε στις μέρες μας για ένα μεγάλο τμήμα της ανθρωπότητας και υπάρχουν προοπτικές να ικανοποιηθεί για τόν συνολικό πληθυσμό του πλανήτη. "Όμως αυτή ή ανάπτυξη έγινε εις βάρος της ψυχής, του προσώπου και της άτομικής άκεραίωσης του πολίτη. Και άμφιβάλλω, κατά πόσο τό ανθρώπινο γένος θά άποφάσιζε τήν οικονομική ανάπτυξη, του είδους που βιώνουμε, αν γνώριζε εκ τών προτέρων τό τίμημα που θά πλήρωνε. "Όμως ή ιστορία δεν ξαναγράφεται και όσα καλά συντελέστηκαν άς μείνουν, αλλά όσα δεινά μās ακολουθοϋν πρέπει να αντιμετωπιστοϋν, γιατί αυτά κυρίως είναι που συντηροϋν τό ξερεβος τών ήμερών μας. 'Εδω όμως χρειάζεται ιδιαίτερη προσοχή, προκειμένου να άποκαλυφθεί τό άληθές πλέγμα της δυστυχίας (γιατι περι πλέγματος πρόκειται), για να μην όδηγηθοϋμε σε λάθος εκτίμηση, πράγμα που συστηματικά και σκόπιμα επιδιώκεται από τή λογοκρατία. Και τό πλέγμα αυτό στηρίζεται στο ισόπλευρο τρίγωνο, του όποιου οί κορυφές επιγράφονται: Οικονομισμός-Μαζοποίηση-Έξουσία. 'Ο οικονομισμός δημιούργησε και εξέθρεψε τόν μαζισμό, ό μαζισμός στήριξε τήν έξουσία, ή όποια με τή σειρά της τροφοδότησε τόν οικονομισμό, που κίνησε τόν μαζισμό κι αυτός τήν έξουσία και πάει λέγοντας. Πρόκειται για φαϋλο κύκλο και αυτοαναπαραγόμενο μοντέλο της συμφορας.

"Όμως υπάρχουν και όρια, όταν οί ιδέες και τά πράγματα εξελίσσονται ή

στηρίζονται σε τεμαχιστική βάση. Έτσι ο homo economicus ξεπερνώντας όρι-
σμένα όρια εϋδαιμονισμού-οικονομισμού άρχισε να συνειδητοποιεί ότι άπο-
πλανήθηκε και σύρθηκε στην οικονομία της σπατάλης χωρίς κανένα ήθικό ή
ύλικό αντίκρυσμα. Άπ' την άλλη μεριά ο ίδιος μαζάνθρωπος υπερβαίνοντας
κάποια άλλα όρια έσωτερικής ύψης ξεθώριασε ως πρόσωπο, ως άτομο και ως
άξια άσφυκτιώντας από ρύπανση κάθε λογής, από μοναξιά και τρέλλα. Τέλος ή
έξουσία συγκεντρώνοντας όλο και περισσότερη έξουσία, πατώντας στο σάπιο
σανίδι της μαζοποίησης και του άκρατου εϋδαιμονισμού, δεν μπορεί πια να έ-
ξουσιάσει την έξουσία, πέραν του γεγονότος ότι ή έξουσία γενικώς κυκλοφορεί
ανάμεσά μας, άθέατη σαν τον άέρα, όπου όλοι είμαστε έξουσιαστές και έξου-
σιαζόμενοι, δηλαδή άλληλοέξουσιαζόμενοι.

Στο λυκαυγές του 21ου αιώνας ο άνθρωπος έχει τις δυνατότητες να άποσυνδέ-
σει, σε πρώτη φάση, το μοντέλο της παρακμής και του άδιέξοδου: οικονο-
μισμός-μαζισμός-έξουσία και στη συνέχεια να άπομυθοποιήσει τις παράμετρες
του εϋδαιμονισμού - μαζισμού, προκειμένου να άπονευρώσει την έξουσία, ως
άπ' αιώνων επάρατη νόσο της ανθρωπότητας, που κάτω από πολλά και ποικίλα
προσωπεΐα (μαγεία, θρησκεία, πολιτική, στρατός, οικονομισμός, συνδικαλισμός
κ.λπ.) όχι μόνο έπεβίωσε μέχρι των ημερών μας, αλλά και θέριεψε όσο ποτέ. Σε
τοϋτο θα βοηθήσει ή τεχνολογία, από την όποία ξεκίνησε το κακό πριν 300
χρόνια περίπου.

Η οικονομία του πλανήτη μας, άφου έδω και 11.000 χρόνια περίπου μπήκε
στη φάση της γεωργίας (πρώτη φάση) και πριν 300 περίπου χρόνια στη φάση
της βιομηχανίας (δεύτερη φάση), στην αύγή του 21ου αιώνας εισέρχεται ταχύ-
τατα στην μεταβιομηχανική εποχή (τρίτη φάση) στηριγμένη στην επαναστατι-
κή τεχνολογία της κβαντοηλεκτρονικής, τη θεωρία της πληροφόρησης, τη μο-
ριακή βιολογία, την ώκεανική, την πυρηνική θεωρία, τη γενετική, την έπιστή-
μη του διαστήματος, την οικολογία κ.λπ. Όλα αυτά δεν ύπήρχαν πρό 30ετίας,
όταν κυριαρχούσαν οι ήλεκτρομηχανές στηριγμένες στην κλασσική έπιστήμη.
Άπό τη νέα τεχνολογία προέκυψε ή βιομηχανία των ήλεκτρονικών ύπολογι-
στών, ή άεροναυτική, ή προχωρημένη δορυφορική τηλεπικοινωνία, τα ύψηλου
μοριακού βάρους πετροχημικά και πάνω απ' όλα ή καινούργια αντίληψη παρα-
γωγής, διοίκησης έπιχειρήσεων και έπικοινωνίας.

Οί προοπτικές της νέας τεχνολογίας πάνω στη διαδικασία και τον τρόπο της
παραγωγής συνοψίζονται στα εξής:

- Λόγω άλματώδους αύξήσεως της παραγωγικότητας ή εβδομάδα των τεσσά-
ρων και των τριών άκόμη ημερών έργασίας είναι πλέον όρατή, γεγονός που
προσφέρει στον άνθρωπο ελεύθερες ώρες χωρίς προηγούμενο.
- Η ανάπτυξη της ήλεκτρονικής έπικοινωνίας διευκολύνει την παραγωγή
(βιομηχανική και ύπηρεσιών) να πραγματοποιείται στο σπίτι σε ποσοστό έως
και 75%, με τα σημερινά δεδομένα προοπτικής, γεγονός που συντελεί στην ά-
ποκέντρωση της παραγωγής και συνακόλουθα στην άπομαζοποίηση στον τόπο
παραγωγής και στις μεταφορές προσώπων. Το ίδιο ισχύει και για πολλές ύπη-
ρεσίες όπως εκπαίδευση, ύγεια, και ποικίλες προσωπικές ύπηρεσίες. Η σημα-
σία του γεγονότος αυτού είναι τεράστια για μία πόλη 5.000.000 ανθρώπων λό-

γου χάρη, όπου 3.000.000 άνθρωποι καθημερινά μεταφέρονται σαν έμπορεύματα από το σπίτι τους στον περιωρισμένο χώρο δουλειάς ή στα σχολεία, όπου συνωστίζονται σαν μάζα και στη συνέχεια ξαναμεταφέρονται σαν κοπάδι πίσω στο σπίτι. Ήδη στις ΗΠΑ έχει διαπιστωθεί, ότι ακόμη και σήμερα 40% της μεταποίησης μπορεί να υλοποιείται στο σπίτι, με την εκμετάλλευση της σημερινής τεχνολογίας των τηλεπικοινωνιών, τηλεοράσεως και ηλεκτρονικών υπολογιστών. Επίσης η εκπαίδευση μπορεί να πραγματοποιείται άποκεντρωμένα, κατ' οίκον, συνδέοντας τον διδάσκοντα με κάθε διδασκόμενο στο σπίτι μέσω κλειστού κυκλώματος τηλεοράσεως. Τέλος στην άπομαζοποίηση θα συντελέσει ή προοπτική εξέλιξης των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων, γιατί είναι δεδομένο ότι ή εποχή των επιχειρήσεων μαμούθ με τις εκατοντάδες χιλιάδες άποασχολούμενους πέρασε ανεπιτρεπτή λόγω αδυναμίας να διοικηθούν. Το πρόβλημα της μαζοποίησης μελλοντικώς παραμένει στην πολυάνθρωπη και άπορροση κρατική μηχανή, που όντως είναι μαζοποιητική, αλλά άποάποφευκτα θα άκολουθήσει την μοίρα της κρατικής εξουσίας, ή όποια υπό τη σημερινή της μορφή δέν έχει προοπτική.

Με τα ύφιστάμενα δεδομένα δυστυχώς υπάρχουν μεγάλες πιθανότητες να ίσχύσει για άρκετο καιρό ακόμη το μοντέλο οικονομικής ανάπτυξης του Keynes ή έστω κάποια στραπατσarisμένη παραλλαγή του. Ο καπιταλομαρξισμός δέν κατάφερε ακόμη να βρει κάτι καλύτερο (κι άς ξεχάσουμε τα σοσιαλιστικά όραματα της καλοπερασιάς χωρίς προβλήματα). Όμως, ή νέα τεχνολογία δίνει στον κόσμο πρωτοφανή οικονομικά μέσα και κυρίως έλευθερο χρόνο, κάτι που προνομιακά είχαν άπο άρχαιοτάτων χρόνων μόνο οί κατακτητές, οί εϋπατρίδες, οί πλούσιοι, οί φεουδάρχες, ό κληρος. Και το καιρίο έρώτημα που όρθώνεται προκλητικά είναι, πώς θα διαθέσει ό άνθρωπος του έπομένου αιώνας τα άφθονα οικονομικά μέσα και τις έλευθερες ώρες του.

Η άπάντηση στο κρίσιμο αυτό έρώτημα πρέπει να συσχετιστεί με το τρίπτυχο πλέγμα του άδιεξόδου μας, που σκιαγράφω παραπάνω: Οικονομισμός-Μαζισμός-Έξουσία. Σ' αυτό πρέπει να στοχεύσουμε, αυτό πρέπει να έξουδετερώσουμε, άναπροσανατολιζόμενοι προς άλλες άξίες, με πρώτο στόχο την άποδυνάμωση του οικονομισμού και συνακόλουθα του μαζισμού, για να φθάσουμε τελικά στην έξουθένωση της εξουσίας κάθε λογής και μορφής. Προκειμένου να περιορίσουμε λογικά τον οικονομισμό και τον εϋδαιμονισμό της καταναλωτικής κοινωνίας —όχι στα σοφά μέτρα της οικονομίας της άυταρκείας του Άριστοτέλη (ένα μοντέλο που ίσχυσε στον τόπο μας ίσαμε πριν 50-80 χρόνια), γιατί το έντιμο αυτό είδος οικονομίας εξέλιπε διά παντός· είναι άνάγκη να συνειδητοποιήσουμε, ότι οί ύλικές άνάγκες τέλος δέν έχουν και πώς επιδιώκοντας όλο και μεγαλύτερο εισόδημα κουβαλάμε νερό σε τρύπιο πιθάρι. Όταν στην Ελλάδα το 1985 το κατά κεφαλήν εισόδημα ήταν \$ 3.500, που χωρίς την επίδραση του πληθωρισμού σημαίνει τουλάχιστον 5 φορές μεγαλύτερο εισόδημα μέσα σε 30 περίπου χρόνια, νομίζω ότι ξεπεράσαμε τη φτώχεια και ζούμε σε ένα καταναλωτικό επίπεδο άνεσης γενικώς. Τα έπιπλέον εισοδήματα τι τα θέλουμε, αν πρόκειται να άποκτηθούν αναλώμασι της ψυχής και της έλευθερίας μας; Έδώ πρέπει να λειτουργήσει ή «έλληνικότητα» του μέτρου. Φτάνουν τα

ὅσα ἔχουμε. Ἀκόμη ὁ αὐριανὸς ἄνθρωπος θὰ πρέπει νὰ ἀσχοληθεῖ μὲ τὰ τοῦ οἴκου του περισσότερο στὰ πλαίσια τῆς οἰκιακῆς οἰκονομίας, γιατί ἀναμφισβήτητα εἶναι ὠφέλιμη λόγου χάρις ἡ καλλιέργεια κάποιου κήπου ἢ κάποια αὐτοεξυπηρέτηση στὶς οἰκιακὲς κατασκευές. (Ὁ Τσῶρτσιλ ἀνάμεσα στὰ μεγάλα κατορθώματά του ἀναφέρει καὶ κάποιο περιβόλι μὲ λαχανικά πού φρόντιζε ὁ ἴδιος).

Τὸ μεγαλύτερο λάθος, γιὰ νὰ μὴν πῶ ἔγκλημα, θὰ εἶναι νὰ χρησιμοποιηθεῖ ὁ ἐλεύθερος χρόνος, γιὰ νὰ κερδίσουμε κι' ἄλλα πλούτη. Θὰ εἶναι τερατῶδες νὰ ἐπιδιώξει ὁ καθένας στὶς ἐλεύθερες ὥρες του νὰ σκαρώσει κάποια δουλειά, ὅπως ἀτυχῶς γίνεται σήμερα. Ἀντίθετα γενναῖο μέρος τοῦ ἐλεύθερου χρόνου μας πρέπει νὰ διατεθεῖ γιὰ τὴν ἐνεργὸ συμμετοχὴ μας στὰ κοινὰ καὶ στὴν παιδεία (ἐντὸς καὶ ἐκτὸς σχολείου). Ἡ παιδεία, ἡ μόρφωση, τέλος δὲν ἔχει. Δὲν ὑπάρχει κορεσμός: ὅσο περισσότερο διεισδύουμε στὰ ἄδυστα τῆς γνώσης τόσο πιὸ πολὺ διψᾶμε γιὰ γνώση. Μὲ ἄνετα οἰκονομικά μέσα καὶ ἐλεύθερο χρόνο τὸ ἄτομο μπορεῖ νὰ βαδίζει πρὸς τὴν ἀκεραίωση του μέσω τῆς ἐλεύθερης παιδείας δίνοντας ἔτσι διέξοδο στὸ σημερινὸ ἀδιέξοδο. Ξοδεύοντας τὶς ὥρες γιὰ παιδεία, γεμίζουμε φῶς τὸ εἶναι μας καὶ ὅλα γίνονται ἀπλᾶ, ἀληθινὰ καὶ ἐλεύθερα. Ἡ ἀνάπτυξη τῆς ἠλεκτρονικῆς ἐπικοινωνίας καὶ τῆς πληροφορικῆς διευκολύνουν σὲ πρωτοφανῆ βαθμὸ τὴν αὐτοδιδασχῆ, χωρὶς νὰ χρειάζεται μετακίνηση καὶ μαζοποίηση στοὺς χώρους διδασκαλίας. Τὸ κάθε σπῆτι συνδεόμενο ἠλεκτρονικὰ μὲ τὴν Τράπεζα Γνώσεως ἔχει προσπέλαση στὶς βιβλιοθηκὲς καὶ στὰ πανεπιστήμια τοῦ κόσμου.

Ἐπομένως ἡ κατεδάφιση τοῦ τρίπτυχου οἰκονομισμὸς-μαζισμὸς-ἐξουσία θὰ ἀρχίσει μὲ τὴν ἐφαρμογὴ τοῦ «μέτρου» στὰ οἰκονομικά μας, ἐπὶ ἀτομικῆς καὶ συλλογικῆς βάσεως καὶ μὲ περισσότερη «παιδεία». Τὸ «κοινωνικὸ κράτος», πού σήμερα εὐαγγελίζονται ὅλα τὰ πολιτικά καθεστῶτα τῆς γῆς, εἶναι ἓνα γεγονός, καλῶς ἢ κακῶς, καὶ τὸ μόνο πού ἀπομένει εἶναι νὰ βρεθεῖ κάποιο μέτρο, πρὶν ὀδηγηθοῦμε στὴν ἀπόλυτη κραιπάλη καὶ ἀνευθυνότητα.

Ἡ ἀπομαζοποίηση σαφῶς εὐνοεῖται ἀπὸ τὸν ἀποοικονομισμὸ. Ἡ στάση μας ἐμπέναντι στὸν εὐδαιμονισμὸ ταυτίζεται μὲ τὸν μαζισμὸ. Ἐλέγχοντας τὸν εὐδαιμονισμὸ ἀποδυναμώνουμε τὸν μαζισμὸ. Ὁ μαζισμὸς τῆς σήμερον ἐφευρέθηκε, γιὰ νὰ ὑπηρετηθεῖ ὁ οἰκονομισμὸς. Παίρνοντας ἀρνητικὴ θέση ἐμπέναντι στὸν οἰκονομισμὸ, ἀρνούμεθα τὸν μαζισμὸ καὶ διευκολύνουμε τὴν ἀνάδειξη τοῦ ἀτόμου καὶ παραπέρα τὴν φώτιση τοῦ προσώπου, ὥστε νὰ ἀποκτήσει ὁ ἄνθρωπος καὶ τὸ ἄτομο τὴν ἀπωλεσθεῖσα συνείδησή του. Καὶ ἐδῶ θὰ ἀναφερθῶ σὲ κάτι σχετικὸ, ἐντελῶς ἀξιοσημείωτο, πού ἀναφέρει ὁ «Μετέωρος» στὸ «ΔΑΥΛΟ», σελ. 3498:

«Ἡ ἱστορία τῆς ἀνθρωπότητας, ὅπως ἄλλωστε καὶ ἡ ἱστορία τῆς φύσεως, ὑπόκειται σ' ἓνα ἀδήριτο νόμο: ὅ,τι ἀχρηστεύεται, παύει νὰ ὑπάρχει, αὐτοκαταστρέφεται. Ἡ ἱστορικὴ ἀχρηστεύση τῆς μάζας δὲν ξεφεύγει ἀπὸ τὸν νόμον αὐτό. Ὁ μαζάνθρωπος, ὁ πνευματικὰ ὑποδεὴς ἄνθρωπος δὲν ἔχει μέλλον. Ὁλο καὶ ὑψηλότερα τείχη θὰ τὸν ἀποκόπτουν ἀπὸ τὴ ζωὴ. Τὸ θανάσιμο δίλημμά του, πού θὰ γίνετα ὄλο καὶ πιὸ δραματικὸ, θὰ τοῦ παρουσιάζεται μὲ τὴν ὠμὴ διαζευκτικὴ μορφή του: ἢ νὰ ἀρθῆ σὲ ἀνώτερο ἐπίπεδο ἢ νὰ πεθάνῃ. Δὲν ὑπάρ-

χει ἄλλη ἐκδοχή. Ὁ ἱστορικός νόμος εἶναι ἀπολύτως ἀσυγκίνητος καί ἀπολύτως ἀφιλόνητος».

Μέ ἄλλα λόγια ἡ μάζα ἢ θά πεθάνει ἢ θά ἀπομαζοποιηθῆ. Τρίτη λύση δέν ὑπάρχει.

Τὸ τελευταῖο ὄχυρό τοῦ ἐρεβώδους τρίπτυχου ἀναφέρεται στήν ἐξουσία, πού εἶναι καί ἡ ἀπόληξη τοῦ οἰκονομισμοῦ-μαζισμοῦ. Ἐχοντας διαπιστώσει ὅτι ὑπάρχει τρόπος νά συμμαζευτεῖ ὁ οἰκονομισμός-μαζισμός, τὸ ἐρώτημα εἶναι μέ ποιό τρόπο θά ἀξιοποιήσουμε αὐτὸ τὸ «συμμάζεμα», γιὰ νά ἀπονευρώσουμε τὴν ἐξουσία. Δηλαδή τὴν πολιτικὴ ἐξουσία στήν ἀρχὴ καί στή συνέχεια τὴν ἄλλη, τὴ δική μας, πού ἀνεπαισθήτως μᾶς τυλίγει. Ἀλλὰ αὐτὸ θά εἶναι τὸ θέμα ἐπόμενου ἄρθρου, τὸ ὁποῖο σχετίζεται μέ τὴ Δημοκρατία τῶν Πολιτῶν, γιὰ τὴν ὁποία ἔφτασε ἡ ὥρα νά ξαναπάρει τὴ θέση της στήν πολιτικὴ ἱστορία τοῦ ἀτόμου καί τῆς ἀνθρωπότητας, ἀντικαθιστώντας καί ἐξοβελίζοντας τὴν χρεωκοπημένη ἀντιπροσωπευτικὴ δῆθεν δημοκρατία τῆς σήμερον.

ΙΩΣΗΦ ΑΡΓΥΡΙΟΥ

Ἀνδράποδα

«Τὸ πλῆθος φύσει ἀνδραποδῶδες»
(Ἀριστοτέλης)

Παντοῦ τὸ ἴδιο σκηνικό:

Ὁ χεῖμαρρος τῶν «ΘΑ» τοῦ ἐξώστη,
Καί μιὰ θάλασσα λαοῦ νὰ φουρτουνιάζει
Μὲ λάβαρα, χειροκροτήματα καί «ζήτω».

Ἀπὸ τὴ μιὰ, οἱ πράσινες σημαῖες,
πού πνίγουν τὸ δύστυχο τὸν Ἥλιο.
Ἀπὸ τὴν ἄλλη, οἱ γαλάζιες σημαῖες,
πού ρυπαίνουν τὴν ἄπλα τ' οὐρανοῦ.
Κι' αὐτὲς παράμερα, πού στάζουν αἶμα.
Τυφλοὶ οἱ ὄπαδοὶ δὲ βλέπουν τίποτα.
Νερὸ ἢ σκέψη τους καί τρέχει
στὸ ρυθμὸ τῶν συνθημάτων
Καί στεγνώνει μέσα ὁ ἐγκέφαλος...

Ὁ Ποιητὴς τὴ δικὴ του κρατάει σημαία
τῆς Λευτεριᾶς τὴ λευκὴ κι' ἀμόλυνη.

Σ.Γ.Γ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΤΟΣ
«ΔΗΜΟΤΙΚΗ»: Πόττειον κακὸν

ΠΑΡΘΕΝΕΣ ΛΕΞΕΙΣ

Ἐπὶ κειμένων ἐκτάσεως διακοσίων (200) λέξεων — πλὴν μονοσυλλάβων

ΠΙΝΑΞ Ε΄
ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

Δ. Φατούρου
1 ἐγρήγορη
2 ἔρευνα
3 ἐρευνητὴς
4 λειτουργία
5 ἀνάγκη
6 ἀπόφαση
7 ἀνεξαρτησία
8 βιβλιοθήκες
9 βιομηχανίες
10 γνώση
11 δημοκρατία
12 δουλειά
13 διοίκηση
14 διακηρύξεις
15 εὐαισθησία
16 ἐπιστήμη
17 εἰρήνη
18 ἐκπαίδευση
19 ἔλλειψεις
20 ἐπιστήμονες
21 ζήτηματα
22 ζωῆς
23 κούραση
24 κίνηση
25 κατανόηση
26 λύσεις
27 λόγια
28 μέρος
29 μορφῶν
30 νεότητα
31 πανεπιστήμιο
32 πολιτική
33 προθέσεις
34 παραγωγή
35 σημασία
36 τόπου
37 φορὲς
38 χρόνο
39 χῶρους

Γ. Καλιόρη
αὐταπάτες
ἀντιστάσεις
ἀγριοκοκουλτούρας
βαρβαρογλωσσία
γενιές
διάσταση
δραστικότητα
ἐνάργεια
ἐνδείξεων
ἐθελουφλία
ἐπενδύσεις
ἐπισήμανση
ἐμβόλια
θύλακες
καλλιέργεια
κινδυνολογία
κάμψως
κλίμα
κράμα
λαϊκισμοῦ
νηφαλιότητα
ὄρος
περιθώρια
πρωτογονισμοῦ
περιδίνηση
ρυθμοὶ
συνθήκη
ὑπεκφυγές
φυσιογνωμία
φορέων
ψεύδη
αἰσθήματος
ἀποχρώσεων
γλῶσσα
δυνατότητες
διαμόρφωση
εὐαισθησία
ἐπίδραση
ἐλεημοσύνες

Ν. Βρεττάκου
ἀθανασία
ἀποστολή
ἀγριολοῦλουδα
μαῖστρος
μυγδαλιά
μέθη
μαργαρίτες
πιπεριές
ρυακιοῦ
πούλια
ἀγέρα
ἄγαλμα
αἶμα
ἄστρο
ἀστραπὸς
ἀχτίδες
ἀστροπελέκι
Ἄγια Τράπεζα
βασανιστές
δάκρυα
διαταγή
ἐλπίδας
ἔρωτα
ἐλληνόπουλο
θάνατος
καημοὺς
καρδιά
κυπαρίσσια
καράβια
κάμπου
καλοκαίρι
λευτεριά
λεωφόρου
λόγια
μάχη
μάτια
νύχτα
οὐρανὸ

ΠΙΝΑΞ ΣΤ΄
ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

Γ. Ρίτσου
Γράφοντος
ἀνάσχεσιν
ἀντίφασιν
αἰωρισμοὺς
ἀνακλήσεις
αὐτοκτόνους
ἀναστροφές
ἀμετάκλητο
διελεύσεων
διαφωνίαν
διαστολῆς
ἐνδοσκοπήσεις
ἐχεμύθεια
ἐνιαίου
ἐτεροβαρές
ἐξάντα
ἐξαρθρώσεις
ἰσοσκελοῦς
λεμφαδένες
μοιρογνωμόνιο
ὀλότητες
πυγμαίων
παραμυθίαν
ρόχθοι
σποδὸς
συζεύξεις
τριχοειδῆ
ὑποτεινουσα
χαράξεων
χρωστήρων
ψιθυρισμοὺς
ἄξιοπρέπεια
ἀφέλεια
ἀβεβαιότητας
ἀπόδειξιν
ἄγνοια
ἄλματα
ἀδελφῶν
ἀντίβαρον
ἀπουσίες

(συνέχεια)

ΠΙΝΑΞ Ε΄

Δ. Φατούρου	Γ. Καλιόρη
40 πλευρά	σοβαρότητα
41 κόσμο	σημασία
42 τεχνίτες	αίσθητική
43	εύκολιας
44	ικανότητες
45	κατάστασης
46	κινδύνων
47	καταστροφή
48	κέντρα
49	κολακείες
50	λόγου
51	λαό
52	ὄρια
53	προσπάθεια
54	περίοδο
55	πλοῦτο
56	προχειρότητες
57	γλωσσικά
58	λύσεις
59	
60	
61	
62	
63	
64	
65	
66	
67	
68	
69	

Ν. Βρεττάκου

πολυβόλο
πεζοδρομίου
πατρίδας
πουλι
παράθυρο
πόρτα
ποιητή
πηλό
ποίησης
πουκάμισο
Συντάγματος
σκοτάδι
σύντροφε
στενά
σπίτι
σημαία
τραγούδι
φουσαρμόνικα
φωνή
φύλλα
χειλή
χῶμα
Χριστού
χρώμα
ψίχουλα
ὠκεανούς
παιδί
ρυακιού

ΠΙΝΑΞ ΣΤ΄

Γ. Ρίτσου	Γράφοντος
μερμήγκια	άσάφειαν
νεράκι	αίτιες
νύχια	γίγαντες
πουλάκι	διαδρόμους
παράπονο	ειθύνη
παλάμη	εὐαισθησίας
παρεθύρι	ἔλξεως
πλάτια	ἥρωες
πληγές	ἠρωισμόν
στιγμή	ἰσορροπίες
σπλάχνο	λόγου
στράτα	μινιατούρες
στήθια	μεγαχολίας
σαγόνι	μνήμες
σκύλα	μόριο
στάμνα	νάνων
τόλμη	πλέγμα
ταῦρος	πειθῶ
φωτιά	παρανέσεων
χειλάκι	προεκτάσεις
χάρες	προθυμίαν
χώρα	πρόσωπα
ᾠρα	παραιτήσεων
	σοβαρότητα
	συμβάσεως
	συμμετρία
	σπουδή
	συμφόρησις
	φρίκη
	χαμόγελα

ΕΠΙΘΕΤΑ-ΜΕΤΟΧΕΣ
ΡΗΜΑΤΑ, ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΑ

1 ἔρευνητική	ἀνένδοτη
2 ἐφικτό	ἀφομοιωτικές
3 κρίσιμα	ἐπιτακτική
4 λειτουργήσει	εὐρύτερη
5 μεταγγίζει	ἐλλειμματική
6 συντάσσονται	εὐτελοῦς
7 συνδιαλέγονται	ἐπιτηδευμένου
8 συναιρεῖ	ἐτέρου
9 ἀνθρώπινη	ζωτικά
10 ἄλλη	κρίσιμη
11 ἀφοσιωμένους	μειωμένες

ΕΠΙΘΕΤΑ-ΜΕΤΟΧΕΣ-ΡΗΜΑΤΑ
ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΑ

κατακλύσουν	ἀνέμελη	ἀποδεδειγμένη
παραβιάσει	ροδισμένα	ἀδιόρατα
ὑποφέρουνε	σφαλιγμένο	ἀμήχανοι
ἀπελπισμένων	ἀγάλλομουν	ἀνενδοιάσιτων
ἀγνό	ἄρμεγες	ἀμφιβάλλοντα
ἀλατζένιο	κακόβαλα	ἀνεπίληπτα
γλυκό	καταμεσίς	ἀπτά
γαλανά	ξοπίσω	ἄδρανοῦντα
ζωγραφισμένο	πριχού	δυσπιστοῦντες
μικρή	ἄσπρα	ἐκφεύγοντες
μονάχο	ἀπλωτό	ἐκπρόθεσμες

(συνέχεια)

ΠΙΝΑΞ Ε΄

Α. Φατούρου	Γ. Καλιόρη
12 άγροτική	παρόντα
13 βέβαιο	πρωτοφανή
14 γενική	ποημένη
15 γνωστό	ύποσκελιζόμενοι
16 δημοκρατική	φιλούν, τὸ
17 διπλή	φιλούμενον, τὸ
18 δύσκολη	ἀποβαίνει
19 ἐπιστημονική	ἀργούν
20 εκπαιδευτική	ἀλλοιώνεται
21 εὐκόλη	διέρχεται
22 ἐπαγγελματική	ἐνδίδει
23 κοινά	ἐγγράφεται
24 κομματική	ἐθίζει
25 καθημερινή	καθηλώνει
26 καλές	λιμνάζουν
27 μόνη	πλήττονται
28 μεγάλη	προκύπτει
29 ὄλο	ύφίσταται
30 οὐσιαστική	ἀμειλικτα
31 πολλά	ἀπελπιστικά
32 πραγματική	ἐπικινδύνως
33 συγκροτημένους	πλέον
34 τυπική	ραγδαία
35 τεχνοκρατική	τυφλοῦται
36 τεχνολογική	ἄλλες
37 ἀφοσιωνόμαστε	βαθύτεροι
38 βοηθᾶνε	γενικότερη
39 γράφει	γραπτοῦ
40 γίνεται	γλωσσικά
41 διδάσκουν	διανοητική
42 δουλεύουνε	δημόσιου
43 ἔχουμε	ἐκφραστικές
44 εἶναι	ἐσωτερική
45 ἐνδιαφέρεται	κυριότερο
46 ἐμποδίζει	κάμποσα
47 κερδίσαμε	μικρή
48 κουραζόμαστε	μεγαλύτερη
49 καταφέρει	μέσος

Ν. Βρεττάκου

ὀλόγυμνο
πεσμένα
σφυρίζοντας
ἀντιμετώπισει
ἀγκάλιασε
ἀνέβη
ἄκουσα
βγαίναμε
γράψω
εἶναι
ἔσπρωχνες
ἔγινε
εἰποῦμε
ἦταν
θέλουνε
κρίνει
κελαϊδεῖ
κλέβουμε
κάμω
μαζέψω
μιλοῦν
πέσουνε
πλάσω
πήγαινες
σφυρίζει
σκοτωθοῦμε
σκεπάσω
σηκῶνω
στήσω
τραγουδήσουμε
τρέμει
τρέξει
τινάξω
φυσᾶ
φοβόμαστε
φεύγανε
φτάνει
χωρᾶ

ΠΙΝΑΞ ΣΤ΄

Γ. Ρίτσου	Γράφοντας
ἀχνά	ίππευόντες
γλυκός	κυκλώπειοι
γαλανὸ	λανθάνοντα
δόλια	ὀρθοτομοῦντα
θαλασσιά	οἰδαλέα
καλὲ	πλειοδοτώντας
λαμπρὸ	πάλλοντα
μαραμένο	σκιῶδη
μικρὰ	συρρικνωμένοι
παγωμένα	ύπερθεματίζοντες
πυκνά	ύποστατή
πικρὰ	ύποτυπῶδη
σκοτεινά	ύπογραμμίζοντα
σφιγμένο	χοϊκή
τρελή	βραδύναμε
τρυφερούλα	ἐνδίδουε
φτωχιάς	ἐξεμῶν
ἀνοῖξω	ἠρεμῶν
ἀνάψει	κατεπρόδωσαν
ἀγάπαγες	κωφεύουν
ἀνέβαινες	ὀλιγορούμεν
ἴβλεπα	συνέθεταν
βγάζεις	ἀσύγγνωστα
βιάζοσουν	διακριτικά
βάλω	ἐξ ἀντικειμένου
ἴγραφε	ἐρμητικά
γέλαγα	πλέον
ἔφεξε	ἀτέλειωτες
εἶχες	αὐριανῶν
ἐφίλα	ἀλάνθαστο
ἔτρεξα	ἄψογη
ἔφτασα	ἀδιάφορες
ἦσουν	ἀφύσικες
θωρεῖς	ἀρμονικές
θύμωσε	ἀδιανόητες
ἴδρανε	γιουχαϊζόμενοι
κλείνουν	γελοῖοι
κλαίω	δαμονισμένου

(συνέχεια)

ΠΙΝΑΞ Ε΄

Δ. Φατούρου	Γ. Καλιόρη
50	κάνουν
51	λιγοστεύει
52	μάθει
53	μεταμορφώνει
54	προχωρήσει
55	πρέπει
56	στερεώνουνε
57	φαίνεται
58	χάσει
59	χρειάζεται
60	χαιρόμαστε
61	άköμη
62	άνεξάρτητα
63	γενικότερα
64	δηλαδή
65	έφετος
66	έδω
67	καλύτερα
68	μέσα
69	μαζί
70	μόνο
71	όσοι
72	πέρυσι
73	πολύ
74	συστηματικά
75	σπάνια
76	σίγουρα
77	
78	
79	
80	
81	
82	
83	
84	
85	
86	
87	
88	
89	
90	
91	
92	
93	
94	
95	
96	

Ν. Βρεττάκου

χάσουμε
 άπάνω
 άλλιώς
 άντιθετα
 έξω
 εκεί
 καλύτερα

ΠΙΝΑΞ ΣΤ΄

Γ. Ρίτσου

κοίτας
 κρατήσω
 λέω
 λύνω
 μάντευς
 μένει
 μιλείς
 μπήγω
 μίσειψες
 πέρναγες
 παρηγοράς
 πλύθηκες
 σαλεύεις
 σκεπάζω
 σωπαίνει
 σημάνει
 τρώμε
 τρέμω
 'τανε
 'φερνες
 φιλω
 φέγγει
 χάνω
 χορταίνεις
 'ψηνα
 άργά
 άπάνω
 δίπλα
 έδω
 κάτου
 κάλλιο
 καλά
 μακριά
 μαζί
 ποτές
 πέρα
 συχνά
 τώρα
 είναι
 έλούστης
 γκρεμίζονταν

Γράφοντος

δεδομένη
 έξαντλημένοι
 έφιαλτικές
 ήρεμος
 ίκανοποιημένοι
 κρύος
 καθημερινόν
 καταγγέλοντες
 κληροδοτώντας
 κομψό
 κατάπληκτοι
 καθολικών
 λιοιδωρούσα
 λευτερωμένος
 πιθανές
 ποταπό
 παράλογες
 πολυσήμαντη
 σφραγισμένην
 τερατώδεις
 ύγιων
 χρυσό
 αισθανόμεθα
 βρίσκονταν
 διαγράφει
 δικαιώνουμε
 έπαγίδευσεν
 έπαληθεύουν
 είναι
 ήταν
 ίσχυρίζεται
 προϋποθέτει
 παραιτούμεθα
 συμβαίνει
 ύποβάλλει
 ύπηρξε
 άκριβώς
 δίπλα
 δίχως
 έδω
 μόνο
 ξαφνικά
 πάνω
 σχεδόν
 τόσο
 τέλος
 τότε

Ἐπεξηγήματα στοὺς Πίνακες Ε΄ καὶ Στ΄.

Ἄς τι κυρίως ἀφορᾷ ἐδῶ δὲν εἶναι ἡ **ποσότης** τῶν λέξεων ἀλλ' ἡ **ὑποβλητικότητα** τους. Τοῦτέστι ἡ ἀπ' τὴν **καθημερινότητα** (καθημερινὸ λόγον, «γλῶσσαν τῆς κουζίνας») **μακρότητα** τους · ὅπως τὴ συνιστοῦν:

α) Ἡ σφραγιστικὴ («τελεία καὶ παύλα») καιριότης: «*ἐθελοτυφλία*», «*ἀγροικοκοουλτούρας*», «*περιδίνηση*», «*ἐγρήγορηση*», «*ἐρευνητές*»...

β) Ἡ αἰσθητικὴ (μουσικὴ, ἑναρμόνια) πληρότης: «*φορέων*», «*ἐνδείξεων*» · ὅπου ὁ κ. Καλιόρης μᾶς πνίγει (πνιγμὸν εὐδαιμόνα...) στὸ ἔνρινο καὶ φωνῆν.

γ) Ἡ (ἐκ πολλαπλότητος-διασκόρπισης νυγμῶν) ἐκμαίευσις **ἀνάκαμψης** στὴ συνειρμικὴ **κέντρισι** τῆς **ἐγερσιμότητος** (δέκτου), ἡ σύγκλησις, ἄλλως, ἀποφασιστικότητος, θαρραλεότητος, ἀρρενοπρέπειας, σθεναρότητος εἰς «*ἀδροτροπισμὸν*»: «*γενιές*», «*διάβαση*», «*κάμψων*», «*φυσιογνωμία*», «*συνθήκη*» · σ' ὅ,τι ἀφορᾷ στὴν προσωπικὴ μου εὐαισθησίαν-δεκτικότητα... Φυσικά, μὴ ἀγνοουμένων τῶν περιπτώσεων τῆς **διὰ πνιγέως ἀπάληψης** κάποτε: τῶν περιπτώσεων δηλονότι ὅπου ὁ (ικανὸς) ποιητὴς μετριάξει - ἀμβλύνει τὴν ὀξύτητα **μέσω σουρντίνας**, τὸ μὲν ὑπογραμμίζων τὸ ἀψῦ-κραυγαλέο-τετράγωνο-ἀσύμμετρο, τὸ δὲ **μὴ κόβοντας** τὶς **γέφυρες** πρὸς τὸ **Σχετικὸ** · ὀπισθεν ὄσων ἀκόμα κι ἡ πιὸ λεπταίσθητη **ἀπολυτότης** «σπάει τὰ ὄργανα» μέτρησις: ἀπὸ κομπᾶσο καὶ μικρομετρικὸ ὡς τὸν θηριώδη, μυστηριακόν, οἰονεὶ μεταφυσικᾶ ἀπροσπέλαστον κομποῦτερ...

Στοὺς Πίνακες Ε΄ καὶ Στ΄, ἐξ ἄλλου, ὁ μελετητὴς θ' ἀντιληφθεῖ ἀμέσως τὴν προσπάθεια κατὰδειξις τῶν (κατὰ τὴν εὐαισθησίαν μου) ὑποβλητικότερων λέξεων τῶν Φατούρου, Καλιόρη, Ρίτσου, Βρεττάκου.

Τέλος, γιὰ νὰ μπορέσει ὁ ἀναγνώστης νὰ ἐκτιμῆσει **μόνος** τὴν ἀντιστοιχία-ἀνταπόκρισι λέξεων-κειμένων σὲ συνάρτησι πρὸς τὴ θεματικὴν βαρύτητα, τὸ ἐποπτικὸν εὖρος καὶ τὴν ἐπεξεργαστικὴν πρακτικὴν, παραθέτομε τ' ἀντιπροσωπευτικότερα κείμενα ποὺ προσπαθήσαμε νὰ προσεγγίσουμε — ἐδῶ τὰ πεζὰ καὶ στὴ συνέχεια τῆς ἐργασίας μας τὰ ποιητικά:

Δ.Α. ΦΑΤΟΥΡΟΥ: Πανεπιστήμιο καλύτερο ἀπὸ πέρυσι (Τὸ Βῆμα 25/8/1985): «Τὸ Πανεπιστήμιο πρέπει νὰ λειτουργήσῃ ἐφέτος καλύτερα ἀπὸ πέρυσι. Πολὺ καλύτερα. Ἐχομε χάσει πάρα πολὺ χρόνο. Κερδίσαμε, αὐτὸ εἶναι βέβαιο, πολλὰ κρίσιμα ζητήματα: μία πραγματικὴ εὐαισθησία στὴν πολιτικὴ σημασία τοῦ πανεπιστημίου καὶ τῆς ἐπιστήμης, δηλαδὴ στὴν ἀνθρώπινη πλευρὰ τους, μία πανεπιστημιακὴ νεότητα ποὺ ἐνδιαφέρεται καὶ κινητοποιεῖται γι' αὐτὰ καὶ γενικότερα γιὰ τὰ κοινά, μία ἐγρήγορη πολλῶν ἀπ' ὅσους διδάσκουν στὸ πανεπιστήμιο γιὰ τὴ δημοκρατία μέσα στὸ πανεπιστήμιο, γιὰ τὴ δημοκρατικὴ λειτουργία τῆς χώρας, γιὰ τὶς ἐπεμβάσεις στὴν ἀνεξαρτησία τῆς, γιὰ τὴν εἰρήνη.

» Ἀλλὰ ἔχομε χάσει καὶ πολλὰ. Δὲν ἔχομε μάθει νὰ δουλεύουμε **συστηματικὰ** καὶ πολὺ. **Πάρα πολὺ**. Σὲ ὅλο τὸν κόσμον χρειάζεται στὸ πανεπιστήμιο, στὴν ἐκπαίδευση, πολὺ δουλειά. Ἐδῶ χρειάζεται ἀκόμα πιὸ πολὺ. Πρέπει νὰ ἀφοσιωνόμαστε καὶ νὰ **κουραζόμαστε** καὶ **μαζὶ** νὰ **χαίρομαστε** αὐτὴ τὴν **κούραση**. Πρέπει ἡ πολιτικὴ καὶ ἡ κομματικὴ δουλειὰ νὰ βοηθᾶνε, νὰ συντάσσονται μὲ τὴν ἐπιστημονικὴ, ἐρευνητικὴ καὶ τὴν ἐκπαιδευτικὴ δουλειὰ. Σπάνια ἢ μία νὰ ἐμποδίζει, νὰ λιγοστεύει τὴν ἄλλη.

» Δὲν ἔχομε καταφέρει, αὐτὸ ποὺ ἔχω γράψῃ πολλές φορές, τὴ **διπλὴ κίνηση**.

» Εἶναι εὐκόλῃ μόνῃ τῆς ἢ τυπικῆ, ἢ γενικῆ δημοκρατία στὸ πανεπιστήμιο. Εἶναι εὐκόλῃ μόνῃ τῆς ἢ τεχνοκρατικῆ ἐρευνα καὶ ἢ ἐπιστήμῃ. Ἡ **μεγάλῃ δημοκρατία**, ἡ οὐσιαστικῆ, ποὺ μεταγγίζει καὶ συνδιαλέγεται καὶ μεταμορφώνει, αὐτὴ ποὺ **συναίρει** τὴ διπλὴ κίνηση, εἶναι δύσκολη. Αὐτὴν ἔχομε ἀνάγκη, σίγουρα κατὰ ἓνα μέρος τῆς, γιὰτὶ φαίνεται ὅτι μόνο κάτι τέτοιο καὶ μόνο ἐδῶ εἶναι ἐφικτό. **Κι αὐτὰ ἀνεξάρτητα** ἂν ἐλλείψῃς τῆς πανεπιστημιακῆς ζωῆς, ὅπως π.χ. βιβλιοθήκες, δὲν βοηθᾶνε.

»Είναι γνωστό ότι ή χώρα έχει ανάγκη συγκροτημένους επιστήμονες για την καθημερινή επιστημονική επαγγελματική ζωή και τη διοίκηση, συγκροτημένους και άφοσιωμένους έρευνήτες για να προχωρήσει, να βρει λύσεις που θά στερεώνουνε όσο γίνεται την ούσιαστική ανεξαρτησία του τόπου. Άφου ή ανεξαρτησία δέν στερεώνεται με λόγια, διακηρύξεις και καλές προθέσεις. Χρειάζεται ή πολιτική απόφαση και ή κατανόηση τών μορφών της, αλλά και ή επιστημονική και τεχνολογική γνώση και ή δουλειά, που θά κάνουν τη βιομηχανία, την άγροτική παραγωγή, την κοινωνική περίθαλψη [ώς εδω μετρούνται οί πρώτες διακόσιες λέξεις] κ.λπ. όσο γίνεται σήμερα, περισσότερο ανεξάρτητα από συμφέροντα έξω από την Έλλάδα, από την κερδοσκοπία του μεγάλου κεφαλαίου και από την καταναλωτική νάρκη».

Στό σημείον αυτό θά σημειώσω πώς έμφασις και όρθογραφία (πλήν τονισμού) είναι του κ. Φατούρου. Του γράφοντος είναι μόνον ή άπροσχημάτιστη δήλωσις: Άρνούμαι να όμιλήσω για τó κείμενον του καθηγητού και πρυτάνεως κ. Φατούρου.

Μά δήτε τώρα τó δείγμα γραφής του κ. Καλιόρη --- που άν είχαμε πατρίδα, ό λόγος του θά 'πρεπε να καλύπτει κάθε επιφάνεια δεκτικήν άποτύπωσης:

ΓΙΑΝΝΗ ΚΑΛΙΟΡΗ: «Α' 'Ο γλωσσικός άφελληνισμός, Β' Πέραν του μισοξενισμού και της ύποτέλειας» — Εισαγωγή.

«Όσο και άν ατυφλούται τó φιλοϋν περι τó φιλούμενον», ύπάρχουν πάντοτε κάποια όρια, πέραν τών όποίων ή ενάργεια τών ένδείξεων άποβαίνει τόσον έπιτακτική, ώστε κ' ή πιό άνένδοτη έθελουπλία άρχίζει να ένδίδει στο φώς τους, συμπαρασύροντας και κάμπα από τά ζωτικά ψεύδη που κατοχύρωναν τις ψυχικές έπενδύσεις.

»Σχετικά με τη νεοελληνική γλώσσα, τά όρια αυτά είναι πλέον άμείλικτα παρόντα, έτσι που δέν ύπάρχουν περιθώρια για άλλες αυταπάτες και ύπεκφυγές, και όσοι διαθέτουν νηφαλιότητα διανοητική μαζί με κάποια καλλιέργεια περι τά γλωσσικά και ευαισθησία, δέν μπορούν παρά να άναγνωρίσουν τη σοβαρότητα της κατάστασης, ένw κάθε προσπάθεια να χαρακτηρισθεί κινδυνολογία ή έπισήμανση τών κινδύνων έγγράφεται σ' αυτούς σαν ένας άκόμη κίνδυνος, και όχι από τους λιγότερο σοβαρούς.

»Η ελληνική γλώσσα, λοιπόν, διέρχεται μιá κρίσιμη περίοδο κάμψεως, όπου οί παραγωγικές και άφομοιωτικές της ικανότητες άργούν άπελπιστικά και οί έκφραστικές δυνατότητες λιμνάζουν έπικινδύνως, ένw ή φυσιολογία της άλλοιώνεται ραγδαία και ή αισθητική της ύφίσταται ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΠΡΩΤΟΦΑΝΗ, και τó κυριότερο, ΠΛΗΤΤΟΝΤΑΙ ΠΛΕΟΝ ΟΙ ΒΑΘΥΤΕΡΟΙ ΡΥΘΜΟΙ ΚΑΙ Η ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΤΗΣ ΔΙΑΣΤΑΣΗ.

»Και δέν πρέπει να ξεγελιόμαστε από τους ΠΕΝΤΕ, ΔΕΚΑ ή και ΠΕΝΗΝΤΑ τεχνίτες του λόγου, που έτσι κι άλλιως θά ύπάρχουν πάντα ως θύλακες μέσα στη γενικότερη βαρβαρογλωσσία, με επίδραση άλλωστε όλο και πιό ΜΙΚΡΗ στην εύρύτερη διαμόρφωση του γλωσσικού αισθήματος και της γλώσσας, ΥΠΟΣΚΕΛΙΖΟΜΕΝΟΙ ΑΠΟ ΑΛΛΑ ΚΕΝΤΡΑ με μεγαλύτερη δραστικότητα και έμβέλεια. Γιατί εκείνο τó όποιο έχει σημασία είναι ό γενικότερος μέσος όρος που προκύπτει άπ' τó ΣΥΝΟΛΟ ΤΩΝ ΦΟΡΕΩΝ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΓΡΑΠΤΟΥ ΚΑΙ ΠΡΟΦΟΡΙΚΟΥ ΛΟΓΟΥ, κι αυτός ό μέσος όρος χαρακτηρίζεται από γλώσσα ΠΤΟΗΜΕΝΗ ΚΑΙ ΕΛΛΕΙΜΜΑΤΙΚΗ, με μειωμένες άντιστάσεις έσωτερικές και περιορισμένο πλούτο άποχρώσεων, σημαδεμένη άφ' ενός από τó κλίμα μιás γενικότερης ΑΓΡΟΙΚΟΚΟΥΛΤΟΥΡΑΣ (κράμα ΕΥΤΕΛΟΥΣ ΛΑΪΚΙΣΜΟΥ και πρωτογονισμού ΕΠΙΤΗΔΕΥΜΕΝΟΥ, ΠΟΥ ΚΑΘΗΛΩΝΕΙ ΤΟ ΛΑΟ ΣΤΗ ΧΑΜΗΛΗ ΤΟΥ ΣΥΝΘΗΚΗ ΜΕ ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΕΛΕΗΜΟΣΥΝΕΣ ΚΑΙ ΚΟΛΑΚΕΙΕΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ, ΚΑΙ ΕΘΙΖΕΙ ΤΙΣ ΝΕΕΣ ΓΕΝΙΕΣ ΣΕ ΛΥΣΕΙΣ ΕΥΚΟΛΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΧΕΙΡΟΤΗΤΟΣ) και άφ' έτέρου, από την περιδίνηση της σύγχρονης παραγωγικής [ώς εδw μετριοϋνται οί πρώτες διακόσιες λέξεις του κειμένου] και καταναλωτικής κινητικότητας, που ΕΠΙΒΑΛΛΕΙ ΧΡΟΝΙΚΟΤΗΤΕΣ ΕΞΟΥΘΕΝΩΤΙΚΕΣ, σύστημα σημείων ύπερεθνικό και σκοπιμότητες έπέισακτες, ΚΑΙ ΑΝΑΜΟΧΛΕΥΕΙ ΒΑΘΥΡΡΙΖΑ ΤΙΣ ΚΛΙΜΑΚΕΣ ΑΞΙΩΝ».

Κλείνοντας τὸ τρίτο μέρος αὐτῆς τῆς ἐργασίας ἐπιθυμῶ νὰ δηλώσω ἀπεριφράστως πῶς:

α) ὁ ἄξιος ποιητικὸς λόγος ὑπερτερεῖ φύσει τοῦ πεζοῦ,

β) τὰ συμπεράσματα πρέπει νὰ **περιορίζονται αὐστηρὰ** στὰ προσδιορισθέντα κείμενα, ἥτοι στὰ διακοσίων λέξεων ἀποσπάσματα.

[Συνεχίζεται]

ΟΘΩΝ Μ. ΔΕΦΝΕΡ

A.I.D.S. / Σόδομα

Και μοῦ εἶπε ὁ Κύριος
 Τῶν Δυνάμεων:
 «Ραφαήλ, πήγαινε κάτω
 Σ' αὐτὴν τὴ νέα χώρα
 Καὶ προειδοποίησε τὸν Λῶτ
 Καὶ τὴν οἰκογένειά του
 Νὰ φύγει στ' ἄστρα,
 Γιατί σκοπεύω νὰ στείλω
 Πύρινη ἀρρώστια ἀπὸ τὸν οὐρανὸ
 Νὰ τοὺς καταστρέψω,
 Τοὺς ἐκεῖ ἀνθρώπους.
 Ἐκεῖνος εἶναι ὁ μόνος σωστός,
 Γι' αὐτὸ σκέφτηκα
 Νὰ τὸν σώσω...».

Και πῆρα μαζί μου
 Ἐναν ἀέρινο ἄγγελο
 Καὶ πήγα σὲ τούτη
 Τὴν πολιτεία τῶν Σοδόμων,
 Καὶ μίλησα στὸν
 Ψαρομάλλη καὶ κατσαρομάλλη Λῶτ.
 Κι ἂν μᾶς ἐπιτέθηκαν οἱ σοδομίτες,
 Κι ἂν ἀναγκαστήκαμε νὰ τοὺς στραβώσουμε
 Νυχτοδιαβαίνοντας ὄνειρόπλεχτα
 Μέσα στὸ ἀχνόφεγγο τῆς ὀπαλίνας,
 Δὲν εἶναι αὐτὴ ἡ ἀλήθεια.
 Ἦτανε ἤδη τυφλοὶ
 Καὶ στομωμένα μυαλά,
 Καὶ δὲν ἔβλεπαν:
 Οἱ πολιτισμοὶ ἀφανίζονται
 Ὅταν ἡ ἀνθρωπότητα βρίσκεται
 Στὴν ἀποθῆωση τῆς ἄρνησης τῶν πάντων.

ΑΚΡΟΒΟΛΙΣΜΟΙ

Λογική και παράλογο

«Ὁ μὲν σοφῶς γὰρ εἶπεν, ὁ δ' ἕτερος σοφῶς»
Ἄριστοφάνης (Βάτραχοι)

Διαβάζω στὸ ἔργο τοῦ καθηγητοῦ τῆς Νευρολογίας καὶ Ψυχιατρικῆς κ. Κ. Δ. Κωνσταντινίδη «**Ἡ ψυχικὴ ζωὴ τοῦ πρωτόγονου ἀνθρώπου**»:

«Τὸν πρωτόγονον ἄνθρωπον, ὅπως καὶ τὸν προηγμένον, τὸν ἀπασχολοῦν κατὰ πρῶτον λόγον αἱ ἀνάγκαι τῆς καθ' ἡμέραν ζωῆς καὶ τὰ γεγονότα τὰ συναφῆ πρὸς τὴν προφύλαξιν καὶ διατήρησιν αὐτῆς. Ἐπὶ τῶν γεγονότων τῆς ζωῆς ἀναγκάζεται ὁ ἄνθρωπος νὰ σκέπτεται καὶ ν' ἀντιδρᾷ ἀναλόγως. Ἡ ἐπεξεργασία τῶν γεγονότων τῆς ζωῆς ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου ὄχι πλέον διὰ τῶν ἐνστικτῶν ἀλλὰ διὰ σκέψεων καὶ συλλογισμῶν ἀποτελεῖ τὴν ἀπαρχὴν τῆς ἐγκαταλείψεως τῆς ζωώδους καταστάσεως, ἔνθα κυριαρχεῖ ἀποκλειστικῶς τὸ ἐνστικτον καὶ τὴν ἄνοδον εἰς τὸν πολιτισμόν, ὁ ὁποῖος ἀποτελεῖ τὴν σαφῆ διάκρισιν μεταξὺ τοῦ ζώου καὶ τοῦ ἀνθρώπου».

Ὁ ἄνθρωπος ὁμως θὰ ἔρχεται στὴ ζωὴ πάντοτε σὰν πρωτόγονος καὶ θὰ εἶναι, ἐν πολλοῖς, τὸ κοινωνικὸ πολιτισμικὸ του περιβάλλον ἐκεῖνο πὸ θὰ τὸν τιθασεύσει καὶ θὰ τὸν μεταβάλλει ἀπὸ πρωτόγονο, δηλαδὴ θὰ τὸν ἀπαλλάξει ἀπ' τὴν κυριαρχία τῶν ἐνστικτῶν, γιὰ νὰ τὸν κατευθύνει στὸ χῶρο τῆς σκέψης καὶ τῆς λογικῆς. Τὶ σημαίνουν ὁμως αὐτά;

Εἶναι τόσο εὐκόλο, παρά τις χιλιετίες πολιτισμοῦ πὸ διήνευσε ἡ ἀνθρωπότητα, νὰ ἀναπαράγονται ἄνθρωποι πρωτόγονοι, δηλαδὴ ἄνθρωποι τῶν ἐνστικτῶν;

Ἡ ἀπάντησις πρέπει νὰ εἶναι: **Ναί!**

Καὶ βέβαια ἡ ἀναπαραγωγὴ τῶν πρωτόγονων σήμερα διαφέρει ἀπὸ ἐκεῖνη, τὴ φυσικὴ, τὴν πρὸ χιλιετηρίδων, καὶ γιὰ τοῦτο εἶναι ἐπικίνδυνη.

Διότι, ἂν οἱ ἀνάγκες τῆς ζωῆς (διατροφή-κατοικία-ἄμυνα) στὸν πρωτόγονο τὸν ἔκαναν ν' ἀντιδρᾷ ἀναλόγως, ὁ σημερινὸς «πολιτισμένος» πρωτόγονος συνεχίζει νὰ κυριαρχεῖται ἀπὸ τὰ πλέον κατώτερα ἐνστικτα (βίας-ἀρπαγῆς-καταστροφῆς-ἐγκλήματος κ.ἄ.), διότι ἀδυνατεῖ νὰ κατανοήσῃ τὰ συμβαίνοντα γύρω του, δὲν ἀσκεῖται πλέον ἢ σκέψη του στὴ λογικὴ τῶν πραγμάτων.

Δὲν κατανοεῖ τοὺς κανόνες πὸ στηρίζουν τὴν γεμάτη ἀντιφάσεις κοινωνικὴ δομὴ.

Δὲν ἀντιλαμβάνεται, γιὰ τὴν ἀκολουθήσῃ τὴν κοπιώδη ὁδὸ τῆς αὐτοσυνειδησίας, ἀπορρίπτοντας τὶς θέσεις πὸ τοῦ παρέχουν «εὐκόλες» λύσεις, ἐφ' ὅσον μπεῖ κι' αὐτὸς στὸ χῶρο τῆς ἀναπαραγωγῆς πρωτογόνων.

Δὲν μπορεῖ, τέλος, νὰ ἐκτιμήσῃ ὅτι αὐτὴ ἡ πορεία τοῦ κοινωνικοῦ γίγνεσθαι σ' ὄλες τὶς μορφῆς δὲν ὀδηγεῖ πουθενά.

Ἄλλὰ ἀπλῶς συντηρεῖ τὴν ἐπίσης πρωτόγονη μορφή τῆς ἐξουσίας,

πού στηρίζεται στην σύγκρουση και στην επικράτηση του ισχυροτέρου όχι βεβαίως της πολιτισμένης κοινωνίας, όπου, θα έπρεπε, ο ισχυρός να συμπίπτει με τον ἄρ ι σ τ ο, αλλά μιᾶς κοινωνίας πρωτογόνων και, θα ἔλεγα, τῆς πρώτης ζωόδου μορφῆς. Ἡ ἐξουσία διδάσκει τὸν παραλογισμό και γιὰ νὰ ἱκανοποιήσει τὴν φυσικὴ ὄρεξη τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸ «εἰδέναι», γέμισε τὴν ζωὴ μας με παραμύθια, πού και αὐτὰ ἀνήκουν στὴν παιδικὴ ἡλικία τῆς ἀνθρωπότητας. Διότι, τί ἄλλο ἀπὸ «παραμύθια» εἶναι τὰ δόγματα, πού σήμερα κυριαρχοῦν;

Ἄλλὰ τὰ παραμύθια αὐτὰ μᾶς καθησυχάζουν, γιατί νομίζουμε ὅτι παίρνουμε ἀπαντήσεις στὰ προβλήματα πού μᾶς περιβάλουν. Μᾶς βολεύουν, μᾶς τεμπελιάζουν στὴ σκέψη.

Ἄν κάποιος μᾶς καλέσει ν' ἀπορρίψουμε τὴν ἀνάπαυση αὐτὴ τοῦ νοῦ και ν' ἀκολουθήσουμε μίαν «ἀεὶ πορείαν» πρὸς ἓνα «πέρα» ἀτελεύτητο, θα ἀντιδράσουμε και μάλιστα ἔντονα, ἔστω κι ἂν μᾶς ὑποδείξει ὅτι δι' αὐτῆς και μόνον αὐτῆς τῆς ὁδοῦ θα συναντήσουμε τὴν οἰκουμενικὴ δικαιοσύνη, ὡς σταθμὸν ἀνανεώσεως τῶν πνευματικῶν μας δυνάμεων πρὸς τὸν ἀναζητούμενο σκοπό.

«Ἦθος ἀνθρώπῳ δαίμων». Ἡ φύση, ἡ μορφὴ, ὁ χαρακτήρας ἐκάστου ἀνθρώπου εἶναι οὐσία θεϊκὴ, ἔλεγε ὁ Ἡράκλειτος, ὑπονοώντας ὅτι ἡ ἐνότητα ὄλων τῶν στοιχείων του εἶναι ἀπαραίτητη, γιὰ νὰ ἐκφρασθῆ ἡ συμπαντικότητά του ὡς ὄντος θείου.

Πῶς ὅμως θα μπορούσαμε με τόσες ἀπολιθωμένες καταστάσεις γύρω μας, με τόσα δόγματα πού ξαπλώνουν τὸν λήθαργο στὸ νοῦ, στὴ σκέψη τὴν ἀνθρώπινη, νὰ ἀρχίσουμε νὰ ἐπανασυνδεόμεθα με τὰ σοβαρὰ προβλήματα, πού μᾶς θέτει ἐνώπιον μας τὸ συμπαντικὸ γίγνεσθαι;

Πῶς θα φθάσουμε νὰ ξαναμιλήσουμε γιὰ τὸ πῶς και ἀπὸ πού ἔπρεπε νὰ τρέφονται «οἱ ἀνθρώπινοι νόμοι»;

Νὰ γιατί αὐτὸ τὸ «ἀλαλούμ» σ' ὄλες μας τὶς ἐκδηλώσεις εἶναι σάβανο ὄχι μόνο τῆς ἐξευτελισμένης και ἀσήμαντης προσωπικότητάς μας, ἀλλὰ και τοῦ δυναμικοῦ πυρῆνα, τοῦ κουκουτσιοῦ, πού ἀντι νὰ φθάσῃ νὰ παράγει θεότητα, ἐξακολουθεῖ νὰ ἀναγεννᾷ πρωτογόνους.

Ἐρινὺς

ΕΠΙΛΟΓΗ ΕΠΙΣΤΟΛΩΝ ΑΝΑΓΝΩΣΤΩΝ

Φοινικισμός: εὔστοχος χαρακτηρισμός ἢ στάση ζωῆς;

[Πήραμε ταχυδρομικῶς καὶ δημοσιεύουμε τὸ ἀκόλουθο κείμενο]:

Οἱ ὄροι «φοινικισμός» καὶ «φοινικιστές» (ἢ πατρότης τῶν ὁποίων ἀνήκει στὸν διευθυντὴ τοῦ «ΔΑΥΛΟΥ») εἶναι πλέον γνωστοὶ στοὺς ἀναγνώστες τοῦ «ΔΑΥΛΟΥ» (καὶ ἴσως ὄχι μόνον σ' αὐτούς). Ἡ μέχρι τώρα ἐπιστημονικὴ διαμάχη ἔχει φωτίσει ἀρκετὲς πτυχὲς τοῦ μεγάλου ζητήματος τῆς ἐλληνικῆς ἢ φοινικικῆς καταγωγῆς τοῦ ἀλφαβήτου. Ἡ ἄποψή μου εἶναι, πῶς ὡς τώρα οἱ ὑποστηρίζοντες τὴν ἐλληνικὴ καταγωγή τοῦ ἀλφαβήτου ἔχουν παρουσιάσει πειστικὰ ἐπιχειρήματα πρὸς θεμελίωση τῆς ἀπόψεώς των, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς φοινικιστὲς, οἱ ὅποιοι ἄλλοτε προσεπάθησαν νὰ ἀποδώσουν στὴν ἄλλη πλευρὰ «ἐθνικιστικὰ κίνητρα», ἄλλοτε ἐξετόξευσαν ὕβρεις («ἐθνοκάπηλοι», «εὐτράπελοι», ἀκόμη καὶ «ρατσιστές!») καὶ ἄλλοτε ἀπεσιώπησαν ἢ καὶ παρεποίησαν ἀκόμη καὶ «δικές» τους πηγές («ΔΑΥΛΟΣ», τεύχη 68-69 καὶ 70).

Πέρα ἀπὸ τὴν ὑπόθεση τοῦ ἀλφαβήτου, καλὸ θὰ ἦταν νὰ ἐρευνήσουμε τὸ θέμα πιὸ πολὺ: εἶναι ἄραγε ὁ «φοινικισμός» καὶ οἱ «φοινικιστές» ἀπλῶς ἐπιτυχημένοι χαρακτηρισμοὶ πρὸς περιγραφή τοῦ ἥθους καὶ ὕφους τῆς ἄλλης πλευρᾶς ἢ μήπως οἱ λέξεις αὐτὲς ἐκφράζουν ἐπίσης μιὰ γενικώτερη στάση μερίδος τῶν πνευματικῶν ἀνθρώπων, ἢ ὁποία ζῆ καὶ κινεῖται στὴν σύγχρονη Ἑλλάδα; σημαίνει ὁ φοινικισμός ἀπλῶς τὴν ἐπιμονὴν στὴν ἄποψη ὅτι τὸ ἀλφάβητο προῆλθε ἀπὸ τοὺς Φοίνικες ἢ ἀποτελεῖ μιὰ γενικώτερη θεώρηση -ἐρμηνεῖα τῆς ἐλληνικῆς ἱστορίας καὶ τῶν ἐπιτευγμάτων τοῦ ἐλληνικοῦ πολιτισμοῦ; εἶναι, μ' ἄλλα λόγια, ὁ φοινικισμός μιὰ γενικώτερη θεώρηση-ἐρμηνεῖα ἢ ὁποία σημαίνει τὴν ἀποσιώπηση (ἢ παράβλεψη) τῶν ἱστορικῶν ἀληθειῶν καὶ τὴν ἐλαχιστοποίηση τῆς πολιτιστικῆς προσφορᾶς τῆς Ἑλλάδος στὴν οἰκουμένη; Πολὺ φοβοῦμαι πῶς, ναί.

Εἶναι πράγματι δύσκολο νὰ σκεφθῆ κανεὶς, ποῦ ἄραγε νᾶχη τις ρίζες τῆς μιᾶς τέτοια ἀντίληψη (ἄς τὴν χαρακτηρίσω ὡς περιέργη τουλάχιστον). Ἄδιαφορία γιὰ τὴν ἐπιστημονικὴ ἀλήθεια καὶ ἐρευνα; ἀγνοία τῆς ἐπιστημονικῆς ἀλήθειας καὶ τῶν ἐπιστημονικῶν δεδομένων; Προσκόλληση σὲ κάποια «σχολή» ἢ «ρεῦμα»; Θέλω νὰ πιστεύω τὸ τρίτο. Μήπως ὅμως καὶ αὐτὴ ἢ προσκόλληση στὴν ὁποια «σχολή», «αὐθεντία», στὸ ὅποιο «ρεῦμα», μήπως αὐτὴ ἢ προσκόλληση δὲν εἶναι καὶ πάλι μιὰ κατ' ἐξοχὴν ἀνελληνικὴ στάση, ὅπως εὔστοχα σημείωσε κάπου καὶ ὁ κ. Δ.Ι. Λάμπρου; Αὐτὴ ἢ προσκόλληση δὲν σημαίνει καὶ τὸν περιορισμὸ τῶν πνευματικῶν ὀριζῶντων τοῦ ἐπιστήμονα; δὲν σημαίνει περιορισμὸ τοῦ κριτικοῦ τοῦ πνεύματος; δὲν σημαίνει περιορισμὸ τῆς ἴδιας του τῆς ἐλευθερίας;

Ἐὰν δέ, οἱ ρίζες μιᾶς τέτοιας ἀντιλήψεως δὲν μποροῦν νὰ βρεθοῦν στὰ ὅσα ἀναφέραμε πιὸ πάνω, τότε ποῦ εἶναι δυνατόν νὰ ἀναζητηθοῦν; Μήπως οἱ αἰτίες πρέπει ν' ἀναζητηθοῦν σ' ἕνα (κακῶς ἐννοούμενο) διεθνισμὸ ἢ σ' ἕνα (ἐπίσης κακῶς ἐννοούμενο) κοσμοπολιτισμὸ, σύμφωνα μὲ τις ἐπιταγὲς τῶν ὁποίων, ἐνῶ μποροῦμε νὰ θαυμάζουμε τὰ ἔργα τὰ πολιτιστικὰ ἄλλων λαῶν, δὲν ἔχουμε τὸ δικαίωμα ν' ἀρθρώσουμε λέξη γιὰ τὴν δική μας μοναδικὴ καὶ τεραστία συμβολὴ στὴν παγκόσμια ὑπόθεση τοῦ πολιτισμοῦ ἀπὸ φόβο, νὰ μὴ φανούμε «ἐθνικιστὲς» ἢ «σωβινιστὲς»^{1, 2};

Τὸ θέμα βέβαια δὲν θὰ ἦτο τόσο μεγάλης, τόσο ζωτικῆς σημασίας ἐὰν ἐπρόκειτο γιὰ τοὺς ἐπιστήμονες καὶ πνευματικούς ἀνθρώπους ἐνὸς οἰουδήποτε ἄλλου λαοῦ. Ἄλλὰ φρονῶ πῶς οἱ Ἕλληνες δὲν εἶναι τυχαῖος λαός. Ἡ ἐλληνικότητα ἔχει ἐπιηρεάσει καὶ συνεχίζει νὰ ἐπιηρεάζει ὅλες τις πτυχὲς τοῦ παγκοσμίου πολιτισμοῦ. Φυσικά, βέβαια, ἀνάλογο εἶναι καὶ τὸ φορτίο

τὸ ὁποῖο ἐπωμίζονται οἱ Ἕλληνες πνευματικοὶ ἄνθρωποι. Νομίζω δὲ πὼς οἱ Ἕλληνες πνευματικοὶ ἄνθρωποι ἔχουν χρέος καὶ πρὸς τὶς ἐπόμενες γενιὲς τῶν Ἑλλήνων ἀλλὰ καὶ πρὸς ὅλη τὴν ἀνθρωπότητα τὴν καλλιέργεια τῆς ἔρευνας τοῦ ἐλληνικοῦ παρελθόντος. Χρέος τους εἶναι νὰ ὑπηρετοῦν τὴν ἐπιστήμη, τὴν ἀλήθεια, τὴν ἐλληνικότητα μ' ἄλλα λόγια, ἀλώβητοι ἀπὸ κάθε εἶδους ἐξουσιαστικὴς σκοπιμότητες.

Τὸ ὅλο θέμα ἴσως νὰ μὴν ἦταν τόσο τεραστίας σημασίας, ἐὰν λογιῆς-λογιῆς ἀλλόφυλοι «ἱστορικοί», «ἐρευνητὲς» καὶ «διανοούμενοι» δὲν ἔβαλλαν μανιωδῶς κατὰ τοῦ ἐλληνισμοῦ καὶ τῆς ἐλληνικότητος. Καὶ ἐὰν δὲν προσπαθοῦσαν ν' ἀποδείξουν ἢ πὼς οἱ Ἕλληνες εἶναι λαὸς ἑτερόφωτος ἢ πὼς ἡ προσφορά των στὸν πολιτισμὸ δὲν ἦτο καὶ τόσο σημαντικὴ³. Ἀφήνουμε βεβαίως κατὰ μέρος τοὺς διαστρεβλωτὲς, κάθε ἱστορικῆς ἀλήθειας βορρᾶ καὶ ἀνατολῆς.

Τὸ θέμα δὲν θὰ ἦτο τόσο σπουδαῖο ἐὰν οἱ φοινικιστὲς ἦσαν ἀπλῶς μιὰ μεμονωμένη ὁμάδα. Ἄρκετοὶ ὅμως ἀπ' αὐτοὺς βρίσκονται σὲ καίριες θέσεις (ιδίως στὸν εὐαίσθητο χῶρο τῆς Παιδείας), ἀπ' ὅπου εἶναι σὲ θέση νὰ ἐπηρεάζουν τὴν σκέψη καὶ τὴν διαπαιδαγώγηση ἑκατομμυρίων

μικρῶν Ἑλλήνων. Φυσικὰ δὲ ὅποιος μπορεῖ νὰ κατευθύνῃ τὴν σκέψη τῶν ἰδίως νέων -- ἀτόμων πρὸς μιὰ ὀρισμένη ἔρμηνεία τοῦ παρελθόντος, μπορεῖ κάλλιστα νὰ ἐλέγξει καὶ τὸ μέλλον τους. Εἶναι νὰ μὴ θυμηθοῦμε τὸν George Orwell; («Ὅποιος ἐλέγχει τὸ παρελθόν, ἐλέγχει καὶ τὸ μέλλον»).

Τὶ ἄραγε ἐπιδιώκουν οἱ φοινικιστὲς; Θέλουν ἓνα λαὸ εὐνοουχισμένο πνευματικά, μὲ ὀλοκληρωτικὴ ἀπώλεια τῆς ἱστορικῆς του μνήμης; (γιατὶ δυστυχῶς μερικὴ ἤδη ὑφίσταται). Δὲν γνωρίζουν ἄραγε ὅτι ἓνας τέτοιος λαὸς εἶναι καταδικασμένος σὲ πολιτιστικὸ θάνατο; Καὶ δὲν θὰ ἦταν αὐτὸ τραγικὸ καὶ γιὰ τὸν ἐλληνικὸ λαὸ καὶ γιὰ τὴν ἀνθρωπότητα; Δὲν θὰ ἦταν αὐτὸ ἔγκλημα κατὰ τοῦ λαοῦ *«τὰ καθολικὰ χαρίσματα τοῦ ὁποίου καὶ ἡ δραστηριότητά του τοῦ ἐξασφάλισαν στὴν ἱστορία τῆς ἐξελίξεως τῆς ἀνθρωπότητος μιὰ θέση ποὺ κανεὶς ἄλλος δὲν μπορεῖ νὰ διεκδικήσει;»* (F. Engels).

Eindhoven, Ὁλλανδία

Μιχαὴλ Δανίικας

Δρ. Ἡλεκτρολόγος Μηχανικός

Λέκτωρ Ἐρευνητῆς

Τεχνολογικοῦ Πανεπιστημίου Eindhoven

(Ἐρευνητικὴ Ὁμάς Ὑψηλῶν Τάσεων)

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ:

1. Τὸ νὰ θαυμάζουμε τὴν ἐλληνικὴ πολιτιστικὴ συμβολὴ δὲν σημαίνει, φυσικὰ, πὼς δὲν μπορούμε νὰ ἐκτιμοῦμε τὰ πολιτιστικὰ ἐπιτεύγματα τῶν ἄλλων λαῶν. Κάθε ἄλλο. Ἐπὶ τοῦ προκειμένου τὸ λόγια τοῦ συγχρόνου Ἕλληνα διανοητῆ Τσιριντάνη εἶναι ἐπίκαιρα: *«Ἀγαπῶ τὴν μητέρα μου. ἀλλ' αὐτὸ δὲν σημαίνει ὅτι μισῶ τὶς ἄλλες μητέρες»*.

2. Πὼς εἶναι δυνατόν νὰ μὴ μιλοῦμε γιὰ τὴν μοναδικὴ συμβολὴ τῆς ἐλληνικῆς σκέψεως στὴν ἐπιστήμη καὶ στὸν πολιτισμὸ, ὅταν ἡ σύγχρονη ἐπιστημονικὴ πραγματικότητα μᾶς ὑποχρεώνει νὰ τὸ κάνουμε; Πὼς εἶναι δυνατόν ν' ἀποφύγουμε νὰ τονίσουμε πὼς ἡ Strategic Defense Initiative (SDI, Ἄμυντικὴ Στρατιωτικὴ Πρωτοβουλία), ἡ ὁποία κινεῖται σὲ ὀριακὲς περιοχὲς τῆς ἀνθρώπινης γνώσης, δὲν εἶναι παρὰ μιὰ ἐκσυγχρονισμένη μορφή τῶν ἰδεῶν τοῦ Ἀρχιμήδη; (ὁ ἐρευνητῆς τοῦ Τεχνολογικοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Eindhoven, Jan Hajek ἔγραψε ἄρθρο, σχετικὰ μὲ τὸ θέμα αὐτό, τὸ ὁποῖο δημοσιεύθηκε στὴν ἐφημερίδα τοῦ ἐν λόγω Πανεπιστημίου, *Cursor*, 37, 5 Ἰουνίου 1987. Φυσικὰ ὁ Jan Hajek δὲν εἶναι ὁ μοναδικὸς ποὺ διετύπωσε παρόμοιες σκέψεις).

Πὼς εἶναι δυνατόν νὰ μὴ μιλοῦμε γιὰ τὴν τεραστία συμβολὴ τοῦ ἀειρρόου ἐλληνικοῦ πνεύματος στὴν ἐπιστήμη καὶ τὸν πολιτισμὸ, ὅταν τὸ ἔγκυρο IEEE Micro Magazine τὸν Φεβρουάριο τοῦ 1984 ἐμφαντικὰ ἐδήλωνε πὼς οἱ Ἕλληνες ἦσαν οἱ πρῶτοι ποὺ ἐπενόησαν, κατεσκεύασαν καὶ ἐχρησιμοποίησαν φορητὸ ἠλεκτρονικὸ ὑπολογιστὴ (*portable computer*); Ἀσφαλῶς οὔτε σωβινισμὸς, οὔτε ἐθνικισμὸς εἶναι νὰ τονίζουμε μερικὲς ἀλήθειες, τὶς ὁποῖες πρῶτοι-πρῶτοι ἔχουν παραδεχθεῖ, συζητήσει καὶ δημοσιεύσει οἱ ξένοι ἐπιστήμονες.

3. Ἄς ἀναφέρουμε κάποια ὀνόματα: ὁ Roger Garaudy, παλιὸς κομμουνιστῆς, πρῶην χριστιαν-

νός, πρώην θαυμαστής τῶν πολιτισμῶν τῆς ἸΑπὼ Ἀνατολῆς καὶ νῦν μουσουλμάνος, ὁ ὁποῖος ἀποφανθεὶς πῶς *“L’Occident est un accident”* δὲν παρέλειψε νὰ ἐπιτεθῆ με βιαιότητα κατὰ τοῦ ἐλληνικοῦ πολιτισμοῦ, ὡς γεννητορὸς τοῦ ἀποτυχημένου (κατὰ τὴν γνώμη τοῦ Garaudy), δυτικοῦ πολιτισμοῦ. Ὁ Michael Wood, διανοούμενος καὶ παρουσιαστὴς τῆς ἐπιτυχημένης τηλεοπτικῆς σειρᾶς τοῦ BBC *“The Trojan War”*, σὲ συνέντευξή του στὸ BBC δήλωσε ἀνευθρίαστα πῶς ἡ κοινοβουλευτικὴ δημοκρατία στὴν χώρα του δὲν ὀφείλει τόσα στὶς ἐλληνικὲς ἀξίες ὅσο στὶς ἀγγλοσαξονικὲς ρίζες τῆς! Ὁ Roger Scruton, καθηγητὴς τῆς αἰσθητικῆς στὸ Birkbeck College, University of London, σὲ ἄρθρο του στοὺς TIMES τοῦ Λονδίνου (7/6/83) ὑποστήριξε πῶς οἱ σύγχρονοι Βρετανοὶ εἶναι οἱ γνήσιοι κληρονόμοι τοῦ κλασσικοῦ πολιτισμοῦ. Γνωστὸς βέβαια καὶ ὁ Charles Moore, τῆς Daily Telegraph, ὁποῖος ἔγραψε σὲ ἄρθρο του ὅτι: *“The Greeks are a nation with a debased culture”!*

Ἡ ἀφελλήνιση τῆς γλώσσας καὶ οἱ ἀρμόδιοι

Κύριε Διευθυντά,

Μὲ τὴν ἐπιστολήν μου συγχαίρω ἐσᾶς, ὅσο καὶ τοὺς ἀξιοτίμους κυρίους ἐρευνητὰς ποὺ μίλησαν στὴν δημοσίαι ἐκδήλωσιν μὲ θέμα: «Ἡ καταγωγὴ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου». Μέσα σ’ αὐτὴ τὴν ἐξαχρείωση ποὺ ζοῦμε σήμερα, εἶναι παρήγορο ποὺ βλέπουμε ἀνθρώπους νὰ ὑψῶνουν ἀπὸ κάποιο βῆμα τὴν φωνή τους γιὰ κάτι ποὺ οἱ ὑπεύθυνοι ὄχι μόνον τηροῦν σιγὴν ἰχθύος, ἀλλὰ καὶ σὲ κάθε εὐκαιρία τὸ καταπολεμοῦν.

Ἐκτὸς ὅμως ἀπ’ τὴν «καταγωγὴ τοῦ ἀλφαβήτου» δεινοπαθεὶ καὶ ἡ καθαυτοῦ πατρικὴ μας γλῶσσα ἀπ’ τὶς ἐξῶθεν εἰσβάλλουσες παλαιόθεν ἀλλὰ καὶ σήμερον ξένες λέξεις, κι ἀκόμη περισσότερο ἀπ’ τὴ βάνανση κακοποίησι ἀπ’ τοὺς ὀμιλοῦντας αὐτήν. Βλέπουμε κι ἀκοῦμε μαργαριτάρια ἀπ’ ὅλα τὰ μέσα ἐνημερώσεως, ποὺ σοῦρχεται νὰ κτυπήσεις τὸ κεφάλι σου στὸν τοῖχο. Ἡ γλῶσσα μας δὲν κακοποιεῖται τόσο ἀπ’ τοὺς ἀπλοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ ἀπὸ ἐπίσημα χεῖλη. Καὶ διερωτᾶται κανεὶς: ποῦ πᾶμε;

Θὰ ἤθελα ἐδῶ ν’ ἀναφερθῶ ἐν ὀλίγοις στὶς ἀλβανοϊταλολατινοσλαουοτουρκικὲς κακόηχες λέξεις, ποὺ τίς χρησιμοποιοῦμε στὸν καθημερινὸ μας διάλογο, ἐνῶ ὑπάρχουν οἱ καλόηχες καὶ πασίγνωστες Ἑλληνικὲς, π.χ. *ζαρζαβιατικᾶ-κηπευτικᾶ, μπαντζανάκης-σύγαμπρος, μπαντζάκι-σκέλος κ.ο.κ.* Μὲ αὐτὸ τὸ θέμα μοῦ εἶχε φιλοξενήσει καὶ παλαιότερα ὁ «ΔΑΥΛΟΣ» ἐπιστολή μου, ποὺ ἔλεγα πῶς ἀπ’ τὴν ἐξε-

ρεύνηση ποὺ εἶχα κάνει στὸ λεξιλόγιό μας, εἶχα ξεχωρίσει περὶ τὶς 680 τέτοιες λέξεις. Φυσικὰ ὑπάρχουν καὶ χιλιάδες ἄλλες, ἀλλὰ αὐτὲς ἔχουν ἀφομοιωθεὶ καὶ δὲν ὑπάρχουν καὶ οἱ ἀντιστοιχίες Ἑλληνικὲς. Τὶς λέξεις αὐτὲς τίς ἔκανα πίνακα καὶ μαζί μὲ ὑπόμνημά μου τὰ ὑπέβαλα στὸ ἀρμόδιο τμήμα τῆς Ἀκαδημίας. Ὁ ἀρμόδιος καθηγητὴς (δὲν ἀναφέρω τὸ ὄνομά του), ποὺ εἶχε παρακληθεὶ ἀπ’ τὸν ἀείμνηστο Ν. Λοῦρο, γιὰ νὰ δεῖξει ἐνδιαφέρον, φάνηκε νὰ συμφωνεῖ μαζί μου, ἀλλὰ τὸ νὰ εἰσηγηθεὶ κάτι τέτοιο, μοῦ εἶπε, θὰ εἶναι ἀντιδημοκρατικό. Δηλαδὴ κατὰ τὸν σοφὸ καθηγητὴ, οἱ λέξεις *ντουβάρη, μπαλκόνι* εἶναι δημοκρατικὲς, ἐνῶ οἱ *τοιχος, ἐξώστης* ἀντιδημοκρατικὲς. Μοῦ συνέστησε ὅμως ν’ ἀποταθῶ στὸν Ἰπουργὸ Παιδείας, λὲς καὶ ζητοῦσα καμμιά θέση. Προσπάθησα μὲ αἴτημά μου νὰ πλησιάσω τὸν τότε Ἰπουργό, ἀλλὰ κατέστη ἀδύνατο, καὶ δὲν τὸν ἀδικῶ, διότι ἄλλοι εἶναι ἀρμόδιοι γιὰ τέτοια θέματα. Ἀναγκάστηκα νὰ τὰ ὑποβάλω ξανά στὴν Ἀκαδημία καὶ σὲ δύο γνωστοὺς ἀπ’ τὴν τηλεόραση γλωσσολόγους Καθηγητὰς. Στὸ ὑπόμνημά μου τοὺς ἐξηγοῦσα πῶς μπορεῖ νὰ ἐφαρμοστεῖ ἡ πρόταση χωρὶς μεγάλες διαδικασίες, καὶ τοὺς παρακαλοῦσα νὰ τὴν προωθήσουν ἀρμοδίως. Τὶ ἐγινε; τὰ «ἐπνίξαν» κυριολεκτικᾶ... Καὶ ξέρετε γιὰτί; Διότι δὲν δέχονται νὰ ἔχει γνώμη ἄλλος μέσα στὰ ἀμπελοχώραφά τους. Τελευταίως τὰ ὑπέβαλα στὸ Ἰπουργεῖο Παιδείας, γιὰ νὰ τὰ θάψει κι αὐτὸ μὲ τὴ σειρά του. Καὶ διερωτῶμαι

σάν καλὸς δημοκρατικὸς καὶ φορολογούμενος πολίτης, ὅλοι αὐτοὶ οἱ ἰθύνοντες εἶναι πρᾶγματικοὶ Ἕλληνες, ἢ μᾶς καὶ εἶναι τίποτα ἀνθέλληνες πληρωμένοι ἀπὸ ξένες σκοτεινὲς δυνάμεις, γιὰ νὰ ξεθεμελιώ-

σουν τὸ ἔθνος μας;

Εὐχαριστῶ γιὰ τὴν φιλοξενία

Ἡλίας Π. Γαζής

Βριλήσσια

Ρωμιοσύνη καὶ «κουλτουριάρηδες»

Κύριε Διευθυντά,

[...] Ἐδῶ ἀναπολῶ τὸν πατέρα μου, γερμανομαθημένο, μεγαλωμένο καὶ ἐκπαιδευμένο στὴν Βιέννη, νὰ διαβάζει περὶ τὸ 1930 τακτικὰ τὰ γερμανόφωνα φύλλα, τὸ «Νέο Ἐλεύθερο Τύπο» τῆς Βιέννης καὶ τὴν «Ἐφημερίδα τῆς Φραγκφούρτης», ποὺ ξάφνου, ἀπὸ τὴ μιά μέρα στὴν ἄλλην ἐγκατέλειψαν τὸ χαρακτηριστικὸ γοτθικὸ τους τύπο, παρουσιαζόμενες μὲ λατινικοὺς χαρακτῆρες σύμφωνα μὲ τὴ χιτλερική μεταρρύθμιση. Κάτι ποὺ ἀσφαλῶς θὰ εἰσηγηθεῖ ὁ κ. Τρίτσης γιὰ τὴν ἑλληνικὴ γραφὴ στὸ ἐπιμόνωσ κουλτουριάρικο μας Κοινοβούλιο.

Στὴν Ἑλλάδα τὸ νέο κουλτουριάρικο ρεῦμα ἐκδηλώθηκε πρῶτιστα κατὰ τὸν 19^ο αἰῶνα μὲ τὴν ἐμφάνιση τοῦ ἀποκληθέντος δημοτικισμοῦ καὶ τοῦ ψυχαρισμοῦ. Μέσα ἀπὸ τὴν τριανδρία τοῦ μαχομένου δημοτικισμοῦ ὁ Ἰωάννης Ψυχάρης (1854-1929) ἄρχισε συστηματικὰ τὴν... «κουλτουριάρικη ἐπανάσταση» κηρύσσοντάς τιν στὴ «γλῶσσα τοῦ λαοῦ» ποὺ ἔπλαθε μόνος του, χωρὶς νὰ εἶναι φυσικὰ ἢ γλῶσσα ποὺ μιλοῦσε ὁ λαός. Υἱὸς ἐνὸς πλούσιου μπέη τῶν Τούρκων στὴ Χίο, καταγομένου ἀπὸ τὴν Κρήτη, μεγάλωσε στὴν Ὀδησσὸ (τὴν τότε Ἑλβετία αὐτῶν ποὺ ἔκαναν χρήματα δουλεύοντας στὸν κατακτητὴ), ὅπου μορφώθηκε, κι ἀφοῦ ἐξασφάλισε μιὰ ἔδρα στὴ Σορβόννη συνάπτοντας γάμο μὲ τὴ θυγατέρα ἐνὸς γνωστοῦ διανοουμένου, τοῦ Ἑρνέστου Ρενάν, αὐτοχειροτονήθηκε εἰς προφητάνακτα τῶν πολέμιων «τοῦ σχολαστικισμοῦ καὶ τῆς στέρφας προγονολατρίας» (κατὰ τὸν ἀείμνηστο Ι.Μ.Π.), ἀπορρίπτων «τὰ ἄχαρα καὶ ἄζωα γλωσσικὰ σχήματα» (Δ. Τσάκωνας). Ἄλξ. Πάλλης καὶ Ἀργύρης Ἐφταλιώτης ἦταν τὰ ἄλλα δύο μέλη

τῆς τριανδρίας. Καὶ προσπάθησε ν' ἀποδείξει ἑαυτὸν συνδεόμενο τόσο μὲ τὴν ἑλληνικὴ ἀρχαιότητα, ὅσο καὶ μὲ τοὺς ρωμαίους, προτιμώντας νὰ ὀμιλεῖ γιὰ ρωμιοσύνη μόνον καὶ ὄχι γιὰ ἑλληνισμό. Ἀρνήθηκε νὰ θεωρήσει τὸν ἀρχαῖο ἑλληνικὸ κόσμον σάν ἀναμφισβήτητο πρότυπο, ὑποστηρίζων πῶς αὐτὸς δὲν εἶχε οὔτε λογοτεχνικὴ, ἢ γλωσσικὴ ἢ ἐθνικὴ ἐνότητα. Τὴν ἐνότητα αὐτὴν, ποὺ κατ' ἐκείνον ἔλειπε ἀπὸ τὴν ἀρχαία Ἑλλάδα, διεκήρυξε ὁ Ψυχάρης πῶς τὴν ἔδωσαν οἱ Ρωμαῖοι στὸν Ἑλληνισμό διὰ μέσου τοῦ Βυζαντίου. Τὸ Βυζάντιο, γι' αὐτὸν ὅμως ἔμεινε πάντα ἡ αὐτοκρατορικὴ Ρώμη (Δ. Τσάκωνας: «Ἱστορία τῆς Νεοελληνικῆς Λογοτεχνίας»). Ἦταν ἡ ἐποχὴ τοῦ Ψυχάρη μιὰ ἐποχὴ, ποὺ, ὅπως διέκριναν ὄρισμένοι συγγραφεῖς, ἐνεφανίσθη στὴν Ἑλλάδα μιὰ ἐπὶ τὸ λατινικώτερον κλίσις, ἐπειδὴ μερικὲς ἑλληνικὲς λέξεις μετετρέποντο εἰς ἐξελληνισμένα λατινικὲς: Ἐντὶ πῖλου ἔλεγαν καπέλο, τὸ τηλεβόλο ἔγινε κανόνι καὶ τὸν ἱππῆλατο σιδηρόδρομο τὸν εἶπαν τράμ. Ἀπὸ τὴ μόδα αὐτὴν ὀρμήθηκε καὶ ὁ Ψυχάρης στὶς κουλτουριάρικες του πρωτοβουλίες, ἰσχυριζόμενος ὅτι «ἀπὸ τὸ ρομιὸ βαστοῦμε καὶ τὴ γλυκειά μας τὴ κουβέντα, τὸ ὕφος μας αὐτὸ ποὺ κουβεντιάζουμε καὶ παίζουμε», κ.ο.κ. Πιστεύοντας ὅτι «ἡ Ἀκρόπολις μ' ὅλη τὴν ἀρχαία τῆς δόξα εἶναι ἐτοιμὴ νὰ πέσει νὰ μᾶς πλακώσει», θέλει νὰ δώσει ξεχωριστὴ ἀξία σ' ἕνα νεόκοπο στὰ χέρια του νόμισμα, τὸν ὄρο «ρωμιοσύνη» (Δημ. Τσάκωνας, ἐνθ' ἄνωτ.).

Ἐπιμένοντας δὲ πῶς οἱ βυζαντινοὶ δὲν καταλάβαιναν τίποτα ἀπολύτως ἀπὸ τὸ μηχανισμό τῆς κουλτουριάρικης γλῶσσας, ποὺ θεωροῦσε πῶς ἦταν ἢ πραγματικὴ γλῶσσα τῆς «ρωμιοσύνης» ἐν ἀντιθέσει

πρός τὸ «δημιούργημα τοῦ βυζαντινοῦ λογιωτατισμοῦ» —ὅπως τὴν ἀποκαλοῦσε—, τὴν καθαρῶσα, μιὰ ψεύτικη ἑλληνική, συγκρινόμενη μὲ τὴν ἀρχαία καὶ τὴ λαλούμενη ἑλληνική, ἔλεγε ὁ ἴδιος ὁ Ψυχάρης «ἡ καθαρῶσα ἦταν μιὰ μετέωρη ἑλληνική, κρεμασμένη στὸν ἀέρα καὶ προορισμένη νὰ καταποντιστεῖ», κάνοντας φυσικὰ θέση στὴν κουλτουριάρικη διάλεκτο πού σήμερα πιά ἐφαρμόζουν οἱ περισσότερες ἐφημερίδες.

Μπήκαμε λοιπὸν στὸν 20ο αἰῶνα, πού οἱ νέες του τάσεις παραμέρισαν τὸ ρομαντισμὸ τοῦ προηγούμενου, σηκώνοντας τὴν κουλτουριάρικη παντιέρα, πού τὴν ἀναπέτασαν παντοῦ στὴν ὑφήλιο, εἰσάγοντας τὴν πολυπόθητη Ἰαλλαγή.

Προσοχή ὅμως, χρησιμοποιώντας τὴν ἔννοια αὐτὴν δὲν ἀναφερόμαστε σ' ἐκείνην πού ἔκανε σύνθημά του τὸ Κίνημα πού σήμερα κυβερνᾷ τὴν Ἑλλάδα, καὶ τὸ ὁποῖο —μὴν παραξενευόμαστε—σηματίστηκε περίπου μέσα στὸ πλαίσιο τῆς κουλτουριάρικης «προόδου».

Γενικώτερα στὸ ξημέρωμα τοῦ αἰῶνα μας ἐμφανίστηκαν παντοῦ τὰ πρῶτα φύτρα τῆς κουλτουριάρικης «ἀλλαγῆς». Ὁ Μαρινέτι, θεμελιώνοντας τὸ 1909 τὸ φουτουρισμὸ, ἦταν ἡδὴ πρωτοπόρος τῆς, κηρύσσοντας τὸν παραμερισμὸ τῶν παραδόσεων καὶ τὴν ἀναμόρφωση τῆς δημόσιας ζωῆς, τῆς τέχνης καὶ τῶν πολιτικῶν κινήσεων. Λογικὴ καὶ Γραμματικὴ δὲν εἶχαν πιά θέση στὸ νέο κόσμον τῶν φουτουριστῶν.

Φουτουριστικὰ δράματα περιεῖχαν καὶ οἱ δημιουργίες τοῦ Ἀντρέ Μπρετόν, τοῦ Πῶλ Ἐλύαρ καὶ τοῦ Ἀπολλιναίρ. Ἀνάλογες ἦταν καὶ οἱ πολυκατοικίες τοῦ Λεκορμπυζιέ στὴ Γενεύη καὶ τὴ Μασσαλία. Κάποτε, πρὶν 70 σχεδὸν χρόνια, ἡ κουλτουριάρικη κίνηση πήρε τὴν προσωνομία τοῦ ντανταϊσμοῦ, ἀπὸ μιὰ γαλλικὴ παιδικὴ ἔκφραση, πού δηλώνει τὸ παιδικὸ παιγνίδι ἢ ἄθλημα. Κίνημα ἀντικοινωνικὸ καὶ ἀντι-αστικὸ, χρησιμοποιοῦσε πολλοὺς λεκτικοὺς καὶ σχηματικοὺς συνδυασμούς, γιὰ νὰ στηρίξει τὴν ἀναρχικὴ του θέση, αὐτὴ πού καὶ σήμερα κρατοῦν οἱ μοντέρ-

νοι κουλτουριάρηδες.

Ὅλην αὐτὴ τὴν «ἀντιστασιακὴ» τάση ὠνόμασαν οἱ ἴδιοι οἱ ἀφέτες τῆς σουρρεαλισμοῦ, μιὰ κίνηση πού ἔπιασε ἔδαφος καὶ στὸν ἀντίπερα Νέο Κόσμον, μπαίνοντας φυσικὰ στὸ Χόλλυγουντ, ἀφοῦ ἔγινε πρῶτα δεκτὴ στὴ Γαλλικὴ Ἀκαδημία.

Φυσικὰ κι ἐδῶ στὴν Ἑλλάδα εὐδοκίμησε ἡ κουλτουριάρικη κίνησης, ὥστε μερικοὶ τῆς μύστες ἀπέσπασαν πολυκοτυλήδωνα βραβεῖα Νόμπελ. «Ἄξιον ἔστί» δὲ καὶ τὸ ὅτι κερδήσαμε καὶ βραβεῖα Λένιν ὑμνώντας τὸν ἀλησμόνητο πατεροῦλη. Μεταξὺ τῶν πρῶτων πού διακρίθηκαν στὴς κουλτουριάρικες ἐπάλλξεις ἦταν καὶ ὁ τακτικὰ ἐξυμνούμενος ἀπὸ τὸ ραδιόφωνο καὶ τὴν τηλεόραση Ἀνδρέας Ἐμπειρικός, καθὼς καὶ ὁ ἄριστος τῶν ζωγράφων Ἐγγονόπουλος.

Κύριος δὲ ἐκπρόσωπος τῆς νεοελληνικῆς «κουλτούρας» εἶναι ὁ λαλίστατος σημερινὸς μας πρωθυπουργός, καθὼς καὶ πολλοὶ ἀπὸ τοὺς εἰς τὸ Κοινοβούλιον ἐμφανιζόμενους πολιτικοὺς ἄντρες. Ἐνας δὲ ἐξ αὐτῶν ἐθίγη τοὺς καλοκαιρινούς μῆνες, διότι μερικοὶ του πολιτικοὶ ἀντίπαλοι ἔγιναν ὑπαίτιοι τῆς «σπίλωσης» τῆς πολιτικῆς του «ὕπόληψης».

Στὸ κέντρο πιά τῶν Ἀθηνῶν, στὴν συμβολὴ τῶν λεωφόρων Βασιλίσσης Σοφίας καὶ Ἀκαδημίας, στὴ θέση τοῦ κατεδαφισθέντος κάποτε παλαιοῦ μεγάρου τοῦ Ὑπουργείου Στρατιωτικῶν, ὑψώθηκε ἕνα δείγμα κουλτουριάρικης ἀρχιτεκτονικῆς, πού θαρρεῖ κανεὶς πὼς πρόκειται γιὰ ὑπερμεγέθη διαφήμιση ἑνὸς ἐργοστασίου μεταλλικῶν ἐπίπλων, τερατούργημα ἀνάλογο καὶ ἰσάξιο πρὸς τὰ «ἀριστουργήματα» τοῦ Λεκορμπυζιέ.

Πολλοὶ γνωστοὶ ἐκδοτικοὶ οἶκοι ἐπιβάλλουν στοὺς συγγραφεῖς τῶν ὁποίων τὰ ἔργα ἐκδίδουν τακτικὰ νὰ γράφουν καὶ νὰ συντάσσουν τὰ μυθιστορήματα ἢ δοκιμὰ τους στὴν ν.έ.α κουλτουριάρικη γλῶσσα, πού ἔχει καθιερώσει τὸ Ὑπουργεῖο Παιδείας. Γνωστὸς μου καθηγητὴς ἀλλοδαποῦ Πανεπιστημίου, τοῦ ὁποίου πολλὰς ἱστορικὰς μελέτες ἐκδίδονται ἐν Ἀθήναις, γέννημα καὶ θρέμμα τῶν Ἀθηνῶν αὐτὸς,

εύρέθηκε αντιμετώπος με τὸ πρόβλημα αὐτό, διότι ἕνας πολὺ γνωστὸς ἐκδοτικὸς οἶκος τῶν Ἀθηνῶν δέχθηκε μὲν νὰ ἐκδώσῃ νέο του βιβλίον, ὑπὸ τὸν ὄρον ὅμως νὰ τὸ «μεταγλωτίσουν» αὐτοί, παρουσιάζοντας τὸ νέο τους κείμενο μονοτονικὰ βέβαια.

Αὐτὴ εἶναι ἡ κατάρα τοῦ τόπου μας, τὴν ὁποία ἀναβιβάζει εἰς τὸν κύβον ἢ κυβέρνηση μὲ τὴν ἀναγγελία πὼς ἀπὸ 11ης Σεπτεμβρίου ἐπανήρχιζαν τὰ μαθήματα τῶν σχολείων, διδασκομένης πλέον στὰ παιδιὰ τῆς «νέας ἐλληνικῆς» τῶν κουλτουριάρηδων.

Παραλλήλως τὰ ψηφίσματα καὶ οἱ ἀποφάσεις τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν δια-

τυπώνονται βέβαια στὴ νέα αὐτὴ κουλτουριάρικη γλῶσσα, οἱ φαρμακευτικὲς βιομηχανίες συνοδεύουν τὰ προϊόντα τους μὲ ἔντυπες «Ὁδηγίες Χρήσης», ἐνῶ δὲν εὐρίσκεται κανεὶς γιὰ νὰ τοὺς θέσει... ζήτημα συνειδήσεως καὶ τάξεως. Τὶ νὰ κάναμε; Ἀφοῦ οἱ μοντέρνοι κουλτουριάρηδες τὸ θέλουν, ἄς ἐπικρατήσῃ ἀπὸ τῆς δευτέρης χιλιετηρίδας νέα τάξη πραγμάτων, ὅπως τὴν εἶχε μελετήσει καὶ σχεδιάσει πραγματοποιώντας τὴν σχεδὸν ὁ ἀείμνηστος Ἀδόλφος Χίτλερ...

Μετὰ τιμῆς
Σπύρος Μ. Εὐλάμπιος
Ἀθήναι, Σεπτ. 1987

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΚΑΡΒΕΛΑΣ

Διχόνοια

Ἄδικα ψάχνουμε
μὲ τόσο πάθος
νὰ ἀνακαλύψουμε
τὸν Ἐφιάλτη.
Δὲν εἶν' στὸ Πενταδάκτυλο,
στοῦ Μόρφου, στὴν Κερύνεια.
Δὲ φώλιασε ποτὲ στὴν Καρπασία.
Ἄδικα ψάχνουμε.
Γιατὶ ὁ Ἐφιάλτης
ἔχει φωλιάσει μέσα μας.
Καὶ σέρνει ἀπὸ κοντὰ του
τὸ μῖσος καὶ τὸν σπαραγμό.

Γι' αὐτὸ
στὴν Πάφο καὶ τὴ Λάρνακα,
στὴ Λεμεσό
τὸν Ἐφιάλτη καρτερεῖτε
- ὅταν θὰ φεύγουμε ἀπὸ ἐκεῖ:
Καταραμένοι ἀπὸ τὰ ἅγια λείψανα.
Καταραμένοι κι' ἀπὸ αὐτοὺς ποὺ ἔρχονται ξοπίσω.

‘Η διαίσθηση μου λειτούργησε και πά-
λι θετικά. ‘Ο τύπος από την άρχή δεν με
γέμισε. Κάτι τὸ ἐπίπλαστο και τὸ ψεύτικο
στή συμπεριφορά του μ’ ἔκανε ἀπὸ τὴν
πρῶτη στιγμή νὰ δυσπιστώ. Κι’ ἐκείνη πά-
λι ἡ ἀσυγκράτητη ἐγκαρδιότητά του, ἡ ἀ-
πλόχερη φιλικότητά του κάθε ἄλλο παρὰ
γνήσια μου φάνηκε... Τρόμαξα ν’ ἀπαλ-
λαγῶ ἀπὸ τὴν διάπυρη ἐπιθυμία του νὰ με
βοηθήσει.

«Μὰ δὲν θὰ χάσετε τίποτα», ἐπέμνε
στὶς ἀπανωτὲς ἀρνήσεις μου. Σώνει και
καλὰ ἤθελε νὰ μου κάνει ἕνα ἀφιέρωμα σ’
ἕνα ἀπὸ τὰ περιοδικὰ ὅπου ἔγραφε και ποὺ
ἐλάχιστοι τὸ γνώριζαν. ‘Ὀστόσο, πρέπει
νὰ ὁμολογήσω πὼς σιγά-σιγά τὸν συνήθι-
σα. Συμβιβάστηκα με τὴν εὐγένεια και τὴν
πιστική του ἐπιθυμία νὰ μ’ ἐξυπηρετήσῃ.
Στὸ κάτω-κάτω ὁ φίλος μου και, κατὰ δή-
λωσή του, θαυμαστής τοῦ ἔργου μου Τζὼν
Πάλ, δὲν ἦταν κακός. “Ασχετος μόνο και
ἀκατατόπιστος δειχθηκε πὼς ἦταν στὸ
χῶρο τῶν γραμμάτων και ὀλοφάνερα ἀνυ-
ποψίαστος γιὰ τὸ βαθύτερο νόημα τῆς τέ-
χνης. Κι’ ὅμως, ἂν τὸν ἄκουγες, ἂν διάβα-
ζες τίς καλοτυπωμένες κάρτες του, θὰ νό-
μιζες πὼς ὁ ἄνθρωπος αὐτός ἦταν ἕνας
φαινόμενο: Δημοσιογράφος, ποιητής, κρι-
τικός, τεχνοκριτικός, δοκιμιογράφος... Κά-
θε τόσο τὸν συναντοῦσα σὲ διάφορες ἐκ-
δηλώσεις. ‘Ἦταν τακτικώτατος. Σὲ κάθε
φιλολογική ἐκδήλωση, διάλεξη, ἐγκαίνια
ἐκθέσεων ἦταν παρὼν και πάντοτε με χαι-
ρετοῦσε με μιὰν ἀφοπλιστική ἐγκαρδιότη-
τα, ποὺ με ἀντυπωσίαζε. ‘Ὀστόσο, κάτι
δικὸ του ποτὲ δὲν εἶχε διαβάσει. Συμπτω-
ματικά ἢ ὄχι με κρατοῦσε ἀνενημέρωτο
γιὰ τίς προσωπικὲς του δημιουργίες.

“Ὡς ποὺ μιὰ μέρα παίρνω μιὰ πρό-
σκληση νὰ παραστῶ σὲ μιὰ πνευματική
ἐκδήλωση. Κύριος ὀμιλητής ὁ Τζὼν Πάλ
(Γιάννης Παλιούρας, ὅπως ἔμαθα, ἦταν τὸ
πραγματικὸ του ὄνομα). Πολὺ περιεργός
πῆγα νὰ τὸν ἀκούσω. ‘Ἡ ἐκδήλωση ἦταν
στὸ «Παρνασό». “Ὀταν μπῆκα, πέντε λε-
πτὰ πρὶν τὴν ὀρισμένη ὥρα, ἕνα πυκνὸ

πλήθος εἶχε μαζευτεῖ. Πάνω ἀπὸ τὰ δύο
τρίτα τῆς αἴθουσας ἦταν γεμάτα. ‘Εντυ-
πωσιάσθηκα. Κοίταξα γιὰ κανένα γνωστό,
ἀλλὰ μάταια. “Ὀλοι μοῦ ἦταν ἀγνωστοί.
‘Ὀλοφάνερα ὁ φίλος μου εἶχε κάνει καλὴ
δουλειά. Ποιὸς ξέρεי ἀπὸ ποῦ εἶχε μαζέψει
ὄλους αὐτούς, ποὺ πολλοὶ ἔδειχναν πὼς
πρῶτη φορά πατοῦσαν τὸ πόδι τους ἐκεῖ.
Πλησιάζοντας στὴν πρῶτη σειρά τῶν κα-
θισμάτων, ὅπου διέκρινα ἄδειες θεσεις,
τρέχει νὰ με ὑποδεχτεῖ ὁ ἴδιος. ‘Εγκάρ-
διος, ὑποχρεωτικός με ὀδήγησε στὴ θέση
μου. Φεύγοντας μοῦ ἔδωσε και ἕνα δέμα.

«Εἶναι τὸ τελευταῖο μου βιβλίο, θέλω
νὰ με κρίνετε με ἐπιείκεια!» Τὸν εὐχαρί-
στησα και πάλι, διαβεβαιώνοντάς τον πὼς
θὰ τὸ διαβάσω με προσοχή. Μόλις πρό-
λαβα νὰ διαβάσω τὸ πρόγραμμα. ‘Ἦταν
μιὰ γιορτὴ ἀφιερωμένη στὰ 30 χρόνια τῆς
ποιήτριας Κ. Μ. προβλέπονταν ἀπαγγε-
λίες, τραγούδια, χαιρετισμοί, κ.λπ. Κύριος
ὀμιλητής ὁ Τζὼν Πάλ, ποὺ θ’ ἀνέλυε τὸ
ἔργο τῆς τιμώμενης.

Σὲ λίγο ἡ «γιορτὴ» ἄρχισε. Μέσα σὲ
μιὰ θύελλα χειροκροτημάτων ὁ Τζὼν Πάλ
σηκώθηκε. ‘Αφοῦ με μιὰ μεγαλόπρεπη κί-
νηση ἐπέβαλε σιωπὴ στὸ ἐνθουσιώδες ἀ-
κροατήριο, προχώρησε πρὸς τὸ βῆμα. Τὸν
χάρηκα. Οἱ κινήσεις του νωχελικὲς ἀβία-
στες. Τὸ ὕφος του περισπούδαστο. Βγάζο-
ντας ἀπὸ τὴν τσάντα του μιὰ δέσμη χειρο-
γράφων ἀρχίζει νὰ διαβάσει. Καὶ τότε ἤρ-
θε τὸ ξάφνιασμα, ποὺ ἐλάχιστοι, ἐκτὸς ἀ-
πὸ ἐμένα, ἦταν σὲ θέση, ὅπως διαπίστωσα,
νὰ τὸ καταλάβουν. “Ὅσο καλὸς ὀμιλητής
ἦταν ἀπὸ ἀποψη ἀπαγγελίας, ἀρθρωσης, ἔ-
ντασης φωνῆς κ.λπ., τόσο κενὸς και χλια-
ρὸς ἦταν ὡς πρὸς τὸ περιεχόμενο τῆς ὀμι-
λίας του. ‘Αράδιασε ἕνα συνονθύλευμα ἀ-
πὸ γενικότητες και ἀερολογίες.

Καὶ τὸ χειρότερο: ὁ φίλος μας δὲν εἶχε
τὴν αἴσθηση τοῦ μέτρου. Μετὰ τὴν πρῶτη
μισὴ ὥρα ἄρχισε τίς ἐπαναλήψεις, ἐνῶ τὸ
ἀκροατήριο ἔδειχνε ἔντονα σημάδια κό-
πωσης. Τὴν κατάσταση τὴν χειροτέρευαν
οἱ διάφορες «καλλιτέχνιδες» τῆς ἀπαγγε-

λίας, πού με ύφος άλλοτε μελιστάλαχτο και άλλοτε μελοδραματικό «έρμηνευσαν» ποιήματα τής τιμώνενης ποιήτριας. Ἄλλοι ποταμοὶ λυρικῆς φλυαρίας, ἀκατάσχετης λογοδιάρροιας καὶ βαρύγδουπης πολυλογίας καὶ τούτη ἡ ποίηση τῆς Κ.Μ.

Ὡς πού κάποτε, ἐκεῖ πού ἄρχισα νὰ χασμουριέμαι ὅσο γίνεται πιὸ διακριτικά καὶ τὸ ρολοὶ ἔδειχνε πὼς ὁ φίλος μου εἶχε ξεπεράσει τὴν παραμονὴ τοῦ στοῦ βῆμα πέρα ἀπὸ τὴν μιὰμισυ ὥρα, ἡ ἐκδήλωση τέλειωσε. Ἡ ποιήτρια «φαινόμενο» σηκώθηκε καὶ ἄρχισε τὶς εὐχαριστίες καὶ τὶς χαιρετούρες μέσα σὲ δάκρυα συγκίνησης καὶ χαρᾶς. Ἐπακολούθησαν θερμὲς χειραγίες, ἀκόμα πιὸ θερμοὶ ἐναγκαλισμοί, ἀπαθανάτισεις μπροστὰ σὲ φωτογράφους, ποῦχαν εἰδικὰ προσκαλεσθεῖ, προσφορὲς λουλουδιῶν κ.λπ.... Πρὶν φύγω, τρισευχισμένος ὁ Τζῶν Πάλ, πλεόντας σὲ πελάγη οἴησης καὶ ἰκανοποίησης, μὲ πλησίασε:

«Πὼς σᾶς φάνηκε ἡ ὁμιλία μου;»

«Θαυμάσια. Ἦσασταν γλαφυρότατος, τοῦ ἀπάντησα.

Μ' εὐχαρίστησε θερμά. Ἡ αὐταρέσκεια καὶ ἡ ὑπερφάνεια ἔκαναν τὰ μικρά, ἄχρωμα μάτια τοῦ νὰ λάμπουν.

Ξεφυλλίζοντας τὸ βιβλίο του, λίγες ὥρες ἀργότερα, ἐπιβεβαίωσα τὴν ἀρχικὴ μου ἐντύπωση. Μιὰ ποίηση ξέπνοη, χωρὶς ἴχνος μέθεξης ἢ συγκινησιακῆς φόρτισης. Λόγια, λόγια... Ἄλλὰ καὶ ὡς πρὸς τὶς ἄλλες τοῦ ἰδιότητες σὲ τίποτα δὲν ξεχώριζε. Τὰ ἄρθρα του, τὰ κριτικά του σημειώματα, οἱ ἀνταποκρίσεις του, ὅλα μέτρια, χωρὶς πνοή, χωρὶς ὑπόδομή. Ὅλα γραμμένα πρόχειρα, βιαστικά. Ἦταν ὀλοφάνερο πὼς ἐλάχιστα εἶχε διαβάσει καὶ ἀκόμα λιγότερα εἶχε ἀφομοιώσει.

Καὶ τότε ἀπὸ μόνη τῆς μου ἦρθε ἡ ἐρώτηση. Γιατί ἔγραφε; Ὅχι φυσικά γιὰ νὰ ἐκφράσει τὸν ἀνύπαρκτο καὶ ἐλάχιστα πρωτότυπο ἐσωτερικὸ του κόσμο, τὶς ἀνησυχίες καὶ τοὺς προβληματισμοὺς του. Ὅχι, πολὺ περισσότερο, γιὰ νὰ κερδίσει χρήματα, ἀφοῦ εἶναι γνωστὸ πὼς ἀπὸ τὰ Γράμματα στὴ χώρα μας ἐλαχιστότατοι ἀποζοῦν. Τότε; Ἡ δόξα μήπως; Μήπως

στράφηκε στὰ γράμματα μὲ τὴν ἐλπίδα πὼς θὰ κερδίσει ὄνομα καὶ φήμη ὡς πνευματικὸς δημιουργός; Γιὰ πολὺ καιρὸ οἱ ἀπορίες μου αὐτὲς ἔμεναν ἀναπάντητες.

Φυσικά, συνέχισα νὰ τὸν συναντῶ τακτικά, σὲ διάφορες ἐκδηλώσεις, ἀκόμα καὶ σὲ φιλικὰ σπῆτια. Δὲν εὐκαιρία νὰ συζητήσω ἰδιαίτερα μαζί του. Ὅλο καὶ κάποιοι ἔμπαιναν στὴ μέση καὶ ἡ συζήτηση ξεγλυστρουσε σὲ ἄλλα θέματα, ὅπου ὁ ἄσχετος συνάδελφός μου ἦταν τόσο ἐπιτήδειος, πού δύσκολα πατοῦσε τὴν πεπονόφλουδα. Κατάφερνε ὄχι μόνο νὰ ξεγελάει, ἀλλὰ μὲ τὶς ἄοριστίες καὶ τὶς δῆθεν προσωπικὲς του ἀπόψεις νὰ ἐπιβάλλεται. Ἐγώ, ὡστόσο, τὸν παρακολουθοῦσα προσεχτικά. Γρήγορα διαπίστωσα ὅτι δὲν ἦταν τόσο ἀφελῆς οὔτε τοῦ ἔλλειπε, ὡς κάποιο βαθμὸ, ἡ συναίσθηση τῆς πραγματικότητας. Ἦταν φανερό πὼς κάπου ἄλλοῦ ἀποσκοποῦσε ὅλη αὐτὴ ἡ φιλολογικὴ του πολυπραγμοσύνη...

Λίγους μῆνες ἀργότερα ἡ εὐκαιρία νὰ μιλήσω μαζί του βρέθηκε. Ἦταν τόσο εὐλικρινῆς καὶ φιλικὸς μαζί μου, πού δὲν χρειάστηκε ν' ἀναπτύξω ἰδιαίτερη προσπάθεια, γιὰ νὰ ἐκμαιεύσω τὶς πληροφορίες πού ἤθελα. Ὑστερα ἀπὸ κάποιες τυπικὲς φράσεις, τὶς εὐχαριστίες του γιὰ τὰ καλὰ λόγια πού τοῦχα γράψει γιὰ τὸ βιβλίο του, τὴν ἀναγγεῖλια ὅτι, ὅπου νᾶταν, θὰ κυκλοφοροῦσε ἕνα ἀκόμα, μὲ δοκίμια τούτῃ τῆ φορά, ἀποτόλμησα νὰ τὸν ρωτήσω:

«Ἀλήθεια πόσο καιρὸ γράφετε;»

«Πρὶν τρία χρόνια δημοσίευσσα τὸ πρῶτο μου βιβλίο. Διάβαζα ὅμως καὶ ἔγραφα ἀπὸ μικρός».

«Ὅμοιῶν πὼς τὰ καταφέρνετε καλά».

«Εὐχαριστῶ πολὺ», τραύλισε σχεδόν, συγκινημένος βαθιά. Νιώθοντας πὼς κέρδισα τὴν ἐμπιστοσύνη του προχώρησα στὴν κρίσιμη (θᾶλεγα, ἀδιάκριτη) ἐρώτηση.

«Θὰ κερδίζετε ἀρκετά...». Μὲ κοίταξε παράξενα:

«Θ' ἀστειεύεσθε, φαίνεται. Ἐγώ ὑπηρετῶ τὰ γράμματα ἀνιδιοτελῶς».

«Καὶ πὼς ζεῖτε;»

«Μὰ νόμιζα πὼς σᾶς τόχα πεῖ. Εἶμαι

δημόσιος υπάλληλος».

«Καί πῶς βρίσκετε τόν καιρό νά τρέχετε παντοῦ, νά γράφετε...». Γέλασε.

«Φυσικά δέν ἀπασχολοῦμαι μέ ὑπηρεσιακά θέματα. Διευθύνω τὸ πολιτιστικὸ τοῦ Ὑπουργείου μου».

«Δηλαδή;»

«Βγάζουμε ἓνα περιοδικό, κάνουμε ἐκδηλώσεις προκηρῦσσουμε, κάθε χρόνο, λογοτεχνικούς διαγωνισμούς... Ὅλα αὐτὰ τὰχῶ ἀναλάβει ἐγώ».

«Βρίσκετε ὅμως καὶ τὸν καιρό γιὰ γράψιμο».

«Φυσικά. Ἐγώ δέν εἶμαι γιὰ δουλειὰ ρουτίνας. Τοὺς τόχῳ πεῖ καὶ τόχῳ καταλάβει. Εὐτυχῶς, δέν ἔχω προβλήματα μαζί τους. Μ' ἔχουν πιά ἀναγνωρίσει. Τοὺς ἔχω ἐπιβληθεῖ. Ἄλλωστε σπάνια μέ βλέπουν στοῦ γραφεῖο, ὄλο γυρίζω... Ξέρετε ἐ-

σεῖς πόσες τρεχάλες ἔχει ἓνας πνευματικὸς ἄνθρωπος...».

Ἡ συζήτηση κάπου ἐκεῖ σταμάτησε. Δέν δυσκολεύθηκα νά καταλάβω πιά, γιατί... ἔγραφε. Ἦταν ἓνας εὐσχημος ἀργόμισθος, ποὺ ἤθελε νά πιστέψουν οἱ ἄλλοι, στοῦ Ὑπουργείου του, πῶς ἦταν μιὰ προσωπικότητα ποὺ τοῦ ὀφείλουν ὄχι μόνο σεβασμό ἀλλὰ καὶ ἀναγνώριση τοῦ δικαιώματός του νά μὴν... ἐργάζεται. Ὅλος τοῦ ὀ πόθος, κατὰ βάθος, ἦταν νά ξεφύγει ἀπὸ τὴν μετριότητα καὶ τὴν ἀφάνεια ποὺ ἡ δημοσιοῦπαλληλική του ιδιότητα τὸν εἶχε καταδικάσει.

Ὅταν τὸ καλοσκέφθηκα, τὸν δικαίωσα περισσότερο. Μπορεῖ νάταν ἄσχετος στοῦ χῶρο μας, ἀλλὰ τουλάχιστον ἤθελε νά ἔχει ἓνα καλὸ πρόσχημα γιὰ τὴν ὑπαλληλική του ἀργομισθία.

ΓΙΑΝΝΗΣ Κ. ΣΑΛΒΑΡΛΗΣ

Διαδρομὲς

Διαδρομὲς

ἀνάμεσα στὶς παγίδες τῆς νύχτας,
ἐπιθυμίες ἀνεξερεύνητες,
ἐπικίνδυνα ὀπλισμένες
καὶ τὰ χέρια
νά ὑπολογίζουν στὴ δική σου προσφορά,
μιὰ πυξίδα ἀλλόκοτη,
ἐπίτηδες λαθεμένη.

Ὅνειρο τρυφερό
κι ὀλοζώντανο,
πειθήνιο στὶς προσταγὲς
ἐσωτερικῶν παρορμήσεων,
μὲ ἀναρριχώμενες ἰκανότητες
καὶ φλεγόμενες προεκτάσεις...

Ἐνα δρομολόγιο καθημερινό,
χωρὶς τέλος κι ἔλεος,
δίχως ὀάσεις
κι ἀνεφοδιασμούς,
ἐπῶδνο πέρασμα
μέσ' ἀπὸ στοῆς ἀναμνήσεων,
ἐπιλεγμένη διαδρομὴ
ἀνάμεσ' ἀπὸ παγίδες τῆς νύχτας...

ΣΤΑ ΒΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΟΡΘΟΥ

**Ἐποχαιρετισμὸς
στὸν Κ. Τσάτσο**

Σὲ ἀναγνωρίζομε, ὅπως ἀποσύρεσαι γιὰ πάντα στὸ χῶμα τῆς Ἀττικῆς, μεγάλε φίλε μας, παίρνοντας μαζί σου μιὰν ὀλόκληρη ἐποχή, ἀλλὰ καὶ κληροδοτώντας στοὺς ἐπιγόνους σου μιὰ ματιὰ καθοριστικὴ γιὰ τὰ πεπρωμένα τοῦ ἀνθρώπου. Κι ἂν ἡ κλειστὴ τελετὴ δὲν μᾶς ἐπέτρεψε νὰ καταθέσωμε ἕνα κλαδί ἐλιάς στὸν τάφο πού σὲ δέχτηκε, δὲν μᾶς ἐμπόδισε νὰ καταθέσωμε τὶς σκέψεις μας γιὰ τὴν μοναδικὴ πνευματικότητά σου, ἐπιβλητικὴ καθὼς ἦταν ὡς λόγος συνειρμικὸς καὶ πέρα γιὰ πέρα ἐλληνικὴ.

«Τὸ ἐλληνικὸ —ὁμολογοῦσες— τὸ αἰσθανόμαστε σὰ μιὰν ἀρετὴ φωτὸς πού διώχνει τὸ σκιερὸ, τὸ θαμπό, καὶ ἀποφεύγει τὸ ἀλλόκοσμο τοῦ μυστηρίου· πού δίνει σαφήνεια στὴ γραμμὴ καὶ στὸ περίγραμμα· πού φέρει τ' ἀντικείμενα σὲ ἀπόσταση μιᾶς χειρολαβῆς. Μιὰν ἀρετὴ μέτρου, πού δὲν σηκώνει τὴν ὑπερβολὴ καὶ τὴν ὑπέρταση· πού θυσιάζει τὰ τιτανικὰ καὶ τὰ γιγάντια στὰ ὀλύμπια καὶ στὰ ἀνθρώπινα· πού ἠνιοχεῖ τὴν ψυχὴ καὶ, μετὰ κάθε τῆς ξέσπασμα, ὅσο γοργὰ μπορεῖ, τὴν ξαναφέρνει στὸ μέσο ρεῖθρο· πού στρέφεται πρὸς τὸ ὄλο, θυσιάζοντας τὴν ἡδονικὴ λεπτομέρεια στὴν πειθαρχία αὐτοῦ τοῦ ὄλου, καὶ τὸ πάθος τῆς αἴσθησης στὴν τάξη τῆς ιδέας. Μιὰν ἀρετὴ μέτρου, πού θαυμαστά συγχωνεύει ἐντὸς τῆς καὶ τὸ ἄμετρο, προσθέτοντάς του τὴ συνειδητότητα καὶ τὴν εὐλύγιση ἰσορροπία τῶν μερῶν. Ἐνα μέτρο σταθερὸ κι ὅμως εὐκαμπτο, σὰν τὸν μολυβένιο κανόνα τῆς λέσβιας οἰκοδομῆς. Καὶ μαζί μὲ τὸ μέτρο, ἡ ἀρχὴ τῶν κλειστῶν ὀλοτήτων. Ἡ κυριάρχησι, ὄχι γιὰ νὰ μικρύνει, ἀλλὰ γιὰ νὰ ἀντικειμενικοποιηθεῖ, νὰ μορφοποιηθεῖ τὸ πάθος ἀπὸ τὴν ξύπνια συνείδηση, πού δὲν παύει ποτὲ ἀπὸ ψηλὰ νὰ τὸ ἐφορεύει. Ἐλλογο εἶναι τὸ ἐλληνικὸ, χωρὶς νὰ δουλεύει στὸν διανοητικὸ λόγο, ἐγκόσμιο, χωρὶς νὰ τοῦ ἀπολείπει τοῦ μυστικοῦ ἢ ἀπεραντοσύνης, ἰδεατὸ, χωρὶς νὰ μακραίνει ἀπὸ τὰ πράγματα, ἄξιο νὰ συμφιλιώνει τὴ διάσταση τῶν ἀντιθέτων, χωρὶς νὰ καταπνίγει τὴν ὑπαρξὴ τους».

Εἶναι τὸ πρόσωπο τῆς Ἑλλάδας ὡς λόγος, δηλαδὴ τῆς αἰώνιας Ἑλλάδας μὲ τὸ αἰνιγματικὸ μειδίωμα, πού ἀναδύεται ἀπὸ τὰ καθοριστικὰ αὐτὰ ρήματα τῆς Ἑλλάδας, ὅταν ὁ λόγος συμπορεύεται μὲ τὸν μῦθο, ἐνῶ ἡ πνοὴ τοῦ διθυράμβου παραμένει κρίσιμη γιὰ τὸ νόημα τῆς ζωῆς, ὅπως ὑπαινίσσεσαι. Εἶναι ἡ ἀγγελία τοῦ Ἑλληνα, ὡς ἱστορικὴ παράσταση, κι ὄχι τοῦ ὑποκειμένου, γιὰ νὰ

μετουσιώσει τὸν ἐσώτερο βίο σὲ πολιτισμὸ καὶ σὲ ἰαχὴ ἀκατανίκητη.

Ἡ ὑποχώρηση βέβαια τοῦ διθυραμβικοῦ στοιχείου ἀπὸ τὸ ἑλληνικὸ πνεῦμα δὲν ἄφησε ἀνυπεράσπιστο τὸν μυθικὸ στοχασμὸ — πού διατηρήθηκε ἔντονα καὶ μετὰ τὸν Ἐπίκουρο —, ἔστω κι ἂν ἡ ὑποκειμενικὴ ψυχὴ εἶχε πιά ἐπιβληθεῖ στὴν πολιτικὴ πράξη καὶ στὴν πνευματικὴ δραματοποιία.

Ἦταν ἄραγε ἡ διακονία τοῦ πνευματικοῦ μέτρου τῆς πολιτείας, ἐκείνη πού ἐδημιούργησε τὰ κλέη τῶν μηδικῶν πολέμων, ἡ μοναδικὴ ἠθικὴ καὶ ἱστορικὴ ἐπικύρωση τοῦ διθυραμβικοῦ στοιχείου ὡς πολιτικὸς συντελεστής; Ὁχι βέβαια. Εἶναι ἀκόμη ἡ ἀνυπερέβλητη προσωκρατικὴ φιλοσοφικὴ θέαση, ὁ τραγικὸς λόγος καὶ ἡ ἀποθέωση τῆς αἰσθητικῆς, μεταξὺ ἄλλων, κρίσιμα πνευματικὰ καὶ ἱστορικὰ ἐπιτεύγματα τοῦ.

Ὁ διθύραμβος, ὅπως καὶ ὁ μῦθος, στὴν ἰδιότυπη χρονικὴ μορφολογία τους προϋποθέτουν τὸν ἀκίνητο χρόνο τῆς παρμενίδειας ὄντολογίας κι ὄχι τὸν θρυμματισμένον χρόνο τῆς ὑποκειμενικῆς βιωματοποιήσεως καὶ τῆς προσωπικῆς ἀλήθειας. Ἄν ὁ μῦθος δὲν ἔχει ἀνάμνηση, ὁ διθύραμβος χάνεται στὸ σκοτεινὸ βουλευτικὸ ἐκείνο ἔνστιχτο, πού νομοθετεῖ τὴν ζωὴ καὶ τὸν θάνατο. Ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά, οὔτε ὁ μῦθος οὔτε κι ὁ διθύραμβος φέρονται ἀπὸ κάποια τελεολογία. Δὲν ὑπάρχει τελεολογία ὡς ἐντελέχεια γιὰ τὸ ἐπερχόμενο, ὡς διαφοροποίηση καὶ μεταβολὴ τοῦ ὑπερπροσωπικοῦ μέτρου, ὡς ἀντικειμενικὸ πνεῦμα κι ὡς πολιτικὸς λόγος.

Μποροῦσε ἄραγε ν' ἀντέξει τὸ διθυραμβικὸ στοιχεῖο στοὺς συσχετισμοὺς τῶν ἱστορικῶν συγκυριῶν καὶ τῶν πνευματικῶν ἐπιτευγμάτων; Δὲν ἄντεξε γιὰ πάντα. Ὡστόσο, ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὸν τραγικὸ λόγο καὶ τὴν χορικὴ ποίηση, τὸ διθυραμβικὸ πνεῦμα νομοθετοῦσε μιὰ ἰσορροπία ἀκατακίνητη τοῦ ἀτομικοῦ μὲ τὸ καθολικὸ, τοῦ προσωπικοῦ μὲ τὸ ὑπερπροσωπικὸ, τοῦ μέτρου ὅπως ἐπεδίωκε νὰ μορφοποιήσει ἀντικειμενικὰ τὸ ἄμετρο καὶ τὸ ἄδηλο. Ἡ διαφυγὴ τοῦ ἀπὸ τὴν πολιτικὴν πράξη καὶ τὴν πνευματικὴν παράσταση ἀποδείχτηκε μοιραία γιὰ τὴν τύχη τῆς Ἑλλάδας καὶ τοῦ κλασσικοῦ διαφωτισμοῦ.

«Ἡ ζωὴ — ἔγραφε — πού ἐπιζεῖ ἀπὸ τὴν συνείδηση δὲν εἶναι βέβαια ζωὴ, ὅπως κι ὁ θάνατος πού προηγεῖται ἀπὸ τὸν θάνατο τῆς συνείδησης δὲν εἶναι βέβαια θάνατος», νομοθετώντας ἔτσι μιὰ σημαντικὴ ἀξιολογικὴ θέαση. Τὸ ἀπόλυτο ὑποκείμενο πού ἀπελαύνει τὴν μυθικὴ διάσταση τῆς ζωῆς του ὡς κοσμοπλαστικὴ συνείδηση, χάριν μιᾶς ὑπαρξῆς φυσικῆς κάτω ἀπὸ τὸ βαρύγδουπὸ φραγγέλιο τῆς ὁμοιομορφίας καὶ τοῦ ἀδιαφοροποιήτου, δὲν ἔχει βέβαια ἱστορικότητα. Στὴν ἱστορία ἡ συνείδηση γίνεται δύναμη καθοριστικὴ ὡς ἔφοδος τῆς ἐλευθερίας στὰ κράσπεδα τοῦ πεπερασμένου, πού μάχεται νὰ τὰ διαστείλει στὸ ἄπειρο καὶ στὸ ἀπεράτωτο.

Ὁ ἴδιος στάθηκε στὸ ἀπόλυτο ὕψος τῆς ἐγρήγορης συνείδησης, πού ἀξιώνει τὴν μορφοποίηση τοῦ πολιτικοῦ καὶ τοῦ ἱστορικοῦ συνειρμοῦ σὲ μέτρο ἑλληνικότητας γιὰ τὸν χρόνο τὸν παρόντα καὶ τὸν ἐπερχόμενο. Ἦσουν ὁ ἴδιος μιὰ παιδεΐα ἑλληνικότητας.

Μανώλης Μαρκάκης

Η ΚΙΝΗΣΙΣ ΤΩΝ ΙΔΕΩΝ

HANS LENK, *Zwischen Wissenschaftstheorie und Sozial Wissenschaft*

(Μεταξύ τῆς θεωρίας τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς κοινωνικῆς ἐπιστήμης)

Στὸ ἰκανὸ αὐτὸ ἔργο ὁ καθηγητῆς Λένκ καταπιάνεται μὲ γενικότερα γνωσιοθεωρητικὰ προβλήματα τῶν κοινωνικῶν ἐπιστημῶν καὶ κυρίως κοινωνιολογικά, στὴν προσπάθειά του νὰ ἐπισημάνει τὴν εὐρύτητα τῶν θεμάτων ποὺ ἀντιμετωπίζονται στὴν κατασκευὴ τῆ ἐπιστημονικῆς θεωρίας. Ὁ σ. ὑποστηρίζει τὴν ἄποψη ὅτι ἡ θέση περὶ τῶν δομικῶν ὁμοιοτήτων — ἔστω κι ἀπὸ μιὰ πραγματιστικὴ καὶ ἐπιστημολογικὴ ἄποψη — ἐξακολουθεῖ νὰ παραμένει σημαντικὴ, στὸν βαθμὸ ποὺ οἱ τύποι δομῆς στὴν θεωρία τῆς ἐπιστήμης, ἰδιαίτερα οἱ εὐριστικοὶ λόγοι, ἄπτονται τῶν ἀντιθετικῶν προφίλ τῆς θεματικῆς (σ. 49). Στὸν βαθμὸ ποὺ ἀνοίγονται οἱ τεχνικὲς δυνατότητες τῶν περιθωρίων τῆς πράξεως ἡ βεβαιότητα τῆς κρίσεως σχεδὸν αἴρεται, σὲ συνδυασμὸ μὲ τοὺς συναφεῖς κινδύνους σχετικὰ μὲ τὸ ἠθικὸ δῆλημα τῆς τεχνολογικῆς ἀνανέωσης. Ἡ παράδοση τοῦ γερμανικοῦ φιλοσοφικοῦ ἰδεαλισμοῦ — σύμφωνα μὲ τὸν σ. — καὶ ἡ διαδικασία κατανοήσεως, ποὺ στρέφεται στὸ νόημα, στὶς πνευματικὲς ἐπιστῆμες τοῦ πνεύματος, συγκροοῦνται σήμερα (μετὰ τὸν Β΄ παγκόσμιον πόλεμον) μὲ τὴν ἐπανεισαγωγὴν στὴν μεθοδολογία τῆς ἐμπειρικῆς κοινωνιολογίας καὶ τῆς ἀναλυτικῆς γνωσιοθεωρίας, ἔστω κι ἂν ἡ ἔντασις αὐτῆ ἐμετριάσθη ἀπὸ τὸν νεοθετικισμὸ τοῦ κύκλου τῆς Βιέννης καὶ τὴν κριτικὴν λογικὴν (σ. 164). Ὁ σ. καταλήγει στὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ ἀναίρεσις ἀνεπαρκῶν γνωσιοθεωρητικῶν προτάσεων παραμένει κρίσιμη στὸν βαθμὸ ὅπου ἐμπλέκεται σ' αὐτὴν ἡ λογικὴ κοινωνικὴ δομὴ ἐλευθέρων ἀτόμων (σ. 232).

Πρόκειται γιὰ διδακτικὸ ἔργο συνθετικῆς σπουδαιότητος καὶ ἐπιστημονικὰ χρήσιμο.

Μανώλης Μαρκάκης

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ Ν. ΒΕΡΝΙΚΟΣ, *Στοχασμοί*

Ὁ στίχος τοῦ κ. Ἀλεξάνδρου Βερνίκου, παρ' ὅλους τοὺς παραπλανητικοὺς του τίτλους, δὲν εἶναι βέβαια *vers d'occasion*. Ἄν καὶ λέγει ὁ ἴδιος στὸν πρόλογό του ὅτι πρόθεσὴ του δὲν εἶναι νὰ γράψῃ ποιήματα, ἔκανε ἀκριβῶς αὐτό. Ὁ ἥλιος δὲν εἶναι φεγγάρι, ὅσο μετριόφρονά κι ἂν τὸν κοιτάξουμε. Ἐνα βιβλίον καθαρὰ ἑλληνικόν, ἀπ' ὅλες τὶς ἀπόψεις. Καὶ μορφολογικὰ ἀκόμη τηρεῖ ὀρθολογιστικὰ τὴν παράδοση. Κρατάει, κατὰ τὴν Γραμματικὴν τοῦ Τριανταφυλλίδη, τὸ -η τῆς ὑποτακτικῆς, ποὺ ὀρισμένοι ἀκαδημαῖοί μας (κακῶς) καθιέρωσαν σὲ -ει, παρασύροντας δυστυχῶς τοὺς περισσότερους, μαζὶ μ' αὐτοὺς καὶ τὸν ὑποφαινόμενον. Στὸ πολυτονικὸν τοῦ ἐπίσης βάζει ἀλάνθαστα καὶ τὶς βαρεῖες (ἔφ' ἂ δει), κάτι ποὺ ἴσως σὲ ἄλλους, στοὺς μονοτονικοὺς — καὶ σύντομα ἀτονικοὺς — μας καιροὺς, θὰ φαίνεται πιθανὸν σὰν προκατακλυσμαῖο.

Ἡ ἀνησυχία γιὰ τὸ ἀβέβαιο μέλλον, οἱ δυσκολίες τῆς φυλῆς, ἡ ἀγανάκτησις γιὰ τὸ στραβὸν ποὺ δὲ γίνεται ἴσιον, τὸ ἀρχαιοελληνικὸν ὥραϊον καὶ καλόν, ἡ ἀσταμάτητη ἀναζητήσις, ὁ πολεμικὸς ἥρωισμὸς, ἡ παραφροσύνη τῆς ὁμοφυλοφιλίας καὶ τῶν ναρκωτικῶν, ὅλα αὐτὰ εἶναι μερικὰ ἀπὸ τὰ θέματα τοῦ ποιητῆ, καὶ κλειδιὰ ποὺ ἀνοίγουν τὸ μυαλὸν κρύβονται ἀνάμεσα στὶς γραμμῆς του. Ἡ χορεία τῶν «καταξιωμένων» μας λογοτεχνῶν μπορεῖ ἐνδεχομένως νὰ θεωρήσῃ τὸ ἔργο αὐτὸ τοῦ πρώην βουλευτοῦ παρεῖσακτο στὸ χῶρον τοῦ ἔντεχνου λόγου. Γιατὶ δὲ γράφει ὅπως γράφουν σήμερα, οὔτε ὅμως ἔτσι ὅπως γράφει γράφανε ποτέ. Ἡ ὄρασις του τῆς ποιήσεως εἶναι διαχρονικὴ καὶ πηγαία, κάτι ποὺ

—ἀλίμονο!— δὲν μπορούμε νὰ ποῦμε γιὰ τὸν ἔσμὸ τῶν λογοτεχνιζόντων· καὶ ὄχι λογοτεχνῶν, ποῦ μᾶς βομβαρδίζουν συνέχεια μὲ ἄσωτα λόγια, στὸ κέλφος τοῦ ἐγὼ τους αὐτοθαυμαζόμενοι, ἀλληλολιβανιζόμενοι καὶ ἀπομονωμένοι. Εἴμαστε ὁμως σίγουροι, ὅτι —ἂν ἡ γνώμη μας γιὰ τὸ βιβλίο ἐτοῦτο εἶναι σωστή— ὁ καλλιεργημένος φιλαναγνώστης θὰ τοῦ δώσει τὴ θέση ποῦ τοῦ ἀξίζει στὴ μικρὴ ἢ μεγάλη βιβλιοθήκη του.

Ἦθων Μ. Δέφνερ

ΕΠΙΛΟΓΗ ΑΠΟ ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΜΑΣ ΑΠΕΣΤΑΛΗΣΑΝ

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Γ. ΡΟΖΟΣ, Κριτική, «Δρυμός», Ἀθήνα 1987.

Ὁ πολυπρόικτος συγγραφέας-ιστορικός κ. Εὐάγγελος Γ. Ρόζος συγκεντρώνει σὲ ἓνα κομψὸ τόμο τὸ ἀπαύγασμα τῆς ὡς τώρα κριτικογραφίας του. Τὴν περισσότερὴ δημοσιευμένη (ιδίως στὸ «*Δαυλό*»), ἀλλὰ καὶ ἀρκετὴ ἀδημοσίευτη ἀκόμη. Πέρα ἀπὸ τὴν εὐροια τοῦ λόγου, τὴν εὐχέρεια στὸ γράψιμο, τὴν stylistique γλῶσσα, τὴν πλατειὰ ἐγκυκλοπαιδικὴ μόρφωση, τὴν ἐνδεδλεχτὴ μικροσκόπηση, τὸν ἐνθουσιαστικὸ ἔπαινο ἢ τὴν διπλωματικὴν κατάκριση, διὰ κρινα ἐγὼ προσωπικὰ τὰ στραφταλιστὰ μιχλιμπίδια μιᾶς κάποιας ποίησης, πρᾶγμα ἀσυνήθιστο στὸ τόσο χαλκέντερο γιὰ τὸν δημιουργὸ αὐτοῦ εἶδος. Οἱ κριτικές τοῦ κ. Ρόζου, εἴτε γιὰ καταξιωμένους καὶ πολυβραβευμένους εἴτε γιὰ τालαντούχους «νεοσοῦς», ἀποτελοῦν ὅλες ἀξιολόγες ἐπιδόσεις στὸ χῶρο τῆς ἀναδημιουργίας, ποῦ πρέπει νὰ ἔναι ἡ ὑποδειγματικὴ βιβλιοκρισία. Τὸ ἔργο χωρίζεται σὲ δύο ἐνότητες: α') Ποιητικὸ καὶ β') Πεζὸ Λόγο.

Ο.Μ.Δ.

ΑΛΕΚΟΣ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΙΔΗΣ, *Τὰ πονηρά (εὐθυμογραφήματα)*, «Σμυρνωτάκης», Ἀθήνα.

Τὸ γέλιο εἶναι τὸ πιὸ σίγουρο χαρακτηριστικὸ ποῦ διακρίνει τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τὰ ζῶα. Τὰ ζῶα μπορεῖ κάποτε νὰ κλαῖνε, ἀλλὰ δὲ γελοῦν. Σχηματικὴ ἐνδειξὴ ὅτι εἴμαστε ἄνθρωποι εἶναι ἅμα γελᾶμε. Καὶ ὁ Α.Χ. μᾶς ποσφέρει σὰ βάλσαμο τὸ γέλιο ἀπειδῶς.

Ἀπὸ τὰ εὐθυμογραφήματα τοῦτα ξεχωρίζει τὸ πρῶτο μέρος, ποῦ ἀναφέρεται στὴν Ἀρχαιότητα, καὶ ἀπὸ αὐτὸ ἰδιαίτερα τὸ ἐπιγραφόμενον «Ἡ Λαῖς», ποῦ διαχρονικὰ διακωμῶδει σύγχρονα θέματα, ἀπὸ τὰ ἐρωτικὰ γούστα μέχρι τὰ ταξί: «*Πᾶω Κόρινθο, τοῦ λέω. - Καλὰ κάνεις. μοῦ λέει, καὶ φύγει.*»

Εἶναι παρήγορο νὰ βλέπουμε ὅτι ἡ παράδο-

ση τοῦ Ἀριστοφάνη καὶ τοῦ Μένανδρου δὲν εἶναι νεκρὴ στὴν Ἑλλάδα...

Ο.Μ.Δ.

Κ. Ν. ΧΑΤΖΗΠΑΤΕΡΑΣ — ΗΡ. ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ, «*Ἰωάννης Διαμαντῆ Πατέρας*», Ἀθήνα 1987.

Τὸ βιβλίο, καλογραμμμένο καὶ ἐπιμελημένον: ἐκδόσεως, ἀποτελεῖ φόρο τιμῆς στὸν ἐφοπλιστὴ Ι. Δ. Πατέρα, ἀναφερόμενον στὴ ζωὴ, τὸ ἔργο καὶ τὸ θάνατό του.

Γράφοντας μὲ σαφήνεια, λιτότητα καὶ ἀγάπη οἱ συγγραφεῖς παρουσιάζουν τὸν ἄνθρωπο, δημιουργὸ καὶ εὐεργέτη. Γὰ περιλαμβανόμενα στὸ βιβλίο ἀποσπάσματα προσωπικῶν ἐπιστολῶν τοῦ Ι.Δ.Π., τῆς περιόδου 1946-1978, δίνουν στὸν ἀναγνώστη τὴ δυνατότητα νὰ ἐκτιμῆσει τὸ χαρακτήρα, τὴ σύνεση, τὴν ἐργατικότητα καὶ τὴν ἀνθρωπιὰ ἐνὸς πραγματικοῦ δημιουργοῦ, ὁ ὁποῖος ἐργαζόμενος μιὰ ὀλόκληρη ζωὴ διέθεσε τὸν πλοῦτο του, τόσο ὅταν ζοῦσε ὅσο καὶ μὲ τὴ διαθήκη του, γιὰ νὰ ἀπαλύνει τὸν ἀνθρώπινο πόνο (πέτερυγα στὸ νοσοκομεῖο «Εὐαγγελισμός») καὶ σὲ πλῆθος ἄλλους κοινωφελεῖς σκοποὺς.

Ε.Ε.Μ.

ΠΟΤΗΣ ΚΑΤΡΑΚΗΣ, «*Ἀπρόσκλητος ἐπισκέπτης*» (Θέατρο), Πειραιᾶς 1987· καὶ «*Ἐλᾶτε*» (ποίηση), Πειραιᾶς 1987.

Πάντοτε ἐκλεκτός, τόσο στὴν ποίησή του ὅσο καὶ στὸν πεζὸ λόγο ὁ Π.Κ. καὶ ἀξιώλογα τὰ δύο νέα βιβλία του. Τὸ θεατρικὸ «*Ἀπρόσκλητος ἐπισκέπτης*» καλογραμμμένο πρωτότυπο καὶ μὲ πετυχημένο διάλογο. Ἡ ποιητικὴ συλλογὴ «*Ἐλᾶτε*» μὲ τὸν ἄλλοτε ἐπικό (ὅπως στὰ ποιήματα τὰ ἀναφερόμενα στοὺς Ἡρωεῖς τοῦ 40 καὶ τοῦ 21) καὶ ἄλλοτε λυρικό, παραδοσιακὸ ἢ ἐλεύθερο στίχο, περιλαμβάνει 26 ποιήματα. Ἄρτιος

ό στίχος, ποικίλα τὰ θέματα, ἀνθρωπινὰ τὰ μὴ-
νύματα καὶ ἐλεύθερη ἢ σκέψη. Ἐντιγράφω
τοὺς τρεῖς πρῶτους στίχους τῆς συλλογῆς:

« Ἐλάτε νὰ στεριώσουμε τὴ λευτεριά/
πρὶν μᾶς φορέσουνε/
τοῦ νοῦ τίς ἀλυσίδες/...»

Τὶς ἀλυσίδες ποὺ σφρηλατεῖ καθημερινὰ ὁ
ἄκρατος λαϊκισμὸς καὶ ὁ Ὀργουελλικὸς νεο-
λογοισμὸς (*Newspeak*) τῆς ἐποχῆς μας.

E.E.M.

*Χ. Δ. ΚΑΛΑΪΤΖΗΣ, «Κίνναμος» (ποιήματα),
Θεσσαλονίκη 1987.*

«...! καὶ κάθε βράδυ ξαναγυρνῶ στὴν Ἑλλάδα/
τραβῶ μιὰ χαρακιά στὸ βράχο καὶ ξαναφεύ-
γω/...»

25 ποιήματα τῆς συλλογῆς τοῦ Χ. Δ. Κ.
Μεστός, λιτός καὶ ἄρτιος ὁ στίχος. Ξεχωρίζουν
τὰ μικρά, ἐπιγραμματικά.

E.E.M.

*Γ. Ν. ΑΜΠΟΤ, Ταξίδι στὴν Ἀλάσκα (καὶ ἄλ-
λες ταξιδιωτικὲς ἐντυπώσεις) [πρόλογος Κ.
ΜΗΤΣΑΚΗ], «Τὸ Ἑλληνικὸ Βιβλίο», Ἀθήνα
1987.*

Μὲ τὸ βιβλίο του αὐτὸ ὁ Γουλιέλμος Ἄ-
μποτ ἀποδεικνύεται ἀξίος συνεχιστῆς τῆς παρά-
δοξης τῆς ταξιδιωτικῆς λογοτεχνίας, ποὺ ἐξέ-
θρεψε ἕναν Παπαντωνίου ἢ ἕναν Καζαντζάκη.
Σὰ μὲ κάποιο ραδιοηλεκτροσκοπιο εἰκάζουμε
στὸ τρίτο μέρος του— ἕνα ἀλαργινὸ καὶ ριγηλὸ ἄ-
στρο, ἄλλως ἀπρόσιτο στὰ αἰσθητήριά μας, δη-
λονότι τὴ μαργωμένη πολιτεία τῆς Ἀλάσκας.
Καταγασμένη ἀπὸ τὸ ἀχνεῖο σεραφικὸ οὐρά-
νιο σέλας τῆς, ἀτενίζουμε σὰ μαγεμένοι ἢ ὑ-
πνωτισμένοι μιὰ χώρα ἀλλόκοτη καὶ ἀλλότρια,
αἰώνια ξενὴ πρὸς τὸ μεσογειακὸ ταμπεραμέντο
μας. Τί μπορεῖ νὰ ἐννοήσει ἕνας Ἕλληνας ἀπὸ
τῶν Ὑπερβορείων τοὺς κόσμους; Κι ὅμως ὅπως
γράφει ὁ ἴδιος ὁ Γ. Ν. Ἄμποτ:

«Λένε ἐδῶ —καὶ θὰ εἶναι ἀλήθεια— ὅτι ὁ-
ποῖος ζῆσει στὶς χαμηλὲς θερμοκρασίες, δὲν θέ-
λει νὰ τὶς ἀφήσει. Πουθενὰ ἄλλοῦ δὲν ἔχει τέ-
τοια γαλήνη, τέτοια ὑπερκόσμια ἠρεμία, παρὰ
στὸν βυθὸ τοῦ ὠκεανοῦ καὶ, ἴσως, στὶς πεδιάδες
τῆς Σελήνης».

Στὸ δευτέρω μέρος τοῦ ἔργου του ἀναφέρεται
εἰκονοκλαστικά καὶ σὲ δύο κολοσσούς τῆς πα-
γκόσμιας διανοήσης, τὸν Shaw καὶ τὸν Heming-
way, τοὺς ὁποίους βαθυστόχαστα ἀποκαλεῖ

σπουδαίους ἀλλὰ ὄχι μεγάλους, κυρίως ἐρειδό-
μενος στὸ χάσμα ἀνάμεσα στὸν ἄνθρωπο καὶ τὸ
ἔργο. Ἐπίσης ἐπικαιρο καὶ γιὰ τὰ ἑλληνικὰ δε-
δομένα εἶναι ποὺ μέμφεται συλλήβδην τοὺς
συγγραφεῖς ποὺ ζηλώνουν ὄλοι τὴ δόξα καὶ τὰ
πλοῦτη παρά τὴν προσφορά στὸ κοινωνικὸ σύ-
νολο, πρᾶγμα ποὺ τοὺς καθιστᾷ κατὰ τὴ δική
μας τουλάχιστον ἀντίληψη πιὸ ἐπικίνδυνους κι
ἀπὸ τοὺς —θετικότερούς τους— πολιτικούς. Ἡ
ἀλήθεια πρέπει νὰ λέγεται ἀνεπηρέαστα, καὶ ὁ
Γ.Ν.Α. δὲν ὀρρωδεῖ μπρὸς στὴν ἰδιοτελῆ τῶν ὀ-
μοτέχνων του καταλαλιά — ὅταν, ἐννοεῖται, τὸν
διαβάσουν.

O.M.A.

*ΠΕΤΡΟΥΛΑ ΠΑΝΑΓΙΩΤΙΔΗ, Στὸ ταξίδι τῆς
ζωῆς -- Ἄνθρωποι καὶ ἀδικίες, Ἀθήνα 1987
(ποιητικὴ συλλογὴ) καὶ Ἐπιλογές (ποιητικὴ
συλλογὴ), Ἀθήνα 1987.*

«Ὅταν οἱ ἄνθρωποι/γίνουν καλύτεροι/καὶ ἡ
ἀγάπη πλημμυρίσει/τὴν καρδιά τους... Γεμάτοι
ἀνθρωπιά εἶναι οἱ στίχοι τῆς κ. Πετρούλας Πα-
ναγιωτίδη. Μιάς ποιητριάς, ποὺ ἀδικήθηκε ἀπὸ
τὴν κοινωνία καὶ μπόρεσε νὰ διατηρήσει τὴν
ψυχικὴ τῆς ἀρτιότητα. Πολυγραφώτατη ἡ κ.
Παναγιωτίδη ἀποτυπώνει στὸ χαρτί τὸν πηγαῖο
συναίσθηματισμὸ τῆς. Εἶναι ἀξιωματική.

Κάθε τῆς λέξη ἀποπνέει τὴν ἀνεκφραστην ὁ-
μορφία τῆς ψυχῆς τῆς. Ἡ ποιητὴ τῆς εἶναι ἐ-
ντόνως καὶ ἐναργῶς βιωματική.

N.X.

*ΓΙΑΝΝΗΣ Κ. ΣΑΛΒΑΡΗΣ, Ἐντεκα νότες γιὰ
φλάουτο (λυρικά ποιήματα), «Ἀπανεμιά», Ἀθή-
να 1986.*

Στὴ γεμάτη μουσικότητα ποίηση τοῦ Γ.Κ.Σ.
δὲ συναπαντᾶμε τόσο τὴν ἐμπειρία, ὅσο τὸ κα-
θρέφτισμα τοῦ συναίσθηματος. Εἶναι ἕνας με-
γαλόπνοος ζωγραφικὸς πίνακας ὅπου ἡ λεπτομέ-
ρεια ἀπαρτίζει τὸ σύνολο καὶ τὸ σύνολο κατα-
κερματίζεται ἐμφανῶς σὲ ἄτμητα ἄτομα. Εἶναι ἐ-
πίσης τὸ ἀνθέμιον καὶ ὄχι τὸ ἄνθος, ἡ φευγαλέα
πραγματικότητα στυλιζαρισμένη κι ἐξιδανικευ-
μένη εἰς τὸ διηνεκές. Στὰ νεφελώδη αὐτὰ ἐρω-
τικὰ ποιήματα μιλάει γιὰ τὸ αἰώνιον θῆλυ ἢ γιὰ
κάποια συγκεκριμένη ὑπαρξὴ ποὺ ἀντήχησε τὰ
μονόχορδα τῆς ψυχῆς; Δύσκολο νὰ ἀπαντήσου-
με μετὰ βεβαιότητος. Γεγονὸς πάντως εἶναι ὅτι
ἀναφέρεται σὲ ἕνα σεῖσμο ποὺ συγκλόνισε τὸ

μοναστήρι τῆς καρδιάς του και γιά (τῆ) γυναίκα πού ἠμιθεοποίησε ἠρωολατρικά.

Ο.Μ.Δ.

ΣΟΦΙΑ ΒΕΚΡΑΚΟΥ-ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΥ. *Στοχασμοί και εικόνες (ποίηση)*. Ἐκφραση. 1985.

Ἐνα εὐχάριστο ζάφνιασμα ἀποτελεῖ τὸ ἔργο αὐτὸ τῆς Σ. Β.-Φ. Γιά νά χρησιμοποιήσω τὴ φρασεολογία τῆς: θησαυροὶ μιλοῦν στῆς ψυχῆς τῆς τὰ βάθη. Ποίηση πού ἀρχίζει μὲ ἕναν ὕμνο στὴ θάλασσα, «τὴν μπλέ, τὴν δροσερή, τὴν πάντα ἐλεύθερη», ὅπως εἶπε ἕνας ξένος. Ποίηση πού φανερώνει μιὰ παραδοξολογικὴ πλὴν ἐφαρμοσίμη σοφία: «Τὸ μεγάλο μου δνεῖρο/ἐπιτελέστηκε ὅταν, ἔπαψα νά τὸ ἐπιδιώκω». Σκεπτικιστικὴ ὄχι τετράγωνη, μὰ στρογγυλὴ, καθαρὰ γυναικεία. Καὶ πού τελειώνει μὲ τὸν ὕστατο ἀνθοσμῖα στὸ ποτῆρι τῆς ζωῆς, πριχου σπάσει: «Χθὲς ἤμουν παιδί/Αὔριο ἀναζήτησα τὸ σήμερα/Σκόρπιες οἱ σκέψεις/Οἱ πόνοι σίγασαν».

Ο.Μ.Δ.

ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΠΑΝΩΦΟΡΟΠΟΥΛΟΥ. *Μολπῆς κρούσιμο ἀπὸ τὸ «Ἄσμα Ἀσμάτων» (ποίηση)*. Ἀθήνα 1987.

Ἡ Ἀγγελικὴ Πανωφοροπούλου εἶναι φιλόλογος καὶ ὑπῆρξε ἀξία Λυκειάρχης, διαθέτει πλούσια τὴ δεῖα δωρεὰ τῆς λογοτεχνίας (πεζογραφίας-ποίησης). Ἐκτὸς ἀπ' τ' ἄλλα γνωστὰ ἔργα τῆς, πού 'ναὶ ἔμμετρος μεταφράσεις, πραγματεῖες καὶ μονογραφίες (κυρίως, γύρω ἀπ' τὴν ἀρχαία καὶ νέα Ἑλληνικὴ φιλολογία καὶ φιλοσοφία), τ ε λ ε υ τ α ῖ α (1987), παρουσίασε ἕνα ἐξαισιον «Ἄσμα μολπῆς κρούσιμο», ἀπόκριση-ἀνάκρουσμα, μὲ τὴν ἐκλεχτὴ τῆς λύρα στὸ Ἄσμα Ἀσμάτων τοῦ Σολομώντα (σὲ πανανθρώπινο πλάνο: γιά μιὰ ἀξιοπρέπεια, γιά μιὰ ὑπόληψη, γιά τὴν ἀνθρωπιά, ὅπως πιστεύει ἡ ἴδια).

Ἐκτὸς τῶν μηνυμάτων, πού μᾶς δίνει, μὲ τὸ «κρούσιμο, ἀνάκρουσμα, ἀπόκριση» στὸ Ἄσμα Ἀσμάτων, τὸ ἐρωτικὸ αὐτὸ ποίημα, ὡς νεωτεριστὲς θεολόγοι ἐπσημαναν εἶναι ἀπάντηση τῆς ἐκλεχτῆς λογοτέχνιδας γιά ἕνα καλύτερο κῶσμο, λυτρωμένο κι ἀναβαφτισμένο (ἀπ' τίς πολλαπλές καὶ τίς ἀλλεπάλληλες πληγές τῆς ἀνομίας καὶ τῆς ἀπερισκεψίας) ἐν ὄψει πάντοτε ἐνός νέου πολιτισμοῦ, στὸ ἐγγὺς καὶ ἀπώτερο

μέλλον τῆς δόλιας καὶ πολυβασανισμένης ἀνθρωπότητας...

Ἐπὶ πλέον ἡ κ. Α. Π. μᾶς δείχνει τὴ φιλολογικὴ τῆς δεινότητα μὲ τὰ τόσα καλλιλογικὰ στοιχεῖα πού ἐμφανίζει στὸ ἔργο τῆς αὐτὸ, πού δίνουν ἐσωτερικὴ μουσικότητα στὸν ἐλεύθερο στίχο τῆς, ὄχι ποίηση - κατά τὴν ταπεινὴ μᾶς γνώμη— τῶν ἐκλεχτῶν ἐπιλεγομένων, μὰ καὶ πάλιν θά ἔλεγα: Πιὸ καθαρὴ, προσιτὴ, ὁμορφὴ καὶ καλοδουλεμένη.

Γ.Τ.

(ΚΩΣΤΑΣ Γ. ΜΙΣΣΙΟΣ), 70 ποιητικὲς φωνές ἀπὸ τὴ Λέσβο (ἀνθολογία). Μυτιλήνη 1987.

Στὴν ὠραία αὐτὴ ἀνθολόγηση παρουσιάζονται 70 ἀξιόλογοι — ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον — ποιητὲς πού ἔλκουν τὴν καταγωγὴ τους ἀπὸ τὸ νησί τῆς Λέσβου, εἴτε εἶναι ἐν ζωῇ εἴτε ὄχι. Μεγάλος ἀπὸν ὁ διακεκριμένος νομπελίστας μᾶς. Πέρα ἀπὸ τοὺς πολὺ γνωστοὺς καὶ ἀναγνωρισμένους ξεχωρίσαμε τὰ χაί-καί τοῦ Γιάννη Σαλβαρλῆ γιά τὴ Λέσβο πού δημοσιεύτηκαν πρῶτα στὴν Ἀνθολογία τοῦ «Δαυλοῦ» καὶ τὸ δίστιχο τοῦ Δημήτρη Καραμβάλη γιά ἕναν «ζέχνον» νεοελληνικὸ πρόβλημα: ΔΙΟΡΙΣΜΟΣ: «Τόσες αἰτήσεις, τόσο χαρτομάνι./γιά ἕνα τόσο δᾶ μικρό, χαλίκι στὴ βροχή...».

Ο.Μ.Δ.

ΠΙΤΣΑ ΑΣΤΕΡΗ. *Θαμπές γκραβούρες (νουβέλα)*. Ἀθήνα 1987.

Τὸ ἀληθινὸ λογοτεχνικὸ ταλέντο ἀναφαίνεται μακριὰ ἀπὸ κολακείες, ἴντριγκες καὶ κλίκες. Ἔτσι καὶ ἡ κ. Π. Α., πού τὸ βιβλίον τῆς τοῦτο ἔχει κάτι ἀπὸ τὴ μελαγχολία τοῦ φθινοπωρινοῦ φωτός στὸ αἰώνιο σουρούπωμα. Ἀπλό, δωρικὸ καὶ παραστατικὸ. Χωρὶς νά πρεσβεύουμε μ' αὐτὰ ὅτι ἔχει δώσει ἀκόμη τὸν καλύτερό τῆς ἑαυτό.

Ο.Μ.Δ.

ΝΙΚΟΣ ΑΝΩΓΗΣ. *Νικήσας νίκηνη πρῶτην (διηγήματα)*. Ἀθήνα 1987.

Ἡ ὁασικὴ εὐγένεια καὶ ἀνθρωπιά εἶναι τὸ κύριο χαρακτηριστικὸ τῆς τέχνης τοῦ. Ἀντιπρόεδρος τῆς Ἑλληνικῆς Λογοτεχνικῆς. Σὰν τὴ μύγα μὲς' στὸ γάλα ξεχωρίζει ἀπὸ ἄλλους ἐξωπραγματικοὺς καὶ ψεύτικους ὁμοτέχνους του. Ἀπὸ τὴν ἀνάγνωση τοῦ ἔργου του μᾶς μένουν τελικὰ: «Δυὸ δάκρυα!... Δυὸ ὁλόα-

σπρα μαργαριτάρια άναμνήσεων. Δυό δάκρυα ανθρώπινου πόνου». Αυτό που θύ 'πρεπε να αποβάλει πάντως είναι ένας κάποιος μανιερισμός, μιá κάποια επιτήδευση στο ύφος γραφής. Είναι ασφάλεια να κάνουμε άπεριττα τά πράγματα.

Ο.Μ.Δ.

ΝΙΚΗ ΠΕΛΑΓΙΔΟΥ-ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΔΟΥ, Μιά φορά... στον Καύκασο (μυθιστόρημα), Θεσσαλονίκη 1987.

Φαίνεται πώς την συννοσφία Ν.Π.-Α. ούκ εἶα καθεύδειν τὸ τῆς Μαρίας Ἰορδανίδου τρόποτιν. Μᾶς δίνει ὅμως μὲ τὸ συγκινητικὸ ἔργο τῆς αὐτὸ τὸ περιπετειῶδες ὁδοιπορικὸ τῆς ζωῆς ἑνὸς ἀγοριοῦ στὶς χαμένες πατρίδες τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἀνάμεσα στὴν Τουρκία, στὴν Ρωσία καὶ τὴν ἐπιστροφή στὴν Ἑλλάδα. Ξέρει καλὰ τὸ θέμα μὲ τὸ ὁποῖο καταπιάστηκε καὶ τὸ γράψιμό τῆς ἔχει τὴν τεχνολογία στιλίστα καὶ βιρτουόζου τοῦ πεζοῦ λόγου. Πέρα ἀπὸ τὴν ἐνδιαφέρουσα ἱστορία πού μᾶς διηγεῖται, καταφέρνει νὰ δώσει ἐκπληκτικὰ ἀνθρώπινη μορφή στὰ διάφορα πρόσωπα καὶ χαρακτηριστῆρες πού παρουσιάζει, ἴδιον ἑνὸς λογοτεχνικοῦ μυθιστορήματος, καὶ ὅχι ἀποκύημα συνταγολογίου τῆς σειρᾶς.— Ο.Μ.Δ.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α. ΧΑΤΖΗΣΩΤΗΡΙΟΥ, Κοντὰ στὸ Μεσογείτη (λαογραφικὴ μελέτη), Ἀθήνα 1985.

Σημαντικὴ συμβολὴ στὴν γνώση ἀλλὰ καὶ τὴν διάσωση ἑνὸς πλούσιου ὕλικου ἀπὸ στοιχεῖα καὶ συνήθειες, ἦθη καὶ ἔθιμα τῶν κάποτε «ἀρβανίτικων» χωριῶν τῆς Ἀττικῆς ἀποτελεῖ τὸ βιβλίο αὐτὸ τοῦ γνωστοῦ γιαιτροῦ λαογράφου καὶ μελετητῆ Γεωργίου Δ. Χατζησωτηρίου. Δὲν ξέρουμε πόσες ἀπὸ τὶς ὥραιες αὐτὲς παραδόσεις ἐπιζοῦν ἀκόμα στὶς μέρες μας, ἢ θὰ ἐπιζήσουν καὶ στὸ μέλλον, ἀλλὰ εἶναι βέβαιο πὼς ἡ πληθυσμιακὴ καὶ οἰκονομικὴ ἀλλοίωση τῆς περιοχῆς ἔχει ἐπιφέρει ἤδη βαθύτατες διαφοροποιήσεις στὴν ζωὴ τῶν κατοίκων τῆς, πού οἱ περισσότεροὶ ἔχουν ἀστικοποιηθεῖ. Ὅσο γιὰ τὸ ἴδιο τὸ βιβλίο, μποροῦμε νὰ βεβαιώσουμε πὼς εἶναι καλογραμμένο,

ἔχει μιὰ σωστὴ διάταξη τῆς ὕλης, πὸ βοθηθεῖ τὸν ἀναγνώστη (πὸ δὲν εἶναι ἀναγκαῖο νὰ εἶναι καὶ εἰδικὸς μελετητῆς) καὶ πλαισιώνεται ἀπὸ πολλὲς κατατοπιστικὲς φωτογραφίες. Νομίζω, πὼς εἶναι μιὰ πολὺ χρησιμὴ ἐργασία, πὸ διαβάζεται εὐχάριστα. — Ε.Γ.Ρ.

ΤΑΚΗΣ Γ. ΦΥΛΑΚΤΟΥ, Παρένθεση (ποίηση), Λευκωσία 1986.

Ἀπὸ τὴν προσφιλεῖ χώρα τῆς Κύπρου μᾶς ἔρχεται τὸ βιβλίο αὐτό. Ποίηση μοντέρνα, σὲ ἐλεύθερο ἢ παραδοσιακὸ στίχο, ἐπηρεασμένη ἀπὸ τοὺς Ἀγγλοσάξωνες πρωτοεργούς τῆς Τ.Σ. Εἰσι καὶ W. H. Auden, μᾶς δίνει ἐπιπροσθέτως καὶ μιὰ γλυκόπικρη γεύση τῆς τωρινῆς ζωῆς στὸ νησί τῆς Παφίας Ἀφροδίτης. Συναίσθημα πὸ ἐξακτινώνεται σὲ ἀθιβολὴ χωρὶς περισσολογία. Εὐγε στὸν πολὺ ἀξιοπρόσεκτο — ὅπως φαίνεται — δημιουργὸ του. Ο.Μ.Δ.

ΜΦΤΕΩΡΑ (διμηνιαῖο περιοδικό), Τρίκαλα Θεσσαλίας, τόμος 40ός.

Τὸ περιοδικὸ ἐτοῦτο (Ἑπαινος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν) ἀποτελεῖ αὐτόματη ἀπόδειξη τῆς παραδοξολογίας πὸ λέγεται, ὅτι, δηλαδή, ἡ ἐπαρχία ὑπερτερεῖ σήμερα σὲ πνευματικότητα ἀπὸ τὴν πρωτεύουσα. Στὶς σελίδες τοῦ τεύχους αὐτοῦ παρελαύνει μὲ ἔργα ἑνας γαλαξίας ἀπὸ καταξιωμένους ἀνθρώπους τῶν γραμμάτων (ὅπως ὁ Βασίλης Λαζανᾶς, ὁ Φοῖβος Δέλφης, ὁ Ἡλίας Σιμόπουλος, ὁ Νίκος Παππᾶς, ὁ Ἀγγελος Φουριώτης) χέρι-χέρι μὲ νέες ἀξιόλογες φωνές (ὅπως ὁ Τάκης Γιαννόπουλος, ἡ Ἀγγελικὴ Σπουρλάκου-Εὐσταθίου, ὁ Γιάννης Π. Ἰωαννίδης) μαζί μὲ λογοτέχνες πὸ ἄδικα χάθηκαν (ἡ Ρίτα Μπούμη-Παπᾶ, ὁ Νίκος Β. Λαδάς...) ἐπιβεβαιώνοντας τὸ ρητὸ ὅτι πολιτισμὸς εἶναι ἡ ἐπαφὴ μὲ τοὺς νεκρούς. Μιὰ προσπάθεια πὸ ἀξίζει καλύτερης μεταχείρισης ἀπὸ τὴν πολιτεία — αὐτὸ πολλοὶ κουράστηκαν νὰ τὸ λένε — ἂν δὲ θέλουμε νὰ δοῦμε σύντομα τὸν βαρβαρισμὸ νὰ θριαμβεύσει. Ο.Μ.Δ.

- Στὴν ἀπαντητικὴ ἐπιστολὴ τοῦ κ. Παναγιωτάτου πρὸς τὸν κ. Δ. Καλούδη (τεύχος 70ο), παράκλησις ὅπως στὴν δωδεκάτη ἀράδα ἀπὸ πάνω οἱ λέξεις «προσδιοριστικοῦ-δηλωτικοῦ» διορθωθοῦν: ἐπιθέτου-μετοχῆς.
- Ἐπίσης στὸ αὐτὸ τεύχος καὶ στὸ κείμενον τοῦ ἰδίου «ΘΑΝΑΤΟΣ», σελὶς 3900 πέμπτη ἀράδα ἀπὸ κάτω, ἡ λέξις διάττασις, διαβασθεῖ *διάστασις*.

Ο ΜΑΓΟΣ

Ηφήμη προηγήθηκε του Μάγου, ό έρχομός του διαδόθηκε ως μεγάλο γεγονός και τό πλήθος τόν περίμενε σαν ήρωα, πού θά λυτρώσει τόν κόσμο από τό άλγος και τά δεινά. 'Ο άγαθός κατέδικασε χωρίς δισταγμό τούς κακοπροαίρετους, πού με άναίδεια τόλμησαν νά πούν, πώς «ό αίρων τās άμαρτίας του κόσμου» είναι «'Απεσταλμένος» του Πονηρού. Οί άπιστοι δέν αναγνώρισαν τήν «σφραγίδα τής δωρεάς» του χαρισματικού άγαθού άνδρός, πού θά θεραπεύσει «*εδώ και τώρα*» πāsαν νόσον και πāsαν μαλακίαν του παραπλανημένου λαού. Οί προφήτες ελάλησαν με λέξεις μαγικές και προέβλεψαν, με τό «κϋρος» του άθεμελίωτου διαλεκτικού λόγου, τήν πορεία προς τόν επίγειο παράδεισο. Διαφημίστηκε ή ίκανότητα και ή γνώση του μεγάλου άναμορφωτή, πιστοποιητικά και τίτλοι από περίφημα κέντρα σοφίας συνόδευσαν τόν έρχομό του.

Ηλθε ό Μεσσίας και γοήτευσε τόν λαό με νέους όρους, πού συμπληρώνουν τούς παλαιούς τής μεγάλης επανάστασης του αιώνα. 'Αποκαλύφτηκε ή ανεπάρκεια των σωτήρων πού προηγήθηκαν, και διαπιστώθηκε με θλίψη ή άποτυχία τους. "Ενας είναι και μοναδικός αυτός, πού αναγνωρίζει τις θυσίες του άγνωστου αγωνιστή, και θά «ύλοποιήσει» τά χαμένα όράματα κάθε άδικημένου. Γι' αυτό ό εμπνευσμένος μεταρρυθμιστής μεγάλωσε τόσο πολύ τό πλήθος των κοινωνικών τάξεων, ώστε και ό πιό άσήμαντος νά έχει συγκεκριμένο ταξικό στήριγμα για τήν ανάπτυξη ενός ακράτητου άρριβισμού. 'Ο λαϊκισμός παίρνει καινούργια αποτελεσματική μορφή, ζωντανεύοντας τό όνειρο τής σίγουρης επιτυχίας και στους πιό άνίκανους. 'Η άξιοκρατική ίσοδυναμία, πού διαρθρώνει τό κοινωνικό σύνολο, εκφυλίζεται σε άδιάκριτη ίσοπέδωση, ή όποία ψευδελιγράφεται «*κοινωνική άπελευθέρωση*». Με τήν αντιφατική διαλεκτική αυθαιρεσία επιβάλλεται ό διχασμός πού χωρίζει τόν κόσμο σε προνομιούχους και μή. 'Αναμοχλεύονται και παραποιούνται έθνικές συμφορές, για νά αποδοθεί κίβδηλη δικαιοσύνη, πού αποπνέει εκδίκηση και φανατισμό. 'Ανεκφραστες επιθυμίες συμπλεγματικών και άνικάνων ύποκειμένων διατυπώνονται ρητά, πέρα από κάθε λογική, γιατί ή έξουσία του Μάγου ύπόσχεται νά τις ίκανοποιήσει. "Όλα είναι δυνατά στον παράδεισο του λαϊκισμού, ό Θαυματοποιός έχει τή βούληση και τή δύναμη νά κάνει κάθε έλπίδα πραγματικότητα.

Οί δεσμευτικές αξίες πού όδήγησαν και προστάτευσαν τήν κοινωνία στην ίστορική της πορεία συκοφαντούνται συστηματικά, άδιαφορώντας για τή διαχρονική τους έγκυρότητα. Τά λάθη, οί άποτυχίες, οί παρεκτροπές, πού έγιναν στο παρελθόν, πρέπει νά μεγαλώνουν και νά πληθαίνουν στα μάτια του κόσμου, για νά γίνουν τέρατα τής κόλασης, ώστε ή αυταρχική έξουσία, πού έχει ανάγκη ό Μάγος, νά

ἐμφανισθεῖ ὡς πατρικὴ στοργή. Οἱ μάγοι δὲν αἰσθάνονται σίγουροι, γι' αὐτὸ δὲν ἐπιτρέπουν ἀμφισβητήσεις, ἢ ἐπιβολὴ τους πρέπει νὰ εἶναι καθολικὴ καὶ οἱ συνεργάτες τους ἄβουλα ὄργανα στὰ δάκτυλα τοῦ θαυματοποιοῦ, τὰ ὁποῖα παρουσιάζει ἀνάλογα μὲ τὶς ἀπαιτήσεις τῆς παράστασης. Ἡ πρώτη σκηνὴ τοῦ κυβερνητικοῦ θεάτρου ἀνοιξε γεμάτη ἀπὸ ἓνα ἀσυνήθιστο πλῆθος ὀργισμένων ἐπαναστατῶν μιᾶς ἐπανάστασης, ποῦ δὲν ἔγινε ποτέ.

Ο Πρόεδρος *«βαθειὰ συγκινημένος»* καθισούχασε τὸν τρομαγμένο λαὸ καὶ τὸν διαβεβαίωσε, πὼς οἱ ἐπαναστατικὲς μεταρρυθμίσεις θὰ γίνουν ἀκίνδυνα καὶ χωρὶς περιπέτειες, γιατί ἡ μεγάλη ὀρμὴ τῆς ἀλλαγῆς ἐλέγχεται ἀπὸ τὸν συνετὸ ἐμπνευστὴ τῆς. Κάλεσε *«νηστεύοντας καὶ μὴ, νὰ εὐφρανθῶσιν»* ἀπὸ τὰ ἀγαθὰ τῆς *«λαϊκῆς κυριαρχίας»* καὶ προέτρεψε τὶς φιγούρες τῆς σκηνῆς, νὰ θυσιάσθουν γιὰ τὴν προκοπὴ μιᾶς περήφανης καὶ ἀνεξάρτητης πατρίδας. Προειδοποίησε ἐχθροὺς καὶ φίλους, πὼς ἡ ἀλλαγὴ εἶναι πραγματικότητα, ποῦ θὰ συντρίψει κάθε ἐμπόδιο τῆς *«ντόπιας καὶ ξένης ἀντίδρασης»*. Ὁ Μάγος μὲ ἀνεση κίνησε τὰ νήματα τῶν ἀνδρκεῶν του, τὸ δρᾶμα ἄρχισε νὰ παίζεται, καὶ στὴν πρώτη πράξιν ἐπετεύχθησαν ἔργα *«μεγάλα»*. Παραδόξως ἡ καμένη γῆ καρποφόρησε καὶ βρέθηκαν ἀγαθὰ, ποῦ ἄρπαξαν καὶ λεηλάτησαν οἱ καινούργιοι προνομιούχοι, ἀλλά, ἐπειδὴ δὲν ἔφτασαν γιὰ νὰ κορεσθῶν, χρέωσαν τὸ λαὸ καὶ ἔβαλαν ἐνέχυρο τὰ παιδιά του. Τὸ θαυμαστὸ αὐτὸ ἔργο τὸ βάφτισαν *«δίκαια ἀνακατανομὴ τοῦ εἰσοδήματος»*, τὴν ὁποία ἐθαύμασε καὶ χειροκρότησε ὁ λαός. Ἐπακολούθησε τὸ μεγάλο ἔργο τῆς διάλυσης τῶν ιδιωτικῶν ἐπιχειρήσεων καὶ συγχρόνως ὁ πολλαπλασιασμός τῶν κρατικῶν, ποῦ μεταμορφώθηκαν σὲ ἀναπτυχτήρια τῶν ἐργατῶν καὶ ἄντρα ληστῶν τοῦ δημοσίου πλοῦτου. Αὐτὸ τὸ οἰκονομικὸ θαῦμα τὸ ὀνόμασαν *«ἐξυγιάνση τῶν προβληματικῶν καὶ συμμετοχὴ τῶν ἐργαζομένων»*.

Πολὺ μεγάλος λόγος ἔγινε γιὰ τὴν πρόκληση τῆς ὑψηλῆς τεχνολογίας, γι' αὐτὸ οἱ νέοι ζήτησαν καθολικὴ ἐκπαίδευση, τὴν ὁποῖαν προσέφεραν χωρὶς δάκρυα καὶ κόπους, ἰσοπεδώνοντας τοὺς ἰκανοὺς μὲ τοὺς ἀνικάνους. Τὸ πρωτοφανὲς αὐτὸ ἐκπαιδευτικὸ κατόρθωμα διαφημίσθηκε ὡς *«ἐκδημοκρατικοποίησι τῶν σπουδῶν»*, ἡ ὁποῖα ὑλοποιεῖ τὴ λαϊκὴ ἐπιθυμία γιὰ μόρφωση, καὶ διογκώνει τὶς τάξεις τῶν ἀνέργων μὲ σπουδασμένους ἀμαθεῖς. Ἡ ἐκλαϊκευση τῶν σπουδῶν παρέχεται ὡς κοινωνικὸς μισθός, ὁ ὁποῖος ἐνισχύεται σημαντικὰ μὲ τὸ ἐθνικὸ σύστημα υγείας. Καταργοῦνται οἱ μικροὶ φάκελοι καὶ ἀντικαθίστανται ἀπὸ τοὺς μεγάλους ἢ τὴν ἀδιαφορία. Καταργοῦνται οἱ θέσεις νοσηλείας τῶν προνομιούχων καὶ ἀντικαθίστανται ἀπὸ τοὺς διαδρόμους τῶν νοσοκομείων. Τέλος σὲ κάθε περίπτωσι ἀποχωροῦν οἱ ἐμπειροὶ καὶ ἀναλαμβάνουν ἀξιοκρατικὰ οἱ ἄσχετοι. Ἡ κοινωνικὴ πρόνοια προβάλλεται μὲ ἐπιτυχία στὶς ἐκπομπὲς τῆς τηλεόρασης, γιατί ὁ φακός εἶναι ἐργαλεῖο τοῦ σκηνοθέτη καὶ ὁ σκηνοθέτης ὄργανο τοῦ Θαυματοποιοῦ.

Ετσι προχώρησε η πρώτη πράξη του έργου της αλλαγής και ο λαός ευφράνθηκε από την ισοπέδωση και την κατάργηση της «έντατικοποίησης της δουλειᾶς», ενώ η απόδοση πήρε το δρόμο της «ἀρνητικῆς αὔξεσης» του ἔθνικου εισοδήματος. Οἱ πρώτες δυσκολίες φάνηκαν και τις εἶδαν πολλοί, ἀλλὰ ὁ Θαυματοποιὸς με ἔθνικὴ ὑπερηφάνεια καὶ με ἓνα τέχνασμα ἀπροσδόκητης «συνέπειας» ξεκαθάρισε τοὺς παλαιούς λογαριασμούς με τὸ «κατεστημένο τῆς ντόπιας ἀντίδρασης» καὶ ἐλεύθερος ζήτησε τὴν ἀνανέωση τοῦ συμβολαίου με τὸν λαό, γιὰ νὰ τὸν ὀδηγήσει «σὲ καλύτερες ἡμέρες». Τὴν ἐπομένη ὅμως τῆς ὑπογραφῆς τὸ σκηνικὸ ἄλλαξε, ἐφανίσθησαν οἱ κακὲς συγκυρίες καὶ ἡ ἀνάγκη ἀνόρθωσης καὶ σταθεροποίησης τῆς ἔθνικῆς οἰκονομίας, γιὰτι οἱ ξένοι τοκογλύφοι ἐπέβαλαν ὄρους, χωρὶς νὰ λογαριάσουν τὴν ὑπερήφανη καὶ ἀνεξάρτητη πολιτικὴ τῆς αλλαγῆς. Τὸ κεφάλαιο εἶναι ψυχρὸ καὶ ἀπάνθρωπο, δὲν συμβιβάζεται με τὴν ἀντιπαραγωγικὴ κοινωνικοποίηση. Δυστυχῶς θὰ χρειασθοῦν πολλὰ ξόρκια τοῦ Μάγου, γιὰ νὰ τιθασευθεῖ. Οἱ φιγούρες τοῦ θεάτρου σκιῶν ἐναλλάσσονται καὶ ἀλληλομετατίθενται ἀδιακρίτως σὲ θῶκους, μιὰ κωμικὴ σπασμωδικὴ κίνηση δὲν κατορθώνει νὰ ἀποσπάσει τὴν καθολικὴ προσοχὴ τῶν ἀγαθῶν καὶ ἀνυπόπτων θεατῶν, ποὺ πληρώνουν με τὸ μόχθο τους, τις σπατάλες τῶν «ἐραστῶν τοῦ Αἰγαίου» καὶ τις καταχρήσεις τῶν προνομιούχων τῆς νέας τάξης πραγμάτων. Ὁ Μάγος ἀναζήτησε νέα θαύματα, γιὰ νὰ καθησυχάσει τοὺς θεατῆς, ποὺ καταβάλλουν τὸ ὑστέρημά τους γιὰ τὴν κακόγουστη καὶ ἐπικίνδυνη παράσταση, δυστυχῶς ὅμως ἐπανέρχεται στὸ παλαιὸ ἀγαπημένο του τέχνασμα τῆς ανεξάρτητης ἔθνικῆς πολιτικῆς καὶ τῆς πανανθρώπινῆς εἰρήνης «τῶν λοιπῶν δημοκρατικῶν δυνάμεων». Καὶ ὅμως «οἱ βάσεις τοῦ θανάτου» μπορεῖ νὰ παραμείνουν, γιὰτι ἡ συμφωνία θὰ γίνεῖ ἀπὸ «μηδενικὴ βάση», γιὰ τὸ ἔθνικὸ συμφέρον. Ἡ διαλεκτικὴ λογικὴ τοῦ Ἄπεσταλμένου δὲν ἐνοχλεῖται ἀπὸ τὴν ταύτιση τοῦ θανάτου με τὸ συμφέρον καὶ τῆς μηδενικῆς βάσης με τὴν ἀνανέωση. Τὸ θέατρο τοῦ παραλόγου εἶναι ὑπερβατικὸ καὶ ἱκανοποιεῖ τὴν παράνοια τῶν πιστῶν καὶ τὴν βουλιμία τῶν ἀρπακτικῶν θηρίων.

Ο πολιτικὸς χώρος ἀποπνέει δυσοσμία ἠθικῆς σήψης καὶ αὐτοὶ ποὺ θέλουν νὰ ἀντιδράσουν, παραμένουν ναρκωμένοι καὶ ἀσθενικοί, γιὰτι οἱ ψυχικὲς τους ἀδυναμίες καὶ τὸ σύμπλεγμα ἐνοχλῆς, ποὺ φέρει ἡ ἀποτυχία, τοὺς καθλώνουν σὲ προσωπικὲς διενέξεις, χωρὶς νὰ μποροῦν νὰ ἀρθοῦν στὸ ὕψος τῶν περιστάσεων. Ὁ κίνδυνος εἶναι μεγάλος καὶ πολύμορφος, γιὰτι ἡ ἠθικὴ ἀνυπαρξία τῶν ἐξουσιαστῶν προχωρεῖ ἀνεμπόδιστα καὶ στὸν τελευταῖο πολίτη. Ἡ ἀκατανίκητη μωρία καὶ ἡ ἠθικὴ ἄμβλυνση, ποὺ ἐνισχύονται ἀπὸ τὴν διεφθαρμένη ψευδοεκπαίδευση καὶ τὴν πνευματικὴ ὀκνηρία, ἐξασφαλίζουν τὴν ἐπιτυχία τῶν ἀδιστάκτων, οἱ ὅποιοι ἀπειλοῦν ὄχι μόνο τὴν εὐημερία τοῦ λαοῦ, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ τὴν ὑπόστασή του. Οἱ μάγοι εἶναι θρασεῖς καὶ ξέρουν τὴν τέχνη τῶν θαυματοποιῶν, ποὺ παραμορφώνουν τὴν

πραγματικότητα και προκαλούν ψεύτικες έντυπώσεις, γι' αυτό είναι επικίνδυνοι και μπορούν να προκαλέσουν καταστροφές ανεπανόρθωτες. Οί μάγοι δέν όρρωδούν πρό ούδενός και δέν έρυθριούν πρό οίουδήποτε ψεύδους, γιατί ή φύση τους είναι κίβδηλη. Στις μέρες μας ό Μάγος δέν είναι τυχαίος, είναι μεγάλος τεχνίτης, πού ξέρει πλήθος τεχνασμάτων. Μάλιστα διάλεξαν πολλούς σπουδασμένους βοηθούς, κι αν χρειασθεΐ, θα τόν έφοδιάσουν με καινούργια σκηνικά για τήν εμφάνιση έντυπωσιακων θεαμάτων. Σ' αυτά άλλωστε έλπίζουν ό Μάγος και οί άνθρωποι του.

Τά έρωτήματα είναι: Πόσοι θέλουν να ζήσουν και τήν τελευταία πράξη τής τραγωδίας; Ποιός θεός θα βάλει τó χέρι του;

Λάμπρος Ντόκας

(του Πανεπιστημίου Πατρών)

Κυκλοφορεί τήν 1 Δεκεμβρίου σε πολυτελή διακοσμημένη έκδοση ή 3η

ΕΤΗΣΙΑ ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ ΤΩΝ ΕΚΑΤΟ

του «Δαυλού», με ανέκδοτα ποιήματα εκατό ζώντων Έλλήνων ποιητών.

Ή 3η

ΕΤΗΣΙΑ ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ ΤΩΝ ΕΚΑΤΟ

του «Δαυλού» αποτελεί τόν σημαντικότερο δείκτη των τάσεων, τής άναζητήσεως και του ποιοτικού επιπέδου τής ποιήσεως στη σημερινή Έλλάδα

Ή 3η

ΕΤΗΣΙΑ ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ ΤΩΝ ΕΚΑΤΟ

του «Δαυλού» θα διατίθεται στα Γραφεία του Περιοδικού και στα καλά βιβλιοπωλεία τής Αθήνας και τής Θεσσαλονίκης. Θα αποστέλλεται έπίσης ταχυδρομικώς στους ενδιαφερόμενους (τηλ. 3223957 ή 9841655).

• **ΤΟ ΕΥΓΕΝΕΣΤΕΡΟ ΔΩΡΟ ΓΙΑ ΤΙΣ ΓΙΟΡΤΕΣ:** Δώστε στους έκλεκτούς γνωστούς και φίλους σας τή δυνατότητα να αποκτήσουν μιá αντιπροσωπευτική εικόνα τής παρούσης έλληνικής ποιήσεως κάνοντάς τους δώρο αντίτυπα τής 3ης «Έτήσιας Άνθολογίας των Έκατό» του «Δαυλού».